

คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

สารนิพนธ์
ของ
อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์

28 ก.ค. 2549

เสนอตอบบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

ลิขสิทธิ์นี้เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

บทคัดย่อ
ของ
อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์

707.0712
อ413ค
ร.2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นสวหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2549

อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์ (2549) คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์
ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี
สารนิพนธ์ กศ ม (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิด
สร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี สำหรับครู
ใช้เป็นแนวทางในการสอนและจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน และเป็นเอกสารประกอบการนิเทศ
ติดตามผล

ในการจัดทำคู่มือนี้ ผู้จัดทำได้ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือและ
หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 2) วางแผนในการดำเนินการจัดทำคู่มือ
3) ดำเนินการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือ 4) ประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือ

ผู้จัดทำได้กำหนดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ไว้ในคู่มือ
รวม 7 กิจกรรม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโครงร่างและเนื้อหาของคู่มือ เมื่อได้ข้อคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะ จึงดำเนินการจัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วประเมินความ
เป็นไปได้ของคู่มือ โดยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้า
แผนกวิชา และอาจารย์ผู้สอนวิชาการทางศิลปะจำนวน 21 คน ซึ่งปรากฏผลว่าคู่มือมีความเป็น
ไปได้มาก ($\bar{X} = 4.433$, $SD = 0.168$)

**AN ACTIVITY ORGANIZING MANUAL FOR IMPROVING CREATIVE
ART THINKING SKILL OF STUDENTS, RATCHABURI VOCATIONAL
INSTITUTE**

**AN ABSTRACT
BY
AROONRAT EINTARASUPAMAT**

**Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University**

May 2006

Aroonrat Eintarasupamat (2006) *An activity organizing manual for improving creative Art think skill of students, Ratchabun vocational institute* Master's Project, M Ed (Educational Administration) Bangkok Graduate School, Snnakharinwirot University Project Advisor
Asst Prof Dr Phairojana Klinkularb

The purpose of this literary work was to organize the manual for improving creative art thinking skill of the students within vocational institute in Ratchabun province This manual can be used for instructors to guide them about an instruction and creation the activities for students and it also can be used as a document to follow up the supervision

To perform this manual, the organizer has been conducted as these -

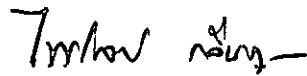
- 1 Studying the guideline for organizing the manual and the curriculum of creative thinking subjects code 2301-1003
- 2 Planning to organize this manual
- 3 Organizing the manual and develop it
- 4 Evaluating the possibility of this manual

The organizer has designated the activities for improving creative art thinking skill of students in the manual totally 7 activities Moreover, this manual has been already proved both outline and any detail by the expert When receive the idea and advice then perform to create the detail of the manual and submit it to a supervisor

Evaluating the possibility of the manual by the schooling executor, deputy executor, head of faculty, head of subject branch and 21 instructors who teach the art The result was found to be fairly good in possibility from the mean ($\bar{X}$) 4.433 and standard deviation (S D) 0.168

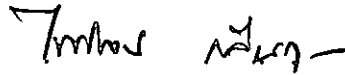
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของ
นักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ของ อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์ ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

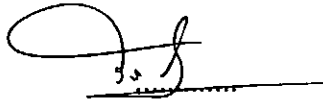
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

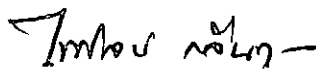
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร วีระ สุภากิจ)

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เรื่อโท ดร ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ ดร สมชาย ชูชาติ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

วันที่ 19 เดือน พฤษภาคม พ ศ 2549

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนความห่วงใย จากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ศึกษารู้อีกชั้นซึ่งในความกรุณาและความห่วงใยนั้นเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา และอาจารย์ ดร. จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ คณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำคู่มือ

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ สุภากิจ และผู้ช่วยศาสตราจารย์เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง คณะกรรมการในการสอบสารนิพนธ์ จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน จากคณะศึกษาศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ อีกทั้งคุณธรรมจริยธรรม ประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ผู้ศึกษา และขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือ ตรวจสอบเนื้อหาสาระขั้นตอนต่าง ๆ และประเมินความเหมาะสม จนทำให้คู่มือเสร็จสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณบัณฑิตศึกษา ที่ได้ให้ความสะดวกในการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเพื่อนๆ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ราชบุรี) รุ่นที่ 2 ที่ให้กำลังใจ ทั้งในการสอบและในการจัดทำสารนิพนธ์ ตลอดจนเพื่อนร่วมงานที่ได้ให้การช่วยเหลือทั้งในด้านการแบ่งปันเวลา การทำงานที่รับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีเวลาในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังใจที่มีให้เสมอมา นับตั้งแต่สอบได้และเริ่มเข้ามาศึกษา ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แห่งนี้

คุณความดี คุณประโยชน์ และคุณค่าของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขออุทิศให้แก่บิดา-มารดา ครู-อาจารย์ พี่ชายและเครือญาติ ผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน แนะนำความรู้ในสิ่งที่ดี และมิตรสหายที่มีอาจกล่าวนามได้หมดในที่นี้ อันมีสวนสำคัญยิ่งของกำลังใจที่ส่งผลให้การศึกษา และการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ	5
ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	9
หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์	9
การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรม	
ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้	10
หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้	13
ตัวบ่งชี้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกิจกรรม	
ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้	16
บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งเน้นกิจกรรม	
ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้	17
ความคิดสร้างสรรค์	20
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	21
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์	25
การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	30
ลักษณะการแสดงพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์	32
บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	33
แนวการสอนความคิดสร้างสรรค์	37
กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	43
กิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อให้เด็กเกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ	44
คู่มือ	44
ความหมายของคู่มือ	44
ประเภทของคู่มือ	45
องค์ประกอบของคู่มือ	46

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ลักษณะของคู่มือที่ดี	47
ขั้นตอนการจัดทำคู่มือ	49
3 วิธีดำเนินการ	53
ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ	53
4 คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี	63
ปกคู่มือ	64
คำนำคู่มือ	65
สารบัญคู่มือ	66
คำชี้แจงการใช้คู่มือ	67
กิจกรรมที่จัดไว้ในคู่มือ	68
กิจกรรมที่ 1 การต่อเติมภาพ	70
กิจกรรมที่ 2 การสร้างสรรค์อย่างพอใจ	77
กิจกรรมที่ 3 สีสันจากธรรมชาติ	83
กิจกรรมที่ 4 พังไป คิดไป นำไปสร้างงาน	88
กิจกรรมที่ 5 เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม	96
กิจกรรมที่ 6 ความเหมือนที่แตกต่าง	102
กิจกรรมที่ 7 กิ่งไม้มีชีวิต	107
บรรณานุกรมคู่มือ	113
ภาคผนวกคู่มือ	114
5 สรุปผลการดำเนินการจัดทำคู่มือครู	124
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	129
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม ของกิจกรรม	130
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้อง กับหลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์	131
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ	132

ภาคผนวก ง แบบทดสอบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ	133
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์	136

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

- 1 สรุปผลการประเมินความเป็นไปได้ของกลุ่มการจัดกิจกรรมเสริมทักษะ
ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษา
สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี จำนวน 21 ท่าน

60

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริในเรื่องของระบบการศึกษาว่า จะต้องจัดเนื้อหา วิธีการศึกษา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือผู้ผ่านเข้าสู่กระบวนการศึกษาดังแต่ว่าระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาต้องได้รับการแนะนำส่งเสริม “ให้มีความเจริญงอกงามในการเรียนรู้ การคิดอ่าน การกระทำ และให้สามารถเอาคุณสมบัติทั้งปวงที่มีในตัวออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ แก่บุคคลตน แก่บุคคลอื่น เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคม”

ในส่วนของความเป็นนักเรียน-นักศึกษา ครู-อาจารย์ พระองค์ทรงมีแนวพระราชดำรินักเรียน-นักศึกษาให้รู้จักเหตุรู้จักผลและไม่เป็นผู้ที่เชื่ออะไรง่ายๆ โดยไม่ไตร่ตรองหรือพิจารณาอย่างรอบคอบทุกแง่ทุกมุม และควรเรียนรู้จากประสบการณ์ มีความรู้ในชีวิตมากกว่า “เพื่อที่ผู้ใหญ่จะชี้แจงทางชีวิตที่ถูกต้องที่เจริญให้” เมื่อนักเรียน-นักศึกษามีความกระตือรือร้นสนใจที่จะเรียนรู้ ครูก็มีความเต็มใจที่จะสอน การเรียนรู้และการปฏิบัติงานก็จะเกิดได้โดยง่ายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการเสริมสร้างกำลังใจ สำหรับครู-อาจารย์ ทรงให้แนวพระราชดำรินักเรียน-นักศึกษาให้มีความรู้ที่แน่นแฟ้น รู้เหตุรู้ผล มีความรับผิดชอบในหน้าที่แล้ว ยังต้องหมั่นฝึกฝนตนเองให้แตกฉานแม่นยำ ทั้งความรู้และวิธีการสอน อีกทั้งยังต้องมีความเข้มแข็ง สุจริต ซื่อตรง เมตตา สุภาพ อ่อนโยน ซื่อสัตย์ จึงจะเกิดความประทับใจและจดจำเป็นแบบอย่าง สิ่งเหล่านี้คือ “ความเป็นครู” (เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา 2540 คำนำ)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ในหัวข้อ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ที่มุ่งเน้นทางการพัฒนาเรื่องการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดย

- 1 ปฏิรูปกระบวนการพัฒนาครูที่มีอยู่ ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการผลิตครู เพื่อให้ได้คนดี คนเก่ง มาเป็นครู โดยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการและทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ที่มีระบบการประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐานทุกขั้นตอน พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเอง ให้รู้เท่าทันความก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างต่อเนื่อง
- 2 จัดให้มีระบบและกลไกส่งเสริมให้ครูที่มีผลงานดีเด่นด้านการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้อย่างมีความสุข และครูภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการยกย่องเชิดชู และมีกองทุนสนับสนุน ให้สามารถขยายผลงานได้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง

- 3 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ทดลองปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถแสวงหาและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ที่นำไปสู่การรู้จักคิด วิเคราะห์ กลั่นกรอง เลือกรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมใหม่ๆ อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่กับการปรับปรุงการสอบและการวัดผล ให้สะท้อนถึงความรู้ ความเข้าใจ และสติปัญญาของนักเรียน-นักศึกษา

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ ศ 2545-2549) ระบุว่าการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการดำเนินการอย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ยังคงขาดศักยภาพในการดำเนินงาน มีความซ้ำซ้อนในการให้บริการ ส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาตามความพร้อมของผู้ดำเนินการ ยังไม่สามารถจัดการศึกษาและอบรมความรู้และทักษะหลายด้านให้แก่ผู้เรียน เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานได้หลายอย่าง หรือปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นการจัดฝึกอบรมทักษะแรงงานในระดับต่างๆ ก็ยังดำเนินการได้ไม่มากนัก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ ศ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ ศ 2545 มาตรา 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
- (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

- (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตาม ศักยภาพ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันพบว่ารูปแบบการเรียนการสอน และความสัมพันธ์ระหว่างการสอนและการเรียนรู้ค่อนข้างขาดหายไป จึงได้กำหนดแนวทาง และรูปแบบ การเรียนการสอน อันประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน และพฤติกรรมเบื้องต้น หรือพฤติกรรมพื้นฐานผู้เรียน วิธีดำเนินการให้มีการเรียนการสอนเกิดขึ้น และการติดตามผล วัดผล ประเมินผล จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา เมื่อมีการเรียนรู้แล้ว (ศิริพงษ์ พยอมนัย 2543 45)

ด้านความสัมพันธ์การสอนและการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนได้เข้าใจความหมายของการสอน และการเรียนรู้มาแล้ว ก็คงจะเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการสอนและการเรียนรู้เป็นอย่างดีว่า การสอนและการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เป็นไปด้วยกัน คู่กันไป การสอนที่ดีย่อมส่งเสริม ให้การเรียนรู้ของผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการสอน และส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้เป็นอย่างดี คือมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ เป็นต้น การสอนที่ดีย่อมทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้โดยสะดวกและง่ายดาย การสอน การเรียนรู้เป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จึงจะช่วยให้การสอนการเรียนประสบ ผลสำเร็จตามความปรารถนา (ประเวศ วะสี 2542 16-17)

จากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พศ 2548 หมวด 2 ว่าด้วยมาตรฐาน การปฏิบัติงาน มาตรฐานที่ 3 ระบุว่า มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ อันหมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครู ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหาความต้องการที่แท้จริง ของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ได้ผลดีมากกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการ ในด้านต่างๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ และมาตรฐานที่ 5 ระบุว่า พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ อันหมายถึง การประดิษฐ์คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผล การที่เกิดแก่ผู้เรียน อันหมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วย การลงมือกระทำ มีส่วนร่วมอย่างจริงจังทั้งความคิด จิตใจ และสมอง จนเกิดความประทับใจ จดจำได้ดี สามารถคิดได้กว้างไกล นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สู่การคิดค้นแก้ปัญหา และสร้างสรรค์งานใหม่ได้

สำหรับครู-อาจารย์ที่พึงประสงค์จะต้องมีจิตวิญญาณของการเป็นครู ใช้วิธีการสอนแบบ เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ฝึก (coach) ให้แก่เด็กทั้งในด้านวิชาการและแนวทางชีวิต

เป็นคนใจดี มีเหตุผล เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ใฝ่ศึกษาหาความรู้ ขำขัน และสามารถตั้งคำถามที่แหลมคม เพื่อกระตุ้นให้เด็กรู้จักคิดวิเคราะห์และค้นคว้าหาความรู้ (วิทยากรย์ 2544 : 11)

จากแนวพระราชดำริ บทบัญญัติ และแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า ด้วยเหตุที่มนุษย์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่ง และรากฐานของการพัฒนาชีวิตตั้งแต่แรกเกิดก็คือการศึกษา นอกจากการจัดการศึกษาที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนในการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ในการที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว ยังต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถทางด้านอารมณ์ (Emotional Ability) หรือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิต ให้มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้ อันจะนำไปสู่การยกระดับจิตใจ ให้มีความสุขอย่างที่เราควรจะเป็น และสามารถที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ การฝึกฝนและการสร้างสรรค์งานศิลปะจึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถและความฉลาดทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี วิชาความคิดสร้างสรรค์ได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา แต่ยังไม่มิตำราเรียนที่ครอบคลุมเนื้อหา และเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยตรง

ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนสาขาวิชาอันเกี่ยวเนื่องกับศิลปะ ได้แก่ (อารี พันธุ์ณี 2547 : 156 อ้างอิงจาก Jersild 1972)

- 1 **ส่งเสริมสุนทรียภาพ** เด็กจะรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ผู้ใหญ่ควรทำเป็นตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของเด็กๆ การพัฒนาสุนทรียภาพแก่เด็ก โดยให้เด็กเห็นว่าทุกๆ อย่างมีความหมายสำหรับตัวเขา ส่งเสริมให้รู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่งธรรมดาสามัญ ให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และหัดให้เด็กสนใจในสิ่งต่างๆ รอบตัว
- 2 **ผ่อนคลายอารมณ์** การทำงานสร้างสรรค์ เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ ลดความกดดัน ความคับข้องใจ และความก้าวร้าวลง
- 3 **สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี** ขณะที่เด็กทำงาน ครูควรสอนระเบียบและนิสัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้เด็กรู้จักเก็บของเป็นที่ และล้างมือเมื่อทำงานเสร็จ

ผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน เพราะสังคมเปลี่ยนแปลง มีปัญหาใหม่ตลอดเวลา กล่าวคือ ความเจริญเติบโตและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงตามมาเป็นลำดับ ทั้งในด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วิชาการด้านวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้สร้างค่านิยมของกลุ่มผู้บริโภคให้เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มลดน้อยลงจากการเบียด

เบียนของมนุษย์ ทำให้สิ่งแวดล้อมที่ดีทางธรรมชาติเกิดมลภาวะที่เริ่มทวีความรุนแรง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ จึงถูกกำหนดขึ้นโดยมนุษย์ เพื่อนำมาเอื้อประโยชน์ในเรื่องความสะดวกสบาย มนุษย์มีการแข่งขันกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการก็ตาม ต่างก็ใช้ความคิดในการสร้างกลยุทธ์เพื่อแย่งชิงผู้บริโภคให้หันมาบริโภคสินค้าของตนมากขึ้น อีกทั้งในด้านการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของพื้นฐานชีวิตในสังคมนั้น ก็ได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้มีศักยภาพสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา ความคิดสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ในทุกด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยและความก้าวหน้าของสังคม รวมไปถึงต่อตนเอง ไม่เว้นแม้แต่ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการฝึกฝนให้รู้จักคิดสิ่งใหม่ๆ ด้วยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เติบโตขึ้น พร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีขึ้นอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เด็กสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ทันต่อเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้ และเพื่อให้เด็กได้รับความสุข ความสนุกสนาน ความพอใจ ความภาคภูมิใจ กล้าที่จะก้าวไปข้างหน้าเพื่อความสำเร็จต่อไป ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะพัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ให้สมบูรณ์และเหมาะสมกับสภาวะการณปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของตนเอง จากพลังคำพูด พลังจินตนาการ ภาวะแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนพลังสติหรือภาวะแห่งสมาธิ นั่นก็เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาสมองทั้งด้านซ้ายและด้านขวา ด้วยการกระตุ้น ส่งเสริมให้สมองทั้งสองด้านของผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีสมดุล ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ถึงขีดสุดแห่งศักยภาพของมนุษย์ ได้มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ขอบเขตของการจัดทำคู่มือ

จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อประกอบการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ประเภทวิชาศิลปกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ฉบับปรับปรุง 2546) โดยแบ่งขอบเขตของกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ดังนี้

- 1 กิจกรรมการต่อเติมภาพ
- 2 กิจกรรมการสร้างสร้อยอย่างพอใจ
- 3 กิจกรรมสีเส้นจากธรรมชาติ
- 4 กิจกรรมฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน
- 5 กิจกรรมเศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม

- 6 กิจกรรมความเหมือนที่แตกต่าง
- 7 กิจกรรมกิ่งไม่มีชีวิต

ประโยชน์ของการจัดทำคู่มือ

ประโยชน์ที่จะได้รับในการจัดทำคู่มือ การจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

- 1 เพื่อให้ครูผู้สอน รายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ใช้เป็นคู่มือในการเตรียมการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) กำหนด
- 2 เพื่อให้ครูผู้สอนมีแนวทางการสอนที่เหมาะสมและชัดเจน อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถผลิตกำลังคนประเภทวิชาศิลปกรรมให้มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้
- 3 เพื่อให้ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี มีแนวทางในการจัดทำคู่มือในรายวิชาอื่นๆ ต่อไปได้อีก
- 4 เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการสอน การวัดผลประเมินผล สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี และมีประสิทธิภาพ
- 5 เพื่อให้ผู้บริหารสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศติดตามการสอนของครู

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และให้ผู้สนใจมีความเข้าใจในความหมายตรงกัน ผู้ศึกษาขอให้นิยามศัพท์เฉพาะในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี เพื่อให้ครูได้นำไปใช้เป็นคู่มือในการประกอบการเรียนการสอนวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ดังนี้

- 1 **ความคิดสร้างสรรค์** หมายถึง ความสามารถทางความคิดของมนุษย์ในการคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ทฤษฎี แนวคิด และเทคนิค เพื่อให้เกิดผลงานหรือผลผลิตใหม่ๆ ขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเป็นประโยชน์ต่อสังคม
- 2 **กิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ** หมายถึง กิจกรรมทางศิลปะที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความชำนาญในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ จนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ ไปสู่การคิดสร้างสรรค์สิ่งแปลกๆ ใหม่ได้ ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ดังนี้

- 2 1 กิจกรรมการต่อเติมภาพ
- 2 2 กิจกรรมการสร้างสรรค้อย่างพอใจ
- 2 3 กิจกรรมสืบค้นจากธรรมชาติ
- 2 4 กิจกรรมฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน
- 2 5 กิจกรรมเศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม
- 2 6 กิจกรรมความเหมือนที่แตกต่าง
- 2 7 กิจกรรมกึ่งไม่มีชีวิต

3 คู่มือ หมายถึง เอกสารที่ใช้สำหรับประกอบการสอน ที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้สอน เพื่อให้การสอนนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของมาตรฐานรายวิชา

4 นักเรียน หมายถึง ผู้ที่เรียนอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

✓ ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสาร งานวิจัย ทฤษฎี และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน จากนักวิชาการต่างๆ มาอ้างอิง เพื่อประโยชน์ในการจัดทำคู่มือการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยแยกเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

1 การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

- 1 1 หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์
- 1 2 การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้
- 1 3 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้
- 1 4 ตัวบ่งชี้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้
- 1 5 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

✓ 2 ความคิดสร้างสรรค์

- ✓ 2 1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
- ✓ 2 2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
- 2 3 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- ✓ 2 4 ลักษณะการแสดงพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์
- 2 5 บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 2 6 แนวการสอนความคิดสร้างสรรค์
- 2 7 การวัดผลประเมินผลความคิดสร้างสรรค์

✓ 3 กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

4 คู่มือ

- 4 1 ความหมายของคู่มือ
- 4 2 ประเภทของคู่มือ
- 4 3 องค์ประกอบของคู่มือ
- 4 4 ลักษณะที่ดีของคู่มือ
- 4 5 ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ

1 การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้จัดการเรียนการสอนเป็นสองระดับคือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส) โดยได้กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อผลิตกำลังคนระดับฝีมือที่มีความรู้ ความชำนาญในทักษะวิชาชีพ มีคุณธรรม วินัย เจตคติ บุคลิกภาพ และเป็นผู้มีปัญญาเหมาะสมสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

1.1 หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์

ในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาวิชาศิลปกรรม ผู้ศึกษาได้เลือกรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 มาจัดทำเป็นคู่มือการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นเรื่องการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในสาขาวิชาชีพ โดยได้กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนการสอนดังนี้

- 1 เพื่อให้มีความรู้ เกิดทักษะความชำนาญในงานอาชีพ ตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถนำประสบการณ์การเรียนรู้ไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเลือกวิธีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง มีส่วนในการสร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ
- 2 เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
- 3 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น
- 4 เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ
- 5 เพื่อให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับอาชีพนั้นๆ
- 6 เพื่อให้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคมของประเทศและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกความเป็นไทย รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) ประเภทวิชาศิลปกรรม สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดจุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ของวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 จำนวน 2 หน่วยกิต คาบปฏิบัติการเรียน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ไว้ดังนี้

จุดประสงค์รายวิชา

- 1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ความหมาย รูปแบบการคิดสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ประเภทของการสร้างสรรค์ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ วิธีการคิดแบบต่างๆ
- 2 มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรูปแบบงานสร้างสรรค์จากสื่อและเทคนิคต่างๆ ได้
- 3 มีทักษะในการประเมินคุณค่าผลงาน
- 4 มีกိณณสัยที่ดีในการฝึกปฏิบัติและการคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานรายวิชา

มีความรู้ ความหมาย รูปแบบและประเภทของความคิดสร้างสรรค์ ปฏิบัติการฝึกการคิดสร้างสรรค์ตามหลักการ กระบวนการขั้นตอน เหตุและผลของความคิด เทคนิคการทำงาน คุณค่าทางความคิด และความคิดสร้างสรรค์

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมาย รูปแบบการสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ประเภทของการสร้างสรรค์ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ วิธีการคิดแบบต่างๆ

ปฏิบัติการฝึกทักษะคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรูปแบบสร้างสรรค์จากรูปทรงที่ได้จากธรรมชาติ รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอิสระ ให้สอดคล้องกับงานศิลปกรรม ด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น วาดลายเส้น ดินสอดำ สีน้ำ สีโปสเตอร์ เป็นต้น

สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ประเภทวิชาศิลปกรรม ที่เปิดสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยการอาชีพ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรและวัสดุครุภัณฑ์

1 2 การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอน อันก่อให้เกิดองค์ความรู้แก่ตัวผู้เรียน และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ นักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของการเรียนการสอนไว้ดังนี้

อรรถัย มูลคำ และคณะ (2543 : 42) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จะต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรม และการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย จิตใจหรืออารมณ์ ทางสังคมและสติปัญญา ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทางจิตวิญญาณด้วย ความเป็นมนุษย์อยู่การพัฒนาทางจิตวิญญาณ

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2545 : 80) ได้ให้ความหมายว่า คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่ตอบสนองความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้ จนพบความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง โดยใช้หลักการ 3 อย่าง และกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

หลักการ 3 อย่าง คือ

- 1 การเรียนรู้เริ่มต้นที่ตนเอง
- 2 การเรียนรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ
- 3 การเรียนรู้ควบคู่ไปกับการสนทนากลุ่ม

กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นประสบการณ์ คือ จัดทำกิจกรรม

ขั้นสะท้อนความคิด คือ การสร้างความรู้

ขั้นทฤษฎี คือ การสรุปความรู้เป็นความคิดรวบยอด

ขั้นนำไปใช้

สำลี รักสุทธี (2544 : 2) ให้ความหมายว่า การจัดให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมทางการศึกษา ลงมือปฏิบัติจริง โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยช่วยเหลือในคราวจำเป็นเท่านั้น ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ประสบการณ์ของผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ควบคุมตนเองได้ และมีความรับผิดชอบต่องาน การเรียนรู้จะเกิดจากการที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในเรื่องนั้นๆ ทักษะต่างๆ ไม่ได้เกิดจากการท่องจำ แต่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามความสนใจ และจากความต้องการของผู้เรียน โดยที่อาศัยความช่วยเหลือจากครูผู้สอน (สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ 2543)

วีระเดช เขื่อนนาม (2543 : 1) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนการสอน โดยอ้างอิงงานวิจัยของ ทิศนา ขัมมณี ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นประการสำคัญ โดยถือว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ไม่ใช่แนวทางหรือวิธีการสอน แต่เป็นหลักหรือแนวคิดในการสอนมากกว่า โดยครูผู้สอนจะต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการที่ชัดเจนมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้กระทำ ให้ผู้เรียนได้คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจของตนเอง หรือได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย โดยหลักการแล้ว แนวคิดนี้มาจากแนวคิดทางการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ “Learning by Doing” (Dewey 1963) การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจัดกระทำนี้ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอด” มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์เรียนรู้” ให้ผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้ เท่ากับการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ ว่าการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน

จากหลักของนักวิชาการที่ได้อธิบายมานั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมมากๆ โดยที่ไม่ได้คิดว่ากิจกรรมนั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ได้ดีเพียงใด กิจกรรมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนไม่ได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากนักเพียงใด เพื่อให้ครูได้มีแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างผูกพัน จนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ จึงได้กำหนดการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ดังนี้

1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย คือ กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวทางร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการรับรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการรับรู้ ถึงแม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ซึ่งจะเห็นจากเหตุการณ์ที่พบเสมอๆ กล่าวคือ หากผู้เรียนต้องนั่งนานๆ ไม่ช้าผู้เรียนอาจหลับหรือคิดไปเรื่องอื่นๆ ได้ การเคลื่อนไหวทางด้านร่างกาย มีส่วนช่วยให้ประสาทการรับรู้ตื่นตัวพร้อมที่จะรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียน จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา คือ กิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา เป็นกิจกรรมที่ทำทลายทางความคิดของผู้เรียนสามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการจดจ่อในการคิดสนุกที่จะคิด ซึ่งกิจกรรมจะมีลักษณะเป็นเรื่องที่ให้ผู้เรียนได้คิด โดยเรื่องนั้นจะต้องไม่ง่ายและไม่ยากเกินไปสำหรับผู้เรียน เพราะถ้ายากเกินไปผู้เรียนก็ไม่จำเป็นต้องใช้ความคิด แต่ถ้ายากเกินไปผู้เรียนก็จะเกิดความท้อถอยที่จะคิด ดังนั้นครูต้องหาประเด็นการคิดที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิด ลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสังคม คือ เป็นรูปธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วย

4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ คือ กิจกรรมที่ส่งผลทางอารมณ์และความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเอง กิจกรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้เรียนนั้น มักจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นจริง และประสบการณ์ของผู้เรียน จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง หรือใกล้ชิดผู้เรียน

1.3 หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ คือการจัดการเรียนการสอนที่สามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการบูรณาการความรู้ และทักษะใหม่ๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเขา โดยให้เขาเป็นคนเก่ง และเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และประกอบอาชีพอย่างสุจริต ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนมีจิตสำนึกที่ดี ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศรัณย์ ไวยานิกรณ์ (2547 : 46 , อ้างอิงจากชัยฤทธิ์ ศิลาเดช 2544 : 85-86) ได้ให้หลักการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนจึงควรต้องคิดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย และเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นอย่างแท้จริง ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องแนวทางในการสอน วิธีการต่างๆ แล้วนำมาใช้ให้เหมาะสมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมายที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ว่า

- 1) จุดประสงค์การเรียนรู้ใดบ้างที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ละจุดประสงค์จะกำหนดเวลาเรียนเท่าไร
- 2) นำเสนอสิ่งเร้าอะไร และด้วยวิธีการอะไร
- 3) จะเลือกใช้สื่อการสอนชนิดไหนในการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) แจ้งผลการตอบสนองของผู้เรียนโดยวิธีใด
- 5) จะมีวิธีการตรวจสอบผลการเรียนรู้อย่างไร
- 6) ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการเรียน ท่านจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

โดยยึดหลัก 5 W + H คือ

ใคร (Who) ต้องรู้จักผู้เรียนว่าเป็นใครบ้าง มีกี่คน มีพื้นฐานหรือเบื้องหลังอะไรบ้าง
ทำไม (Why) ต้องรู้จักผู้เรียน จะได้จัดกิจกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน
อะไร (What) สิ่งที่คุณเรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกฝนมีอะไรบ้าง

ที่ไหน (Where) กิจกรรมการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา ตรงไหน
เรียนรู้ได้บ้าง

เมื่อไร (When) เวลาสอน สอนวันไหน ช่วงเวลาไหน เวลาสอนกี่คาบ

อย่างไร (How) 5 W ได้วิเคราะห์แล้ว

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542 92-95) ได้ให้ความหมายของหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน คือ สภาพการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย หรือจุดประสงค์ การเรียนการสอนที่กำหนด การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ต่างๆ จึงเป็นความสามารถและทักษะของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งกำหนดลักษณะของกิจกรรมดังนี้

1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหา โดยกิจกรรมนอกจากจะต้องเสริมพฤติกรรมและทักษะที่มุ่งเน้นทุกด้านตามจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว จะต้องสร้างโมทัศน์ในสาระการเรียนรู้ที่กำหนดอย่างชัดเจนครบถ้วนและทันสมัย

2 ฝึกกระบวนการที่สำคัญให้กับผู้เรียน ซึ่งกระบวนการในที่นี้หมายถึงขั้นตอนต่างๆ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกหรือปฏิบัติ โดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูด ในการเรียนรู้ และการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติเป็นขั้นตอนติดตัวไปใช้ในชีวิตจริง กระบวนการที่ครูนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1 กระบวนการเรียนรู้ตามหลักจิตวิทยา

2.2 กระบวนการของศาสตร์ต่างๆ เช่น กระบวนการเรียนตามกระบวนการทางวิชาอาชีพ ทักษะกระบวนการ 9 ขั้น ซึ่งจะพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในด้านการคิด การแก้ปัญหา

3 เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน ผู้สอนต้องรู้พื้นฐานของผู้เรียนเสียก่อนว่าเป็นอย่างใด จึงจะคัดเลือกกิจกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนได้

4 เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชีวิตจริง ผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของห้องเรียน โรงเรียน ชุมชน โดยพยายามใช้ประโยชน์กับสิ่งที่มีอยู่แล้วให้มากที่สุด

5 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด การที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้พร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียน

นวลจันทร์ เขาวงกตพิณ (2542 62) ได้อธิบายหลักในการออกแบบกิจกรรมจัดการเรียนการสอนว่าก่อนทำการสอน ผู้สอนต้องคิดออกแบบการจัดกิจกรรม โดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

1 มุ่งการพัฒนารอบด้าน โดยเน้นว่าจะให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร มีลักษณะอย่างไร พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างไร เรียนแล้วจะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ความคิดและพฤติกรรม

2 มุ่งเน้นกระบวนการกลุ่ม โดยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอยู่รวมกลุ่ม และทำงานเป็นกลุ่ม

3 มุ่งเน้นการช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ ตามหลักพุทธภาษิตที่ว่า “อด ตาหิ อด ตโนนาโถ”

4 มุ่งเน้นทักษะกระบวนการ จะต้องจัดกิจกรรมให้เกิดภาคปฏิบัติหรือลงมือทำให้มากที่สุด และสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรม

กรมวิชาการ ได้กำหนดทักษะในกระบวนการการเรียนรู้ 9 ขั้น ที่จะนำมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

- 1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในการแก้ปัญหา คือ กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนัก
- 2 คิดวิเคราะห์วิจารณ์ คือ ให้ผู้เรียนช่วยวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหา
- 3 สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย คือ ให้ผู้เรียนช่วยกันวางแผนคิดวิธีแก้ปัญหา
- 4 ประเมินและเลือกทางเลือก คือ ให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนนำวิธีการมากำหนดเป็นข้อๆ
- 6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม ให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยความเต็มใจ
- 7 ประเมินระหว่างปฏิบัติ คือ ให้ผู้เรียนตรวจสอบผลที่เกิดขึ้น
- 8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ให้ผู้เรียนปรับปรุงผลการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น
- 9 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ ให้ผู้เรียนตรวจสอบผลงานครั้งสุดท้าย

หากพบปัญหา ก็แก้ปัญหาให้สำเร็จ

จากแนวคิดของนักวิชาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อธิบายและกำหนด แนวทางมาหลายลักษณะ ผู้ศึกษาเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่นักวิชาการ กล่าวอ้างมาในที่นี้ จะมีแนวทางที่สอดคล้องกันในทิศทางเดียวกัน ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- 1 ให้ผู้เรียนได้ค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ทำความเข้าใจด้วยตนเอง
- 2 ให้ผู้เรียนได้คิด ได้ทำ ได้แสดงออก เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างผลงาน
- 3 ให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 4 ให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติอย่างมีขั้นตอน หรือมีกระบวนการ
- 5 ให้ผู้เรียนมีผลงานจากการปฏิบัติงานด้วยตนเอง
- 6 ให้ผู้เรียนได้มีการประเมินตนเองและปรับปรุงตนเอง
- 7 ให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงกับชีวิตประจำวัน

1.4 ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้เป็นขอบเขตในการกำหนดระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อเป็นเครื่องตรวจสอบว่าเมื่อไรก็ตามที่มีการสอนตามตัวบ่งชี้ เมื่อนั้นก็จะเกิดการเรียนรู้ตามตัวบ่งชี้กำหนด

วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2542 : 7-9) กำหนดตัวบ่งชี้ไว้ 2 ลักษณะดังนี้

1 ตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

- 1.1 ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.2 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
- 1.3 ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- 1.4 ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลาย และสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
- 1.5 ผู้เรียนได้รับการเสริม ให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 1.6 ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 1.7 ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง อย่างมีความสุข
- 1.8 ผู้เรียนฝึกฝนตนเองให้มีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน
- 1.9 ผู้เรียนฝึกที่จะประเมินปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนเฝ้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

2 ตัวบ่งชี้การสอนของครู เป็นแนววิธีการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่จะปฏิบัติการสอนด้วยเทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ

- 2.1 ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิชาการ
- 2.2 ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ และเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- 2.3 ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
- 2.4 ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
- 2.5 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
- 2.6 ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมสังเกตสวนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
- 2.7 ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้
- 2.8 ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง

29 ครูฝึกฝนกีฬามารยาท และวินัยตามวิถีธรรมไทย

2 10 ครูสังเกต และประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า ตัวบ่งชี้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้จากการสอนของครู และจากการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนควรจัดแนวทางดังนี้

- 1 ครูจัดการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง
- 2 ครูใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง
- 3 ครูให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง
- 4 ครูมีการวัดและประเมินผล ทั้งทักษะและกระบวนการ และเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็น
การประเมินผลตามสภาพจริง

1 5 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งเน้นกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีใดๆ จะประสบผลสำเร็จไม่ได้ถ้าครูผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง ครูจำนวนมากยังคงยืนอยู่กับบทบาทเดิม คือเป็นผู้บอกเล่า ถ่ายทอด อธิบายเนื้อหาความรู้ให้ผู้เรียน และผู้เรียนจำนวนมากก็ยังคงยืนอยู่กับ การฟังการรับรู้ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครูและผู้เรียนทั้งสองฝ่ายต่างก็ต้องเปลี่ยนพฤติกรรม ครูเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน พฤติกรรมของผู้เรียนก็เปลี่ยนไปด้วยแรงเสริมที่ได้จากครูผู้สอน

ลำลี รักสุทธิ (2544 15-16) ได้เสนอแนวคิดโดยอ้างอิงจากทิตนา แชมมณี และนักวิชาการคนอื่น ๆ ว่าการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้ บทบาทของครู-อาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนสรุปได้กว้างๆ ดังนี้

1 การเตรียมการสอน

1 1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ และพร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษา
อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

1 2 ศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน

1 3 จัดทำแผนการสอน คู่มือการสอน ประกอบด้วย

1 3 1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1 3 2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

1 3 3 ออกรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักของชิปปา หรืออื่นๆ

1 3 4 กำหนดวิธีการประเมินผลจากการเรียนรู้

- 1 3 5 เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ระบุไว้ในคู่มือการสอนหรือแผนการสอน
- 2 การจัดการเรียนการสอน
 - 2 1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี
 - 2 2 กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
 - 2 3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือหรือแผนการสอน โดยอาจจะมีการปรับเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน และสถานการณ์ที่เป็นจริง ดังต่อไปนี้
 - 2 3 1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น
 - 2 3 2 อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2 3 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่
 - 2 3 4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในขณะทำกิจกรรม
 - 2 3 5 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น
 - 2 3 6 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม
 - 2 3 7 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อมูลเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม
 - 2 3 8 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3 การประเมินผล ไม่ว่าจะเป็นการสอนด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม บทบาทหน้าที่ของครูจะต้องเตรียมเครื่องมือวัดที่หลากหลาย ให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการและในส่วนของผลงานที่เกิดขึ้น ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย โดยการเตรียมวิธีการวัดผล และเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดก็คือ เน้นที่การวัดจากสภาพจริง จากการปฏิบัติจริง และจากแฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งเป็นการวัดที่จะได้ผลงานจริงมากที่สุด

ธนุ ฤทธิกุล (2542 : 24) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนว่าครูผู้สอนควรมีบทบาทในการสอนดังนี้

- 1 ครูผู้สอนควรจะอยู่รวมกับผู้อื่น
- 2 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบผู้เรียนร่วม
- 3 ครูผู้สอนจะเป็นผู้ตั้งคำถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เรียน
- 4 ครูผู้สอนจะมีบทบาทเป็นแหล่งข้อมูล

5 ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ฟัง ผู้สังเกต และเสริมความรู้

6 ครูผู้สอนจะต้องเป็นที่ปรึกษากลุ่ม

7 ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้เริ่มประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอน

8 ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของการเรียนการสอน

กฤษฎีย์ อุทุมพร (2542 33) ได้ให้ข้อปฏิบัติของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนว่าบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวก ครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้จัดประสบการณ์ รวมทั้งสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้แนวทางสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยกำหนดบทบาทใหม่ดังนี้

- 1 เป็นผู้นำเสนอ
- 2 เป็นผู้สังเกต
- 3 เป็นผู้ตอบคำถาม
- 4 เป็นผู้ให้การเสริมแรง
- 5 เป็นผู้แนะนำและแนะแนว
- 6 เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ
- 7 เป็นผู้จัดระบบบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
- 8 เป็นผู้ประเมิน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540 19-25) ได้กล่าวถึงบทบาทที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนว่า ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้กระตุ้น รับผิดชอบ วินิจฉัยผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ดังนี้

1 การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ คือผู้เรียนพูดเรื่องอะไร ต้องวิเคราะห์และสรุปสาระประเด็นหลัก และผู้สอนเองจะต้องพัฒนาตนให้มีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

2 มีความจริงใจ ผู้สอนจะต้องให้ความจริงใจแก่ผู้เรียนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่วาจะเป็นการเตรียมบทเรียน การดำเนินการกิจกรรมการสอน การกระตุ้นผู้เรียน การเสริมแรง โดยมีทัศนคติที่ดีต่อผู้เรียน

3 ความเข้าใจ ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจตนเอง เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริง จะเป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริง

4 การยอมรับ ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจผู้เรียน มองผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความสนใจ มีความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน

5 ความฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏสามารถแก้ปัญหา กับสถานการณ์ต่างๆ ได้

6 ทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูด ภาษากาย หรือภาษา

ทาทาง ผู้สอนจะต้องสามารถสื่อความหมายได้

จากแนวคิดบทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งเน้นกิจกรรมของนักวิชาการ ตามที่ได้อธิบายแนวทางและหลักการในบทบาทของครูผู้สอนนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นวาทบาท ของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบมุ่งเน้นกิจกรรม ครูผู้สอนจะต้องศึกษาทบทวนแนวคิด ดังกล่าวอย่างจริงจัง และนำไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้การเรียนการสอนในแนวทางดังกล่าว เกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ของรายวิชาที่สอน โดยเฉพาะครูต้องใช้ความสามารถในการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างองค์ความรู้ได้ ด้วยตนเอง และครูผู้สอนจะต้องเป็นคนช่างสังเกต รู้จักที่จะจับประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น และนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จากบทบาทของครูผู้สอน จึงถือว่าเป็น กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกทักษะและสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ก็คือบทบาทของครูผู้สอนนั่นเอง

✓ 2 ความคิดสร้างสรรค์

ความคิด (Thinking) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถพัฒนาให้ดี ได้จากชาติกำเนิด จำเป็นต้องอาศัยสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ต่างๆ เป็นตัวกระตุ้น โดยเกิดขึ้นทุกขณะจิตอย่างหลากหลาย ยากแก่การควบคุมบังคับให้อยู่ในกรอบหรือทิศทางที่ พึงประสงค์ การศึกษาเรียนรู้รายละเอียด เช่น ลักษณะวิธีคิด สไตล์การคิดและกระบวนการคิด ตลอดจนวิธีการปรับปรุงคุณภาพการคิดให้มีประสิทธิภาพ จนเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ จึงเป็นเรื่องดีและน่าสนใจ ควรกระทำอย่างยิ่ง จะสังเกตพบว่าความคิดของคนมีลักษณะวิธีการ และกระบวนการคิดไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลเร้าแตกต่างกัน เช่น ประสบการณ์ สิ่งที่น่าสนใจ ลักษณะอาชีพ จุดประสงค์เกี่ยวกับประโยชน์ สภาพแวดล้อม และอื่นๆ

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) เป็นแนวความคิดที่แปลกไปจากแนวความคิดทั่วไป โดยสังเกตได้ชัดเจนที่ผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะปรากฏออกมาในรูปของผลงานใหม่ๆ

อารี พันธุ์ณี (2546 : 153) กล่าวว่า ทั่วโลกต่างแข่งขันกัน เพื่อแย่งชิงความยิ่งใหญ่ ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ สังคม และความอยู่รอดปลอดภัยของ ประเทศ รวมทั้งการเอาชนะใจมนุษยชาติ ความคิดสร้างสรรค์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะตัดสินการ แพ้ชนะ ประเทศใดที่สามารถแสวงหา พัฒนา และใช้ศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของมนุษย์ได้ มากเท่าไร ก็มีโอกาสนะได้มากเท่านั้น ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า มีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พลเมือง ของเขามีคุณค่ามีความสามารถและมีความกล้าที่จะใช้จินตนาการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ทำจินตนาการ ให้เป็นความจริงและเกิดประโยชน์เป็นผลิตผลต่างๆ เป็นต้น เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ยานอวกาศ

การสำรวจดาวเคราะห์ต่างๆ พลังงานนิวเคลียร์ รถยนต์ และเครื่องบินที่มีสมรรถภาพสูงๆ เครื่องมือแพทย์ ยารักษาโรค ศิลปะ ดนตรี วรรณกรรมต่างๆ สิ่งมหัศจรรย์เหล่านี้เกิดจากความคิดของมนุษย์ที่สามารถจินตนาการและสร้างให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดประโยชน์ และทำให้ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี สะดวกสบายขึ้น

อารี พันธุ์ณี (2547 อ้างอิงจาก Gale 1961) ว่า การจัดกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวคนทุกคน และสามารถส่งเสริมคุณลักษณะนี้ให้พัฒนาสูงขึ้นได้อีก ซึ่งสอดคล้องกับสตอร์ม (Storm 1963) ที่ว่าทุกคนมีศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ แต่อาจมีความแตกต่างกันในระดับของความมากน้อย ทอแรนซ์ (Torrance 1965) ก็สนับสนุนว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยการสอน ฝึกฝน และการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัยก็ยิ่งจะเป็นผลดีมากเท่านั้น โดยเฉพาะในช่วงก่อนวัยเรียน หรือช่วง 6 ขวบแรกของชีวิต เป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็กกำลังพัฒนา ดังนั้น หากช่วงนี้เด็กได้รับประสบการณ์ หรือกิจกรรมที่เหมาะสมและต่อเนื่องกันเป็นลำดับ ก็นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวัยต่อมาและวัยผู้ใหญ่ ซึ่งช่วงเวลาการพัฒนากาด้านนี้ก็สอดคล้องกับการพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็ก รวมทั้งสติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่เน้นความสำคัญแก่เด็กก่อนวัยเรียน หรือที่จัดให้เป็นวัยแรกและวัยหลักในการปูพื้นฐานการพัฒนาทุกด้าน

2.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาต่างก็อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ไว้ในลักษณะที่สอดคล้องกัน และจัดจำแนกขั้นตอนความคิดของบุคคลไว้เป็น 3 ขั้นตอน ภายหลังจากที่บุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า (Stimulus) และเกิดปฏิกิริยาตอบสนองที่เกิดขึ้นภายในใจที่เรียกว่า “ความคิด” ได้แก่

ขั้นตอนที่หนึ่ง ความคิดเห็น (Thinking) และจินตนาการ (Imagination) เป็นอาการที่จิตใจนำสิ่งที่พบเห็นมาแต่ก่อนให้ปรากฏขึ้นในใจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าจินตภาพ หรือจินตนาการ ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในความคิดขั้นต้น อาจจะเป็นเชิงนามธรรมหรือรูปธรรมก็ได้

ขั้นตอนที่สอง ความคิดหาเหตุผล เป็นขั้นตอนการคิดเพื่อหาทางแก้ปัญหา หรือคิดวิธีดำเนินการสร้างงานอย่างจริงจัง ตามแนวความคิดแบบจินตนาการในขั้นที่หนึ่ง โดยการใช้กระบวนการทางการศึกษา เชาวน์ปัญญาเฉพาะตัว เป็นต้น เป็นเหตุปัจจัยหลักในการช่วยสนับสนุนการค้นคว้าหาข้อมูลความรู้โดยตรง หรือที่เกี่ยวข้องให้ประจักษ์

ขั้นตอนที่สาม ความคิดสร้างสรรค์ (Creation) เป็นขั้นตอนการสำแดงเพื่อ

ให้บังเกิดผลจริงจึงเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะต้องมีการวางแผน การออกแบบ และปฏิบัติการโดยการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม มีการค้นคว้าทดลองทำครั้งแล้วครั้งเล่า จนเกิดความมั่นใจในใจว่าผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะใหม่ไม่ซ้ำกับปรากฏการณ์ที่เคยมีอยู่เดิม และจะก่อให้เกิดพัฒนาการในวงการณ์นั้นๆ อย่างไม่หยุดยั้ง สืบเนื่องกันไปจากคนหนึ่งไปสู่คนอื่นคนหนึ่ง หรือจากคนกลุ่มหนึ่งไปสู่คนอีกกลุ่มหนึ่งไม่ขาดสาย สร้างความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นตามลำดับ

ทั้งสามขั้นตอนดังกล่าวนี้จะบังเกิดขึ้นในใจของบุคคลตามลำดับ และจะมีความประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพ กล่าวคือเมื่อเกิดขั้นตอนที่หนึ่งขึ้น ก็เกิดอาการตามลักษณะขั้นตอนที่สองตามมาอย่างทันที และอาการในขั้นตอนที่สามจะปรากฏขึ้นโดยอัตโนมัติ ถ้าจะกล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยอีกสองขั้นตอนคือ ความเห็นจินตนาการ และความคิดหาเหตุผลเป็นพื้นฐานก็คงไม่ผิด

นักการศึกษาและนักจิตวิทยา ซึ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์มาช้านาน ได้อธิบายความหมายไว้อย่างน่าพิศมัยว่า ที่ผู้เชี่ยวชาญในแวดวงอาชีพต่างๆ พยายามที่จะนิยามความคิดสร้างสรรค์ตามวัตถุประสงค์ ตามความสนใจ และมุมมองของตนเองกันอย่างหลากหลายเพียงใด ก็สามารถที่จะสรุปได้ง่ายต่อการทำความเข้าใจโดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ บางกลุ่มจะมองความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะกระบวนการ (Process) ของการคิด อีกพวกหนึ่งจะมองความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะผลผลิต (Product) กล่าวคือไม่ว่าจะนิยามความหมายด้วยวัตถุประสงค์ใด ตามทัศนะของอาชีพใด ก็จะหนีไปจากสองลักษณะนี้ไม่พ้น

กิลฟอร์ด (Guilford 1950 267) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องสมรรถภาพทางสมอง ความคิดสร้างสรรค์ จนสามารถสรุปแนวคิดด้านความคิดสร้างสรรค์ ที่เป็นประโยชน์จากแนวคิดนี้ จึงทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดแตกแขนง (Divergent Thinking) คือความคิดหลายทิศทาง หลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งลักษณะความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วย และยังอธิบายเพิ่มเติมความคิดแตกแขนงว่า ประกอบด้วยลักษณะของความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องตัว (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความคิดละเอียดละออ (Elaboration)

ดังนั้น ความคิดแตกแขนงหรือความคิดแบบกระจาย (Divergent Thinking) จึงตรงกันข้ามกับความคิดเอกนัย (Convergent Thinking) หรือความคิดในทิศทางเดียว ซึ่งเป็นลักษณะความคิดที่มุ่งเน้นเพียงความคิดเดียวเท่านั้น ในขณะที่ความคิดแตกแขนงมุ่งส่งเสริมให้เกิดความคิดหลากหลาย ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพราะเชื่อว่าลักษณะความคิดแตกแขนงจะเป็นหนทางให้ค้นพบความคิดที่ดีมีคุณภาพหรือความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นลักษณะความคิดแปลกใหม่ ซึ่งอาจเกิดจากการคิดปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจากความคิดเดิม ให้เป็นความคิดที่แปลกใหม่และแตกต่างจากความคิดเดิม และเป็นความคิดที่เป็นประโยชน์

วอลลาซและโคแกน (Wallach and Kogan 1965) อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ กล่าวคือเมื่อระลึกถึงสิ่งหนึ่งได้ก็จะเป็นสะพานช่วยให้ระลึกถึงสิ่งอื่นที่มีความสัมพันธ์กันได้ต่อไปอีก และ สเปียร์แมน (Spearman 1963) ได้ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการของการกระทำเพื่อให้ได้ผลผลิตใหม่ๆ ทางความคิด ซึ่งจะเกิดจากความคิดจินตนาการมากกว่าการใช้เหตุผล และเช่นเดียวกับการศึกษาของ ออสบอร์น (Osborn 1957) พบว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นจินตนาการประยุกต์ (Applied Imagination) คือเป็นจินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ มิใช่เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่านหรือเลื่อนลอยโดยทั่วไป ความคิดจินตนาการจึงเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ในการนำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ แต่ล้าพังความคิดจินตนาการอย่างเดียวก็ยังไม่ทำให้เกิดผลผลิตที่สร้างสรรค์ขึ้นมาได้ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นความคิดจินตนาการที่ควบคู่กันกับความอุตสาหะพยายาม จึงจะทำงานที่สร้างสรรค์ขึ้นสำเร็จลงได้ ดังที่ ทอมัส เอดิสัน ได้กล่าวไว้ว่างานสร้างสรรค์นั้นเป็นงานที่เกิดขึ้นจากหยาดเหงื่อถึง 90 เปอร์เซ็นต์ แต่เป็นแรงดลใจเพียง 10 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

ฟรอมม์ (Fromm 1963) ได้อธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะสังเกตเห็น รับรู้ เข้าใจ และมีปฏิกิริยาตอบสนองด้วย หรือที่ว่า "Creativity is the ability to see or to aware and to respond"

ตัวอย่างเช่น คนใดที่มองเห็นความสวยงามของดอกไม้ คนผู้นั้นก็จะเกิดความรู้สึกซาบซึ้งในความงาม และมีปฏิกิริยาตอบสนอง กล่าววาทเป็นคำชมและเขียนเป็นคำประพันธ์ หรือเขียนเป็นภาพขึ้น นั่นก็หมายความว่าเมื่อเกิดแรงดลใจจากการรับรู้ ก็หาทางตอบสนองด้วยความพยายามให้เกิดงานหรือผลผลิตขึ้น เช่นบรรดานักประดิษฐ์ทั้งหลาย นิวตัน เห็นผลแอปเปิลหล่น ก็คิดเรื่องแรงโน้มถ่วงขึ้นมาได้ เจมส์ วัตต์ เห็นไอน้ำทำให้ฝาภาเผยอ ก็ทำให้เกิดเครื่องจักรไอน้ำได้สำเร็จ เป็นต้น

กู๊ด (Good 1973 570) ให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความช่างคิดในการสำรวจตรวจสอบสถานการณ์ที่แปลกใหม่ หรือใช้วิธีการใหม่แก้ปัญหาใดๆ หรือเป็นผลผลิตที่ริเริ่มขึ้นใหม่จากนักคิด

อารี พันธุ์มณี (2547 9) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอเนกนัย อันนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลง ปรับแต่งความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์ค้นพบสิ่งต่างๆ ตลอดจนวิธีการคิด ทฤษฎี หลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้มิใช่

เพียงแต่คิด ในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็เหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ทั้งนี้ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการให้เป็นไปได้ หรือที่เรียกว่า จินตนาการประยุกต์นั่นเอง จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

จึงอาจกล่าวให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ว่า การมองความคิดสร้างสรรค์ในรูปกระบวนการของการคิดนั้น คือกระบวนการคิดในลักษณะของวิธีการอุปมาอุปมัย เรื่องราว หลักการ / วิธีการ และสิ่งต่างๆ ให้เป็นรูปแบบใหม่ ๆ หรือเพื่อคัดสรร จำแนกวิธีการความเป็นไปได้ทั้งหลาย เพื่อประมวลรวบรวมเข้าด้วยกัน แล้วสรุปเป็นประเด็นแนวทางการแก้ปัญหา หรือเป็นแนวทางเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา ส่วนการมองความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบผลผลิตนั้น อธิบายว่าเป็นความคิดที่ก่อให้เกิดความแปลกใหม่เกี่ยวกับผลผลิต เช่น รูปแบบ (Style) ใหม่ และมีคุณค่า (Value) อาจเป็นคุณค่าด้านความงาม ความถูกต้อง และ / หรือคุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย (Function) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ โดยไม่ซ้ำกับปรากฏการณ์เดิมที่มีอยู่ เป็นต้น

สรุปความหมายของความคิดสร้างสรรค์ สามารถอธิบายได้ 3 ลักษณะ คือ

1 ลักษณะทางกระบวนการ หมายถึง ความรู้สึกไวต่อปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ และนำผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในสิ่งใหม่ต่อไป

2 ลักษณะของบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น กล้าคิด กล้าแสดง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีอารมณ์ขัน มีจินตนาการ มีความยืดหยุ่น ทั้งความคิดและการกระทำ เป็นบุคคลที่มีความสุขกับการทำงานหรือสิ่งที่ตนพอใจ ไม่หวังผลจากการประเมินภายนอก

3 ลักษณะทางผลิตผล หมายถึง คุณภาพของผลงานที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ขั้นต่ำที่แสดงผลที่เกิดจากความพอใจของตนที่จะแสดงออกซึ่งความคิดและการกระทำ จนกระทั่งพัฒนาขึ้นเป็นการฝึกทักษะ และค่อยคิดเองได้จนถึงระดับการคิดค้นพบทฤษฎี หลักการ และการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ

อย่างไรก็ตาม การที่คนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นย่อมต้องอาศัยพื้นฐานหลายอย่างประกอบกัน ซึ่ง พานส์ (Parnes 1962) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมสร้างสรรค์ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และคุณภาพของผลผลิตนั้นๆ ซึ่งคุณค่าที่กล่าวนี้อาจจะเกิดขึ้นต่อหน่วยงาน ต่อสังคม หรือต่อมนุษยชาติ หรือแม้กระทั่งคนใดคนหนึ่งเท่านั้นก็ย่อมได้ และเขายังเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้ ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1 ความรู้พื้นฐานของแต่ละคน (Individual's Knowledge) คืออย่างน้อยผู้นั้นต้องทราบว่ปัญหาที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันนั้น คนได้เคยแก้ปัญหาอย่างไรในอดีต

2 จินตนาการ (Imagination) คืออย่างน้อยเขาจะต้องคิดได้ว่าจะมีทางหรือวิธีอื่นที่จะแก้ปัญหานี้ได้หรือไม่ ถ้ามี มีอะไรบ้าง และอย่างไร

3 การพิจารณา (Judgement) ต้องมีการใช้วิจารณ์เฉพาะให้ได้ว่าวิธีแก้ปัญหาอื่นใด สามารถนำมาปฏิบัติและเป็นประโยชน์ที่สุด

ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ชัยยุทธ รัตตานกุล (2542 20-21) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นรูปแบบของการคิดที่ค่อนข้างจะไม่เหมือนความคิดสร้างสรรค์ทั่วไป ทั้งในเชิงเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย เพราะรูปแบบความคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นที่จะต้องนำเสนอแนวคิดสร้างสรรค์ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะสุนทรียภาพ อันเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานศิลปะออกมาด้วย นั่นคือความพยายามในการที่จะสร้างสรรค์รูปลักษณ์ที่พึงพอใจขึ้นมา โดยรูปลักษณ์นั้นอาจจะก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกในความงาม และอาจจะก่อให้เกิดความรู้สึกความพึงพอใจในด้านอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสุขงามเลยก็ได้ เช่น ประโยชน์ใช้สอย การบันทึกความทรงจำ เป็นต้น ซึ่งปกติความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะจะปรากฏขึ้นเป็นสามลักษณะ โดยแบ่งตามวิธีการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกทางการได้ยินได้ฟัง เช่น วรรณศิลป์โดยการฟังบทกลอน บทเพลงทางการฟังออกเสียงขับร้อง และดุริยางค์ศิลป์โดยการรับฟังเสียงดนตรีจากการบรรเลงผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งนักการศึกษาได้เรียกชื่อศิลปะลักษณะนี้ว่า “โสตศิลป์” ประการที่สอง เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะที่กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกจากการสัมผัสผิวด้านการฟังและเห็นพร้อมๆ กัน ได้แก่ นาฏศิลป์ การแสดงภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ เรียกชื่อศิลปะลักษณะนี้ว่า “โสตทัศนศิลป์” สำหรับประการที่สาม เป็นการสร้างสรรค์ศิลปะในลักษณะที่กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกด้วยการมองเห็นอย่างเดียว คือเป็นศิลปะที่มีรูปทรง ซึ่งนักการศึกษาจะเรียกชื่อศิลปะลักษณะนี้ว่า “ทัศนศิลป์” ซึ่งได้แก่ผลงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพพิมพ์ และศิลปะประดิษฐ์

2.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ มักจะเข้าใจและมุ่งเน้นไปที่ความคิดริเริ่ม ซึ่งแท้ที่จริงแล้วความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดอื่นๆ ด้วย มิใช่เพียงแต่ความคิดริเริ่มเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ความคิดริเริ่มเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นขึ้น แต่ความสำเร็จของการสร้างสรรค์ก็จำเป็นต้องอาศัยลักษณะความคิดอื่นๆ ประกอบด้วย

ทอร์เรนซ์ (Torrance) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ว่า การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ใดๆ ออกมา จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแรงผลักดัน แรงกระตุ้นเร้าอันเป็นศักยภาพภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความสามารถ (Ability) และทักษะ (Skill) และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นลักษณะการถูกกระตุ้นจากภายนอกและสิ่งแวดล้อม จากบุคคล กลุ่มบุคคลรอบข้างที่กระตุ้นความคิด ทำให้บุคคลอยากรู้ อยากเห็น เกิดจินตภาพหรือจินตนาการ กล่าวโดยสรุปก็คือ องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความคิด

สร้างสรรค์ของบุคคลต่างๆ นั้น ได้แกความสามารถ ทักษะ แรงจูงใจ ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ไม่เกิดขึ้นโดดเดี่ยวหรือเป็นอิสระแยกจากกัน

จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford) ได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดนอกเนกนัย หรือการคิดแบบกระจาย (Divergent thinking) ซึ่งประกอบด้วย

- 1 ความคิดริเริ่ม (Originality)
- 2 ความคิดคล่องตัว (Fluency)
- 3 ความคิดยืดหยุ่นหรือความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
- 4 ความคิดละเอียดละออ (Elaboration)

ความคิดริเริ่ม (Originality)

หมายถึง ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดธรรมดา หรือความคิดง่าย ๆ ความคิดริเริ่ม หรือที่เรียกว่า **Wild Idea** เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ความคิดริเริ่ม อาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การคิดประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จ ก็ได้แนวคิดจากการทำเครื่องร่อน เป็นต้น

ความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะของความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิมๆ และอาจไม่มีใครนึกหรือคิดถึงมาก่อน ความคิดริเริ่มจำต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยความคิดจินตนาการ คิดเรื่องและคิดฝันจากจินตนาการ หรือที่เรียกว่าเป็นความคิดจินตนาการประยุกต์ คือไม่ใช่คิดเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างและหาทางทำให้เกิดผลงานจึงเป็นสิ่งที่คู่กัน ตัวอย่างเช่น เคยมีผู้กล่าวว่าคนที่คิดอยากจะเป็นนักประหลาด และไม่มีทางเป็นไปได้ แต่ต่อมา พี่น้องตระกูลไรต์ก็สามารถคิดประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จ เป็นต้น

บาร์เลตต์ (Bartlett 1958 : 120) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องลักษณะความคิดริเริ่ม และได้สรุปไว้ว่า ความคิดริเริ่มเป็นความคิดที่น่าตื่นเต้น หรือที่เขาเรียกว่า **"Adventurous Thinking"** ซึ่งเป็นความคิดแตกออกไปจากความคิดเก่าหรือความคิดเดิมหรือจากแบบพิมพ์ นำไปสู่ความคิดใหม่ โดยอาศัยความไม่มีอคติ หรือไม่ปิดบังและสกัดกั้นความคิด แดดยอมเปิดรับความคิดและประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความคิดที่ไม่ซ้ำกับความคิดเดิมๆ และ ซิมป์สัน (Simpson 1922) ก็ได้กล่าวไว้ว่าความคิดริเริ่มของบุคคล จัดเป็นความสามารถของสมอง ที่พยายามคิดให้แตกต่างไปจากกระแสเดิม เพื่อนำไปสู่ความคิดใหม่ๆ และ ทอแรนซ์ (Torrance 1962) ก็อธิบายเพิ่มเติมว่า ความคิดริเริ่มเป็นกระบวนการทางสมองที่สามารถคิดให้แตกต่างไปจากสิ่งธรรมดา หรือสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่ง สตาคเวตเตอร์ (Starkweather 1962) ก็กล่าวสนับสนุนว่าความคิดริเริ่มเป็นลักษณะความคิดที่ไม่ยอมคล้อยตามความคิด

(Non-conformity) ของผู้อื่นอย่างง่ายดาย แต่จนกว่าจะมีเหตุผลสมควร และพร้อมกันนั้น ก็ยังสามารถขยายความคิดของผู้อื่นให้เด่นชัด และมีน้ำหนักขึ้นอีกด้วย

ความคิดคล่องตัว (Fluency) หมายถึงปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น

1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Verbal Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่วนั่นเอง

2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

3 ความคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค กล่าวคือสามารถที่จะนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ จากการวิจัยพบว่าบุคคลที่มีความคล่องแคล่วทางการแสดงออกสูงจะมีความคิดสร้างสรรค์

4 ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด เช่น ให้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐมาให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดให้ ซึ่งอาจเป็น 5 นาที หรือ 10 นาที

ความคล่องแคล่วในการคิด มีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา เพราะในการแก้ปัญหาต้องแสวงหาคำตอบหรือวิธีแก้ไขหลายวิธี และต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลอง จนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

ความคิดคล่องแคล่วนับว่าเป็นความสามารถอันดับแรก ในการที่จะพยายามเลือกเฟ้นให้ได้ความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุด ก่อนอื่นจึงจำเป็นต้องคิด คิดออกมาให้ได้หลายๆ อย่าง และแตกต่างกัน แล้วจึงนำเอาความคิดที่ได้ทั้งหมดมาพิจารณาแต่ละอย่าง เปรียบเทียบกันว่าความคิดอันใดจะเป็นความคิดที่ดีที่สุดและให้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณา เช่น ประโยชน์ที่ใช้ เวลา การลงทุน ความยากง่าย บุคลากร เป็นต้น

ความคิดคล่องตัว นอกจากจะช่วยให้เด็กได้เลือกคำตอบที่ดีและเหมาะสมที่สุดแล้ว ยังช่วยจัดหาทางเลือกอื่นๆ ที่อาจเป็นไปได้ให้อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตาม มักจะพยายามหาวิธีการแก้หลายๆ วิธี โดยให้โอกาสในการเลือกเป็นอันดับลงมา เช่น ถ้าเราไม่สามารถทำได้ด้วยวิธีที่ 1 วิธีที่ 2 ก็อาจนำมาทดลองใช้ได้ หรือวิธีที่ 3 ก็ยังเป็นที่น่าสนใจ ถ้าวิธีที่ 2 ไม่สามารถแก้ได้เหล่านี้เป็นต้น ความคิดคล่องแคล่วนอกจากช่วยให้มีข้อมูลมากพอในการเลือกสรรแล้ว ยังมีช่องทางอื่นที่เป็นไปได้ให้เลือกอีกด้วย จึงนับได้ว่าความคิดคล่องตัวเป็นความสามารถเบื้องต้นที่นำไปสู่ความคิดที่มีคุณภาพหรือความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของความคิด แบ่งออกเป็น ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิด

ได้หลายประเภทอย่างอิสระ เช่น คนที่มีความยืดหยุ่นจะคิดได้ว่าประโยชน์ของก้อนหินมีอะไรบ้าง หลายประเภท ในขณะที่คนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ จะคิดได้เพียงประเภทเดียว หรือสองประเภทเท่านั้น

ความคิดยืดหยุ่นทางด้านการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา คนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน ตัวอย่างเช่น ในข้อ 1 ในเวลา 5 นาที ท่านลองคิดว่าท่านสามารถใช้หยาทำอะไรได้บ้าง คำตอบ กระบุง เปล กระจาด ตะกร้า กล้องใส่น้ำส้ม กระบอมเก็บน้ำ เตียนนอน ตู้ โต๊ะเครื่องแป้ง เก้าอี้ เก้าอี้นอนเลน โซฟา ชะลอม กีบเสียบผม ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน กรอบรูป เป็นต้น หรือหากนำเอาคำตอบดังกล่าวมาจัดเป็นประเภทก็จัดได้ 5 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 เฟอร์นิเจอร์ – ตู้ เตียนนอน โต๊ะ เก้าอี้ โซฟา

ประเภทที่ 2 เครื่องใช้ – กระบุง กระจาด ตะกร้า กระบอม

ประเภทที่ 3 เครื่องกีฬา – ตะกร้อ ด้ามไม้เทนนิส ด้ามไม้แบดมินตัน

ประเภทที่ 4 เครื่องประดับ – กีบเสียบผม

ประเภทที่ 5 เครื่องเขียน – กล้องใส่น้ำส้ม

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าความคิดยืดหยุ่นจะเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วมีความแปลกแตกต่างออกไป หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อน หรือเพิ่มคุณภาพชีวิตให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และหลักเกณฑ์ยิ่งขึ้น

นับได้ว่าความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่นเป็นความคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้หลายหมวดหมู่ หลายประเภท ตลอดจนสามารถเตรียมทางเลือกไว้หลายๆ ทาง ความคิดยืดหยุ่นจึงเป็นความคิดเสริมคุณภาพให้ได้ดีขึ้น

ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความคิดในรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

แม้ว่าลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดหลายลักษณะ เช่น ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัวก็ตาม แต่ลักษณะความคิดละเอียดลออก็จะขาดเสียมิได้ หากปราศจากความคิดละเอียดลออแล้ว ก็ไม่อาจทำให้เกิดผลงานหรือผลิตผลสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ และตรงจุดนี้ที่เป็นจุดสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ ที่มุ่งเน้นผลผลิตสร้างสรรค์เป็นสำคัญด้วย

เนลเลอร์ (Kneller 1956) กล่าวว่า ความคิดละเอียดลออเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่เป็นพิเศษให้สำเร็จ และยังขยายความอีกว่า “ความคิดสร้างสรรค์ จึงไม่เพียงแต่ประกอบด้วยสิ่งแปลกใหม่แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ในความแปลกใหม่และความพิเศษนั้นจะต้องตระหนักถึงความสำเร็จอย่างสร้างสรรค์ด้วย ดังนั้นบุคคลที่มีความคิด

สร้างสรรค์จึงไม่เพียงแต่มีความคิดใหม่เท่านั้น แต่จะต้องพยายามคิดและประสานความคิดติดตามให้ตลอด หรือให้เกิดความสำเร็จด้วย ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีทำที่จะเป็นกวีนั้น ไม่เพียงแต่ชอบและคิดในเรื่องความงดงามของบทกลอนเท่านั้น แต่จะต้องพยายามสร้างผลงานบทกวีขึ้นมาด้วย หรือหากบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ในทางทักษะการประดิษฐ์ต่างๆ แทนที่จะเล่นเฉยๆ กับลวด ก็จะต้องคิดและสร้างมันให้เป็นวิทยุขึ้นมาได้"

พัฒนาการของความละเอียดลออ

พัฒนาการความละเอียดลออจะขึ้นอยู่กับอายุ กล่าวคือ เด็กที่มีอายุมากจะมีความสามารถด้านนี้มากกว่าเด็กมีอายุน้อย เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความละเอียดลออ และเด็กที่มีความสามารถสูงทางด้านความละเอียดลออก็จะเป็นเด็กที่มีความสามารถทางการสังเกตสูงด้วย

พฤติกรรมทางด้านความละเอียดลออสำหรับเด็กชายจะมีลักษณะดังนี้

- 1 ชอบผจญภัย
- 2 สุขภาพดี
- 3 ปราศรณอย่างแรงกล้าที่จะทำให้ดีที่สุด
- 4 เห็นอกเห็นใจคนอื่น
- 5 ชอบเสี่ยงภัย
- 6 มีอารมณ์ขัน
- 7 ไม่ขลาดกลัว และไม่ขี้อาย แต่มักเบื่อง่าย
- 8 ไม่ชอบทำงานตามคำสั่ง
- 9 ไม่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย
- 10 ไม่ชอบก่อความสงบสุขของกลุ่ม

พฤติกรรมทางด้านความละเอียดลออสำหรับเด็กหญิงจะมีลักษณะดังนี้

- 1 ชอบผจญภัย
- 2 มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย
- 3 มีอารมณ์รุนแรง
- 4 มีอารมณ์ขัน
- 5 หยิ่ง และมีความพอใจในตนเอง
- 6 ไม่เบื่อหน่ายง่าย

อาซีฟ การเลือกอาชีพนี้นั้นจะเลือกอาชีพเกี่ยวกับการสอน คือเป็นอาจารย์ การให้บริการแก่คนอื่นๆ เช่น เป็นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น

ประสบการณ์ในชีวิต ทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะมีประสบการณ์ในชีวิตสมบูรณ์พร้อมมากกว่าพวกที่มีความสามารถทางความคิดริเริ่มสูง เด็กพวกนี้ชอบทำงานซ้ำ และตรวจสอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน จนผลงานเป็นที่น่าพอใจของตน

ความหวัง บิดามารดาของเด็กที่มีความคิดละเอียดลออสูง จะมีความหวังในตัวเด็กสูงมาก และมีความรู้สึกค่อนข้างกลัวว่าเด็กเหล่านี้จะไม่ประสบความสำเร็จเหมือนที่ตนหวัง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ว่ามีดังนี้

- 1 ความคิดริเริ่ม หมายถึงความคิดที่แปลกแตกต่างจากบุคคลอื่น
- 2 ความว่องไวหรือความพริ้งพวู ปริมาณการคิดพริ้งพวูออกมามากกว่าบุคคลอื่น
- 3 ความคล่องตัว เป็นชนิดของความคิดที่ปรากฏออกมาจะแตกต่างกันออกไปโดยไม่ซ้ำกันเลย

4 ความละเอียดลออประณีต ความคิดที่แสดงออกมานั้นละเอียดลออ สามารถที่จะนำมาทำให้สมบูรณ์และประณีตต่อไปได้อย่างเต็มที่

5 การสังเคราะห์ คือ การรวบรวมสิ่งที่คิดได้มาทำให้มีความหมาย และนำมาพัฒนาต่อไปให้สมบูรณ์เป็นจริงได้

สรุปได้ว่าความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ โดยความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นเป็นพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์ ส่วนความคิดริเริ่มนั้นทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา และความคิดละเอียดลออทำให้ความคิดนั้นมีรายละเอียดในการคิดมากขึ้น

2.3 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติที่มีคุณภาพมากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ ของมนุษย์ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างสรรค์ตนเองและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม พึงพอใจและมีชีวิตที่เป็นสุขได้ จากแรงดลใจ จินตนาการที่ควบคู่ไปกับการความอดทนพากเพียรอย่างเต็มกำลังความสามารถ ก็จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้

แต่หากความพยายามนั้นยังไม่เกิดผล ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็จะไม่ท้อถอยหรือเลิกล้ม เขาจะไม่อับจนความคิด แต่จะกลับพยายามขวนขวายคิดดัดแปลง ปรับปรุง และมีความยืดหยุ่นพอที่จะปรับปรุง และมีความยืดหยุ่นพอที่จะปรับสถานการณ์ให้เหมาะสมในลักษณะที่เป็นไปได้มากที่สุด และเขาจะยอมรับและพอใจในสภาพนั้น

หากเขาประสบความสำเร็จล้มเหลว คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็จะสามารถถอดถอน อดทน กล้าเผชิญและยอมรับต่อสภาพการณ์ที่เป็นจริง และสามารถปรับตนให้อยู่ในภาวะแวดล้อมนั้นได้อย่างปกติ

การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จึงช่วยให้บุคคลใช้ความสามารถของตนในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่เป็นการสำคัญ และส่งเสริมความมีภาวะสุขภาพจิตดีเป็นเบื้องต้น โดยเฉพาะเด็กย่อมต้องการพื้นฐานทางสุขภาพจิตที่ดี เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาดนที่ติดต่อไป คนที่มีสุขภาพจิตดีย่อมมีสติสัมปชัญญะ และสามารถใช้อนุญาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในทางที่ถูกที่ควรได้อย่างเต็มที่ ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวมได้

ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์จึงควรได้รับการพัฒนา และถือเป็นเป้าหมายหลักที่พ่อแม่ ครู และผู้ที่ใกล้ชิดเด็กพึงตระหนักถึงความสำคัญ ให้ความสนใจอย่างจริงจังและสนับสนุนเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนอย่างเต็มที่ จะได้เจริญเติบโต เป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นสิ่งที่ประเทศชาติ ต้องการอย่างยิ่ง

เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

เกล (Gale) กล่าวว่าเด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ ฉะนั้นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะพบได้ในทุกๆ ห้องเรียน ทุกๆ ชั้นเรียน ทุกครอบครัว ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ทั้งในสังคม ชนบทและสังคมแบบเมือง แต่เด็กที่ได้รับการส่งเสริมและอยู่ในสภาพบรรยากาศที่พร้อมมูล ย่อมเป็นโอกาสที่เอื้ออำนวยให้พัฒนาตนเองได้เร็วกว่าและมากกว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีการแสดงออกที่แตกต่างไปจากเด็กทั่วๆ ไปอยู่บ้าง และแม้ในหมู่พวกเขาเองการแสดงออก ก็ยังไม่เหมือนกัน บางคนก็กล้าแสดงออกอย่างอิสระ โดยไม่ต้องการสิ่งเร้าหรือแรงกระตุ้นจาก ผู้ใหญ่มากนัก แต่บางคนก็ยังต้องการสิ่งแวดล้อม บรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง เพื่อเป็นแรง เสริมและกำลังใจให้เขาเชื่อมั่นและกล้าแสดงออก เด็กประเภทหลังนี้มีเป็นจำนวนมาก และส่วน หนึ่งไม่มีโอกาสพัฒนาความสามารถสร้างสรรค์ตนเองจนตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะขาดแรงกระตุ้น ในการส่งเสริมที่ถูกต้อง ขาดภาวะที่เอื้ออำนวยอย่างเพียงพอที่จะช่วยให้เขามีโอกาสแสดงออก และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั่นเอง

กิจกรรมใดบ้างที่เด็กแสดงออกเชิงความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่เด็กแสดงความสามารถสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในแทบทุกกิจกรรมที่จัดสอนใน หลักสูตรและเสริมหลักสูตร หรือในทุกมวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เป็นต้นว่าใน กิจกรรมด้านศิลปะ การวาดภาพระบายสี กิจกรรมเคลื่อนไหว กิจกรรมทางด้านดนตรี การ ร้องเพลง การเล่นดนตรีทุกชนิด งานปั้น กิจกรรมทางด้านภาษาไทย ทั้งในการพูด การเขียน การแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน การแต่งเรียงความ การย่อความ การเขียนโฆษณา การ เขียนนิทาน กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ การทดลองค้นคว้า การผลิตสิ่งแปลกใหม่ การคิดค้น พบกฎเกณฑ์ต่างๆ กิจกรรมทางคณิตศาสตร์ กิจกรรมการคิดสร้างสมการแก้โจทย์และปัญหา กิจกรรมการเล่น ทั้งการเล่นเกมในร่มและกีฬากลางแจ้ง เกมเหล่านี้ย่อมเปิดโอกาสให้เด็กได้ แสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งทั้งนี้ต้องอาศัยเทคนิควิธีการสอนและ การจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเลือกกิจกรรม และเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตน

2.4 ลักษณะการแสดงพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์

เนื่องจากศักยภาพในการแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลจะไม่เท่าเทียมกัน บางคนแสดงออกมาอย่างมีคุณภาพที่สูง บางคนอยู่ในขนาดปานกลาง และบางคนก็แสดงออกมาได้แค่เพียงระดับต่ำ ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว นักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างก็ให้ความสนใจและมีการวิเคราะห์วิจัย ศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง และพบว่ามีคุณลักษณะหลายประการที่เป็นดัชนีชี้ให้เห็นได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงไว้ดังนี้

1 มีพฤติกรรมแบบอารมณ์ขัน ไม่จริงจังกับสิ่งใดๆ เพียงสิ่งเดียว บางครั้งดูเป็นภาพลักษณ์แบบขี้เล่น ชอบตลกขบขัน

2 ชอบเอาชนะและพอใจในสิ่งที่ยาก ท้าทายความรู้ความสามารถ

3 มีสมาธิ และมีช่วงระยะเวลาเกี่ยวกับความสนใจยาวนานกว่าบุคคลอื่นๆ ทั่วๆ ไป

4 พยายามแสดงความคิดเห็นที่ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์เดิมๆ ที่เคยปฏิบัติมา

5 ชอบสร้างจินตนาการ มีลักษณะการคิดริเริ่ม

6 มีความรู้สึกไวต่อการรับ/ตอบสนองสิ่งเร้าต่างๆ และชอบอิสระมากกว่าคนทั่วไป

7 ในการตัดสินใจใดๆ จะขึ้นอยู่กับความเห็นของตนเอง บนพื้นฐานของการศึกษาความรู้เชิงวิชาการอย่างละเอียดรอบคอบ และใช้แนวคิดของกลุ่มประกอบ

8 บางขณะจะแสดงภาพลักษณ์แปลกๆ เหมือนคนบ้าบอในสายตาคนทั่วไป

เวสช์เลอร์ (Weschler) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง และสรุปลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกเชิงประจักษ์ 7 ประการ ดังนี้

1 **Sensitivity to Surroundings** หมายถึงการมีความไวต่อการรับรู้เมื่อปะทะสิ่งเร้าจากสภาพแวดล้อมรอบตัว เป็นคนมีลักษณะประสาทสัมผัสดี สามารถรับรู้และแปลความหมายจากสภาพการณ์ที่ประสบได้ดี ในเรื่องราวที่คนทั่วไปคิดไม่ถึงหรือไม่สนใจ

2 **Mental Flexibility** หมายถึงการเป็นคนที่มีความยืดหยุ่นในทางความคิด และมีศักยภาพเชิงการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ๆ สูง มีความสามารถอย่างดีในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคิด วิธีการที่รวดเร็วเมื่อจำเป็นต้องเผชิญปัญหาใหม่ โดยจะละทิ้งแนวความคิดเก่าๆ ทันทันทีเพื่อมองประเด็นใหม่ มีทักษะในการคิดและมองสภาพปัญหาหลายแง่มุม โดยไม่ยึดติดกับแง่มุมใดเพียงแง่มุมเดียว

3 **Independence of Judgment** หมายถึงการมีลักษณะอิสระทางการคิด พยายามที่จะพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่สนใจว่าจะมีใครคิดอย่างไรมาก่อน หรือไม่สนใจว่าแนวความคิดของตนเองเหมือนหรือแตกต่างไปจากคนอื่นหรือไม่

4 **Tolerance for Ambiguity** หมายถึงลักษณะที่มีใจกว้าง มองโลกในแง่ดี อดทนต่อแรงกดดันจากภาวะปัญหาต่างๆ รู้จักวิเคราะห์ พิจารณาจำแนกหาส่วนที่มีคุณค่าส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วน จากแนวความคิดตรงกันข้ามของผู้อื่นมาใช้ประโยชน์

5 **Ability to Abstract** หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และการมี

ความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คุณลักษณะข้อนี้จะเน้นทักษะการใช้ความคิดเชิงนามธรรม (Abstract) นั้นเอง

6 Ability to Synthesize หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงความสามารถในเชิงการสังเคราะห์ หรือการบูรณาการองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกันให้เป็นรูปแบบใหม่ แนวทางปฏิบัติใหม่เพื่อแก้ปัญหา ซึ่งมีคุณค่าหรือเกิดประโยชน์มากขึ้น

7 Restless Urge หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงถึงความมีพลัง มีแรงขับหรือแรงจูงใจสูง และการแสดงความไม่อยู่นิ่ง (Dynamic) ชอบคิดค้น เสาะหาสิ่งที่ไม่รู้อยู่เป็นนิจ เป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่เสมอในการหาโอกาสสัมผัสข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ มีพลังอย่างล้นเหลือที่จะทำงานยากใช้เวลานานจนงานสำเร็จ

มีผลการวิจัยจำนวนมากพบว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้ด้วยกระบวนการฝึกโดยการทำกิจกรรม และกลวิธีที่นิยมใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีมากมายหลายแบบ เช่น การฝึกความไวในการรับสัมผัสและความรู้สึก การฝึกทักษะ การวิเคราะห์ การฝึกกระตือรือร้นความคิด การฝึกการสร้างความแปลกใหม่จากสิ่งที่คุ้นเคย และการฝึกการคิดด้วยวิธีอุปมา เป็นต้น

ในขณะเดียวกันเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีบุคลิกภาพประจำตนที่แตกต่างจากเด็กโดยทั่วไป พฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์มีดังนี้

- 1 ออยากรู้อยากเห็น มีความกระหายใคร่รู้อยู่เป็นนิจ
- 2 ชอบเสาะแสวงหา สำรวจ ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง
- 3 ชอบซักถาม และถามคำถามแปลกๆ
- 4 ข้างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลก ประหลาดใจในสิ่งที่พบเห็นเสมอ
- 5 ข้างสังเกต มองเห็นลักษณะที่แปลก ผิดปกติ หรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่าย

และเร็ว

6 ชอบแสดงออกมากกว่าจะเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามหาคำตอบโดยไม่รีรอ

- 7 อารมณ์ขัน มองสิ่งต่างๆ ในแง่มุมที่แปลก และสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ
- 8 มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ
- 9 สนุกสนานกับการใช้ความคิด
- 10 สนใจในสิ่งต่างๆ อย่างกว้างขวาง
- 11 มีความเป็นตัวของตัวเอง

2.5 บทบาทของครูในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ครูมีบทบาทและหน้าที่สำคัญหลายประการในสังคม แต่หน้าที่ที่สำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งคือ ครูเป็นผู้นำในวงการศึกษา กล่าวคือ ครูเป็นทั้งผู้สอนและทดลองปฏิบัติจริง มีการศึกษาค้นคว้าขยายงานด้วยการศึกษา และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ดั่งเดิม และเผยแพร่ความรู้ทางการศึกษาที่ดีแก่สังคม

สำหรับงานด้านการสอน ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการสอนเด็ก ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี แก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้เป็นไปในรูปแบบที่ถูกต้อง และส่งเสริมพฤติกรรมความสามารถ ความถนัดของเด็ก ให้ได้มีโอกาสนพัฒนาอย่างเต็มที่ กล่าวโดยสรุป ครูมีหน้าที่สอนให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก จิตใจ และทัศนคติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตนในทางที่ดีงามเหมาะสม และเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

การสอนความคิดสร้างสรรค์ก็เช่นกัน มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก ทัศนคติ และการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ วิลเลียมส์ (Williams 1971) ได้ย้ำว่าการสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เน้นการสอนให้เด็กรู้จักการคิด การแสดงความรู้สึก และการแสดงออกในวิถีทางของความคิดสร้างสรรค์

นอกจากนี้วิลเลียมส์ยังอธิบายอีกว่า การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นมิใช่การสอนในวันนี้ แต่พอวันพรุ่งนี้ก็เลิกสอน และไม่ใช่ว่าการสอนที่สอนในปีที่แล้วต่อไปเด็กก็ลืม แต่การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น จะต้องสอนอย่างต่อเนื่องกันไปเป็นลำดับ ทั้งในทางตรง ซึ่งได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ และในทางอ้อมก็ได้แก่การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และระดับความสามารถในการแสดงออก

ฉะนั้น การสอนความคิดสร้างสรรค์นั้น จึงเน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมที่ทำหยาและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนคำนึงถึงบรรยากาศที่ส่งเสริมให้คนกล้าคิด กล้าแสดงออก และครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะทำให้กิจกรรมการเรียน การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง มิลเลอร์ (Miller 1969) ได้กล่าวว่า ครูจะต้องเป็นผู้ค้นหาความสามารถทางด้านความคิดสร้างสรรค์ภายในตัวเด็ก จากพฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กพูด กระทำ และแสดงออก ด้วยการสังเกตอย่างใกล้ชิดเวลาเด็กทำกิจกรรมหรือทำงาน และเขายังเสริมต่อไปว่า ครูที่ต้องการจะสนับสนุนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น ต้องสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นกับเด็กเพื่อให้เขากล้าแสดงความสามารถของเขาออกมา และครูไม่ควรเปรียบเทียบงานของเด็กกับเพื่อนคนอื่น ๆ หรือพิจารณางานของเด็กโดยนำมาตรฐานของผู้ใหญ่มาเป็นเครื่องวัด

นอกจากนี้ครูควรช่วยให้เด็กได้เข้าใจด้วยผลงานของเด็กแต่ละคนนั้นมีคุณค่า เพราะเป็นการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกันด้านศิลปะ และสิ่งที่มีค่า มากกว่าการจะมาพิจารณาถึงรูปแบบ ขนาด และการออกแบบของเด็กแต่ละคน

โคล (Kohl 1972) ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ใช้อำนาจในการอบรมสั่งสอนนักเรียน ไม่ยอมให้นักเรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นหรือความสามารถนั้น เป็นครูผู้ทำลายความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

ในเรื่องครูก็เช่นกัน ฮิลล์การ์ด (Hillgard 1973) เสนอแนะว่า ครูต้องไว และให้ความสำคัญแก่ความคิดใหม่ๆ ของนักเรียน ครูต้องอดทนต่อความไม่เข้าใจ และข้อผิดพลาดเล็กๆ น้อยๆ ของเด็กซึ่งอาจจะมี ไม่ค่อยตัดสินใจหรือวิพากษ์วิจารณ์การกระทำหรือผลงานของเด็กโดยไม่ได้พิจารณาให้ลึกซึ้งเสียก่อน และเขายังสื่บว่า ครูเองจะต้องเข้าใจความหมายของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างถ่องแท้ และเลือกอุปกรณ์และวิธีสอนให้ถูกต้องก่อน

ลีโอนาร์ดและไมล์ (Leonard and Miles 1972) ก็ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า ในการสอนเพื่อให้เกิดการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์นั้น ครูย่อมต้องการเวลาและการอดทนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก

เพราะฉะนั้นครูที่สอนเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์จึงควรมีลักษณะที่พิเศษโดยเฉพาะ ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระที่จะสอน ตลอดจนเทคนิควิธีสอน และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จำเป็นโดยทั่วไป

ครูกับการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

อารี รังสินันท์ (2543) ได้เสนอเรื่องลักษณะของครูที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ไว้ในเอกสาร “ความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา 2543” ไว้ดังนี้

1 มีทัศนคติที่ดีและยอมรับว่าเด็กทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กสามารถส่งเสริมพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยให้เด็กได้ฝึกหัดความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ รวมทั้งจัดประสบการณ์กระตุ้นในการคิดสร้างสรรค์ของเด็กในช่วงนี้ เด็กกำลังมีความเจริญ เพราะเด็กบางคนต้องการสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา

2 ตระหนักอยู่เสมอว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนและมีคุณภาพยิ่ง ตลอดจนสามารถเกิดขึ้นได้ทุกโอกาส

3 รู้คุณค่าของตนเอง และพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอยู่เสมอ

4 มีความกระฉับกระเฉง คล่องแคล่วว่องไวในการทำงาน

5 มีความรู้ความสามารถและสติปัญญาพร้อมที่จะค้นหาความสำเร็จแปลกๆ ใหม่ๆ อยู่เสมอ

6 มีความอดทน อดกลั้น ไม่ท้อแท้เมื่อประสบปัญหาที่ยุ่งยาก และสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้สำเร็จ

7 มีอิสระในการสร้างบรรยากาศที่จะอำนวยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ทุกโอกาส

8 มีการปรับปรุงตนเองในด้านการสอน การสมาคมกับผู้อื่น ไม่ตำหนิตติเตียนหรือกล่าวหาว่าเป็นความคิดนอกกรอบนอกทาง

หลักสูตรและวิธีสอน

ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ควรจัดหลักสูตร และกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจ รู้จักคิดเป็น และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ และส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ครูควรปรับปรุงวิธีสอนและยืดหยุ่นเนื้อหาวิชา ในลักษณะดังต่อไปนี้

- 1 ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง พยายามอย่าบังคับให้เด็กทำตามคำสั่ง ของครูอยู่ตลอดเวลา เช่น การให้ฝึกวาดภาพตามแบบที่ครูกำหนดให้
- 2 ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต ช่างซักถาม และตอบคำถาม หรือ พยายามคิดหาคำตอบด้วยความกระตือรือร้น
- 3 สนใจและตั้งใจฟังคำถามแปลกๆ ใหม่ๆ ของเด็ก และยอมรับความคิด แปลกๆ ของเด็ก
- 4 แสดงให้เห็นว่าความคิดของเด็กมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ โดยการให้ กำลังใจ ชมเชย ยกย่อง และนำผลงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำภาพวาดของเด็ก มาทำเป็น สค ส เป็นต้น
- 5 ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่ม นอกจากจะยอมรับความคิดแปลกๆ ของ เด็กแล้ว ไม่ควรตำหนิหรือวิจารณ์ความคิดของเด็ก
- 6 ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง สำรวจ ค้นคว้า ทดลองด้วยความสนใจ ของตนเอง มีใจเพื่อหวังคะแนนที่จะได้รับ
- 7 กระตุ้นให้เด็กมีบุคลิกภาพสร้างสรรค์ ด้วยการส่งเสริมความอยากรู้อยาก เห็นและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
- 8 ส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จ ให้กำลังใจ ยกย่องและชมเชย
- 9 ขจัดความกลัวและความก้าวร้าวของเด็ก สร้างความเชื่อมั่นและความมั่นคง ปลอดภัยแก่เด็ก

วิธีการสอนของครู

ควรจะได้คำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

- 1 การแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก สามารถแสดงออกทาง กิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น การประดิษฐ์ ศิลปะ การวาดภาพระบายสี ดนตรี เต้นรำ การเล่น ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ
- 2 การสร้างบรรยากาศความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจะได้รับการส่งเสริมให้ มีขึ้นได้ โดยการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้นักเรียนรู้สึกเป็นอิสระ ไม่ถูกควบคุมจาก ระเบียบวินัยที่เคร่งครัดเกินไป และควรส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 3 การสอนความคิดสร้างสรรค์ จะต้องสอนต่อเนื่องกันไปเป็นส่วนสำคัญใน

ทางตรง ได้แก่การจัดกิจกรรมต่างๆ ในทางอ้อมได้แก่การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความเข้าใจเรื่องพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ระดับความสามารถในการแสดงออก

4 สนับสนุนและกระตุ้นการแสดงความคิดหลายๆ ด้าน ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์

5 เน้นสถานการณ์ที่จะส่งเสริมความสามารถอันนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เช่นส่งเสริมความคิดริเริ่มเป็นต้น ตลอดจนไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียนให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกันตลอด

6 อธิบายพยายามหลอหลอมหรือกำหนดแบบ ให้นักเรียนคิดเหมือนกันไปหมดทุกคน แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ตลอดจนความคิดและวิธีการแปลกๆ ใหม่ๆ ด้วย

7 อย่าเข้มงวดกวดขันหรือยึดมั่นอยู่กับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการกระทำหรือผลงานอยู่เพียงสองสามอย่างเท่านั้น สิ่งใดที่นอกเหนือไปจากระเบียบ เป็นสิ่งที่ผิดหมด

8 อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลเฉพาะผลงานหรือการกระทำที่ได้มีผู้ทดลองทำ และเป็นที่ยอมรับกันแล้ว ผลงานแปลกๆ ใหม่ๆ ก็น่าจะมีโอกาสได้รับรางวัลหรือคำชมเชยด้วย

9 ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพในทางสร้างสรรค์ก่อน มิเช่นนั้นแม้ว่าครูจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์มากเพียงใด ก็ไม่อาจจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการสอน และไม่อาจสอนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

26 แนวการสอนความคิดสร้างสรรค์

การสอนความคิดสร้างสรรค์หรือการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้รับความสนใจและต้องการการสนับสนุนอย่างจริงจัง เพื่อให้มีการพัฒนาคุณลักษณะนี้ให้เด่นชัด แต่ดูเหมือนยังมีความเข้าใจกันว่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นเรื่องยาก เป็นคุณสมบัติที่สูงส่ง ไม่ทราบว่าจะสอนด้วยวิธีใดและจัดกิจกรรมอย่างไร จึงจะทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

จากข้อคิดของ <ออสบอร์น (Osborn 1963) ที่เน้นว่าความคิดสร้างสรรค์ก็คือ ความคิดจินตนาการประยุกต์ ซึ่งหมายถึง จินตนาการที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบ มิใช่เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย และทอแรนซ์ก็สนับสนุนว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นมิได้เกิดจากการคิดสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเท่านั้น แต่บ่อยครั้งที่ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากความคิดฝัน หรือเป็นจินตนาการที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือมีทางเป็นไปได้ยาก และเช่นเดียวกันกับไอน์สไตน์ นักวิทยาศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่และเป็นที่ยอมรับของโลกก็ได้ย้ำว่า "Imagination is more important than knowledge" หรือความคิดจินตนาการเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่า

มากกว่าความรู้หรือความจริง โดยทั่วไปเรามักจะเน้นและให้ความสำคัญอย่างยิ่ง และสอนกันอยู่เป็นประจำ

เพราะฉะนั้นในเรื่องการสอนความคิดสร้างสรรค์ เดวิส (Davis 1972) จึงได้เสนอแนวการสอนความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นและผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1 สอนให้เกิดจินตนาการหรือใช้เทคนิคการสอนแบบสร้างสรรค์

โดยปกติไม่ว่าจะเป็นการสอนวิชาใดก็ตาม เรามักจะมุ่งอยู่ที่ข้อมูลข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ทักษะในการคิดคำนวณเลขและภาษา ซึ่งตรงกันข้ามกับการสอนเพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่มุ่งกระตุ้นให้เกิดนิสัยและเจตคติในทางสร้างสรรค์ ด้วยการส่งเสริมความคิดจินตนาการแก่เด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดแปลกใหม่และคิดในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น และดูประหนึ่งจะไม่มีทางเป็นไปได้หรือเป็นไปได้ยาก เช่น ในสมัยก่อนคนเคยคิดว่าโทรทัศน์เป็นเรื่องประหลาด และไม่มีทางเป็นไปได้ เหมือนๆ กับรถจักรยาน และการฉีกตัวขึ้นป้องกันโรคโปลิโอ แต่ในเวลาต่อมาสิ่งเหล่านั้นก็เป็นไปได้ ซึ่งมนุษย์สามารถคิดได้สำเร็จ เป็นต้น

จริงอยู่ความคิดแปลกๆ เป็นสิ่งที่คนเราก็คงอยากที่จะยอมรับได้ เพราะมันประหลาดและน่าขัน และคนเรามักจะกลัวสิ่งที่เราไม่เคยพบเห็นมาก่อน คนส่วนมากจะรู้สึกปลอดภัยกับสิ่งที่เรารู้เคยและสิ่งที่ให้ความสะดวก แต่ต้องพยายามเปิดใจของตนเองเพื่อรับของใหม่ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในเวลาต่อมา เพราะว่าการแก้ปัญหาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ บ่อยครั้งที่เราต้องปรับปรุงมาจากของเก่า และทำให้เกิดความใหม่ขึ้น ฉะนั้นจงลองฝึกให้เกิดความสนุกสนาน พร้อมทั้งจะเผชิญกับความแปลกใหม่ไม่ว่าจะเป็นที่ใด เวลาใด และบรรยากาศเช่นไร

ทอแรนซ์ และมายเยอร์ (Torrance and Myers 1970) ได้คิดใช้วัสดุและข้อคำถามหลายๆ อย่าง หลายๆ วิธี เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการเปลี่ยนเจตคติเก่าๆ มาใช้ความคิดและความสามารถในการสร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น ในการตั้งคำถามเขาถามนักเรียนว่า

“อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าคนหายตัวได้ตามต้องการ”

“อาหารจานหนึ่งประกอบด้วย หัวหอม ถั่ว ขนมหั้ว แดงกวา เนย อาหารจานนั้นน่าจะเรียกว่าอะไร”

โคช (Koch 1970) ได้พยายามทดลองเกี่ยวกับการสอนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยการฝึกให้เด็กชั้นประถมเขียนโคลง ให้เด็กแต่ละคนเริ่มต้นด้วยประโยค ฉันทออยาก แล้วให้เติมสี ลักษณะบุคคล เมืองหรือประเทศลงไป เช่น ฉันทออยากเป็น ชาลี บราวน์ ซึ่งสวมเสื้อเชิ้ตสีน้ำเงินอยู่ในประเทศฝรั่งเศส หรือขึ้นต้นประโยคด้วย ฉันทเคยเป็น แต่เดี๋ยวนี ฉันทเคยเป็นดอกชวนชม แต่เดี๋ยวนีฉันทเป็น

ผลจากการทดลองเขาพบว่า นักเรียนไม่เพียงแต่ค้นพบว่า เขาสามารถเขียนโคลงได้อย่างมีชีวิตชีวาเท่านั้น แต่เขายังต้องการเขียนโคลงต่อไปอีกด้วยด้วยความสนุกสนาน ฉะนั้น การสอนเพื่อให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยความคิด จินตนาการ ด้วยการคิดจริงๆ

และจัดหาวัสดุ และให้แนวทางแก่เด็ก ก็จะช่วยให้ความคิด จินตนาการ กลายเป็นความจริงขึ้นมาได้

2 สอนให้เด็กเรียนรู้การสร้างสรรคโดยการกระทำ

แนวคิดในการสอนข้อนี้ สนับสนุนความคิดของดิวอี้ที่กล่าวว่า "Learning by Doing" หรือเน้นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่ง ทอแรนซ์ และมายเยอร์ (Torrance and Myers 1970) เน้นการสร้างสภาวะสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดการตอบสนองหลายรูปแบบ เช่น การให้นักเรียนเกิดความรู้สึกกับเหตุการณ์ที่น่าประหลาดใจด้วยการคิด และบอกความรู้สึกจริงๆ จากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ เช่น ลองบรรยายเกี่ยวกับผู้ชายที่ร้องไห้ ครูที่ไม่ค่อยพูด หรือสุนัขที่ไม่เห่า เป็นต้น ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ก็คือการที่ได้คิดจริงๆ

เฟลด์สัน เทรฟิโนเอ และบาลกา (Feldson Trelfinoer and Banlka 1970) ได้ทำการทดลองเรื่องการฝึกคิดจริงว่าจะมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ โดยเขาได้ทดลองจัดเครื่องบินที่กลิ้งได้ 27 เครื่อง แต่ละเครื่องมีแบบฝึกหัด 3-4 ชุด

สำหรับม้วนเทปแต่ละชุด จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นการให้ความรู้เรื่องหลักการสอนการคิดแบบสร้างสรรค์ ส่วนที่สองเป็นเรื่องราวในเชิงสร้างสรรค์ เช่น พฤติกรรมของนักบุกเบิก ซึ่งได้แก่ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส จอห์น เกลน เป็นต้น ส่วนที่สามเป็นแบบฝึกหัดความคิดสร้างสรรค์

ผลจากการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่ผ่านการทำแบบฝึกหัดเพียงอย่างเดียว หรือผ่านการสอนหลักการคิดแบบสร้างสรรค์ หรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ จะทำคะแนนได้ดีขึ้นมาก เมื่อไปรับการทดสอบความสามารถในการคิดแบบสร้างสรรค์

ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการวิจัยย้ำให้เห็นว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์นั้นจะเพิ่มได้เมื่อมีโอกาสคิดจริงๆ ฮุตแมน และโรตัน (Houtman and Roweton 1976) ได้เสนอแนวความคิดที่ได้จากการวิจัยว่า แต่ละวันครูควรใช้เวลาสำหรับให้เด็กได้ใช้ความคิดจินตนาการ เพราะจะเป็นทางนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ จากผลของการวิจัยพบว่านักเรียนที่ครูสนับสนุนให้ทำกิจกรรมในห้องเรียน จะมีระดับความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กในห้อง ที่ครูไม่อนุญาตให้อภิปรายรวมกันคิดแก้ปัญหา เนื่องจากกลัวว่าจะเสียวินัยในการควบคุมห้องเรียน

3 สอนให้เด็กเรียนรู้วิธีการระดมสมอง (Brainstorming)

การระดมสมองหรือการระดมความคิดเป็นเทคนิควิธีหนึ่งในการแก้ปัญหา ซึ่งเอเล็ก ออสบอร์น เป็นผู้ริเริ่มวิธีการระดมสมอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดหลายทิศทาง คิดได้มากในช่วงเวลาที่จำกัด

หลักเกณฑ์ในการระดมความคิดมีดังนี้

- 1 ประวิงการตัดสินใจ หมายความว่า เมื่อบุคคลใดในกลุ่มเสนอความคิดขึ้นมา จะไม่

มีการวิพากษ์วิจารณ์หรือตัดสินใจความคิดใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะ เป็นความคิดดี มีคุณภาพ หรือมีประโยชน์น้อยก็ตาม

2 อิสระทางความคิด หมายถึง ยอมรับความคิดที่บุคคลเสนอ และสนับสนุนความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำถือว่าความคิดยิ่งแปลกยิ่งใหม่ไม่ซ้ำก็ยิ่งดี อันเป็นทางนำไปสู่ความคิดริเริ่ม

3 ส่งเสริมปริมาณความคิด หมายถึง สนับสนุนให้ได้ปริมาณความคิดมาก ความคิดยิ่งมากเท่าใดก็ยิ่งดีเท่านั้น และกระตุ้นให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตน โดยไม่มีการยับยั้งความคิดของผู้ใดแต่อย่างใด

4 การระดมความคิดและการปรุงแต่งความคิด หมายถึง หลังจากได้ระดมสมองเพื่อปล่อยให้ความคิดพรั่งพรู และผ่านข้อ 1-3 แล้ว ก็นำเอาความคิดทั้งหมดมาประมวลกัน แล้วพิจารณาตัดสินร่วมกันว่า ความคิดใดจะให้คุณค่ามากกว่ากัน และจัดเรียงลำดับความคิดโดยใช้เกณฑ์กำหนดในเรื่องเวลา บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

พานส์ และมิโด (Parnes and Meadows 1967) ได้ทดลองใช้วิธีระดมสมองในการหาวิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ทุกคนพูดถึงวิธีแก้ปัญหา ซึ่งใช้วิธีศึกษาทดลองเปรียบเทียบ โดยให้กลุ่มที่หนึ่งใช้วิธีระดมสมอง คือ ให้ทุกคนพูดเท่าที่คิดออกมา ไม่จำเป็นต้องเป็นวิธีแก้ปัญหาที่ดีและที่เกี่ยวข้อง ให้พูดเท่าที่มีความคิดใดแวบเข้ามาในสมอง ส่วนกลุ่มที่สองให้เสนอวิธีคิดแก้ปัญหาเฉพาะความคิดที่ดีและมีความสัมพันธ์กับเรื่อง ผลปรากฏว่า ในระยะเวลาแก้ปัญหาเท่ากัน กลุ่มที่ใช้วิธีระดมสมองมีความคิดแก้ปัญหาได้มาก และได้ผลกว่ากลุ่มที่ต้องออกความคิดเฉพาะความคิดที่ดีและเกี่ยวเนื่องกันเท่านั้น

ทอแรนซ์ทดลองกับนิสิตปริญญาโท 100 คน โดยแบ่งนิสิตออกเป็น 2 กลุ่ม แล้วให้อ่านบทความ โดยให้กลุ่มที่ 1 อ่าน แล้วหาข้อดีข้อบกพร่องของบทความ ส่วนกลุ่มที่ 2 กลุ่มนี้คิดหาปัญหาใหม่ๆ จากบทเรียนในวิชาจิตวิทยา ปรากฏว่ากลุ่มที่ 2 มีความคิดเกี่ยวกับปัญหาและโครงการที่ทำมากและกว้างขวางมากกว่านิสิตกลุ่มที่ 1

เพราะฉะนั้น กล่าวโดยสรุป การสอนความคิดสร้างสรรค์ก็คือ การสอนให้นักเรียนคิดจินตนาการ นักเรียนลงมือปฏิบัติและฝึกคิดสร้างสรรค์จริง ตลอดจนการฝึกการระดมสมอง ซึ่งผลจากการวิจัยก็ยืนยันว่า การสอนเช่นนี้จะทำให้ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กพัฒนาขึ้น จึงน่าจะได้มีการปฏิบัติกันให้มากยิ่งขึ้น เพื่อต้องการให้นักเรียนของเราได้มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

2.7 การวัดผลประเมินผลความคิดสร้างสรรค์

นับเป็นความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยา และนักการศึกษา ที่ค้นพบวิธีการวัดความคิดสร้างสรรค์หลายวิธีการ และได้พัฒนามาเป็นลำดับ การวัดความคิดสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาประการหนึ่ง ก็เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญถึงขีดสูงสุด ให้เด็กสามารถคิดสร้างสรรค์และสร้างผลงานที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและต่อสังคมโดยส่วนรวม

จากการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ การสร้างสภาพแวดล้อม การจัดบรรยากาศที่เอื้ออำนวย วิธีการอบรมเลี้ยงดู เทคนิควิธีการสอนที่ถูกต้องเหมาะสมจากทางบ้านและโรงเรียน มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

การวัดความคิดสร้างสรรค์ ไม่เพียงแต่ทำให้ทราบระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และเป็นข้อมูลให้สามารถจัดโปรแกรมการเรียนการสอน และกิจกรรมให้สอดคล้องเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้สูงขึ้นเท่านั้น แต่ยังสามารถสกัดกั้นอุปสรรคต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วย นับว่าผลของการวัดความคิดสร้างสรรค์ จะทำให้การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ผลสมบูรณ์ขึ้น

อารี พันธุ์ณี (2547 : 209-212) ให้นิยามความคิดวิธีการวัดความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1 การสังเกต หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเชิงสร้างสรรค์ อับราฮัม (Abraham 1927) และแอนดรูว์ (Andrew 1930) ได้ศึกษาแบบต่างๆ ของความคิดจินตนาการ และได้ใช้วิธีการสังเกตเป็นวิธีการวัดวิธีหนึ่งในหลายๆ วิธี เขาพยายามที่จะวัดความคิดจินตนาการของเด็กจากพฤติกรรมการเล่น และการทำกิจกรรม โดยการสังเกต พฤติกรรมการเล่นแบบ การทดลอง การปรับปรุง และตกแต่งสิ่งต่างๆ การแสดงละคร การใช้คำอธิบายและบรรยายให้เกิดภาพพจน์ชัดเจน ตลอดจนการเล่นนิทาน การแต่งเรื่องใหม่ การเล่นและคิดเกมใหม่ๆ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงความรู้สึกซาบซึ้งต่อความงาม เป็นต้น

มาร์กี้ (Markey 1935) ได้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมการเล่นเก๋บ้าน การตั้งชื่อแปลกๆ ลักษณะความเป็นผู้นำ การสร้างหรือการต่อไม้บล็อกของเด็ก เป็นต้น และมาร์กี้ก็ยังสรุปข้อคิดไว้ว่า ไม่มีวิธีทดสอบวิธีใดเพียงวิธีเดียวที่จะวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ครอบคลุมทุกด้าน และวิธีทดสอบหนึ่งๆ จะไม่สามารถวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ทุกวัยและทุกระดับชั้น เขาได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า เด็กโตมักจะสนใจการบ้านน้อยกว่า และทำคะแนนได้น้อยกว่าเด็กเล็ก เพราะเด็กเล็กมีความสนใจและตั้งชื่อได้แปลก พิศดาร และจินตนาการมากกว่า ในขณะที่เด็กโตจะสนใจกับความจริง ความเป็นไปได้ และความมีเหตุมีผลมากกว่า เป็นต้น

ทอแรนซ์ (Torrance 1965) ได้ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กด้วยการระบุหัวข้อที่ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงได้ แม้จะไม่ตรงกับแบบทดสอบ เช่น

การสังเกตความสามารถในการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์โดยปราศจากสิ่งเร้า นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้ไกลเกินกว่าที่ได้รับมอบหมายด้วยวิธีการแปลกใหม่ และแสดงลักษณะกล้าทดลอง กล้าเสี่ยง เป็นต้น

การสังเกตพฤติกรรมเป็นวิธีการที่พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองสามารถใช้การสังเกตพฤติกรรมให้เป็นประโยชน์ได้ เพราะบุคคลดังกล่าวอยู่ใกล้ชิดและรู้จักเด็กดีกว่าบุคคลอื่น แต่มีข้อสังเกตว่า

ครูและผู้ปกครองควรทราบและเข้าใจพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ที่เด็กแสดงออกได้ถูกต้อง มิฉะนั้นจะทำให้ผลของการสังเกตผิดพลาดไป เพราะเท่าที่ปรากฏ ครูมักเข้าใจว่าเด็กที่มีสติปัญญาดี มีระเบียบวินัย และเชื่อฟังครู เป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

2 การวาดภาพ หมายถึง การให้เด็กวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด เป็นการถ่ายทอดความคิดเชิงสร้างสรรค์ออกมาเป็นรูปธรรม และสามารถสื่อความหมายได้ สิ่งเร้าที่กำหนดให้เด็กอาจเป็นวงกลม สีเหลี่ยม แล้วให้เด็กวาดภาพต่อเติมให้เป็นภาพ ลักษณะดังกล่าวได้มีการทดลองใช้และศึกษากันมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น ซิมป์สัน (Simpson 1972) ได้ใช้จุดวงกลมเล็กๆ 40 จุด จำนวน 50 ชุดเป็นสิ่งเร้าให้เด็กวาด แล้วพิจารณาความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่ม และความคิดยืดหยุ่นจากภาพที่เด็กวาด

กริฟเพน (Gnppen 1933) ได้ใช้วิธีการให้เด็กวาดภาพพร้อมกับให้อธิบายประกอบภาพที่กำลังวาด และมาร์กี (Markey 1935) ก็ใช้สิ่งเร้าที่เป็นวงกลม สีเหลี่ยม ให้เด็กวาดภาพเช่นกัน กิลฟอร์ด (Guilford 1965) ทอแรนซ์ (Torrance 1967) ก็ได้ออกแบบสิ่งเร้าในลักษณะเดียวกัน เป็นส่วนหนึ่งของการวัดความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และพิจารณาความคิดสร้างสรรค์ในแง่ของความแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบ และความละเอียดลออในการตกแต่งภาพ เป็นต้น

3 รอยหยดหมึก (Inkblots) หมายถึง การให้เด็กดูภาพจากหยดหมึก แล้วคิดตอบจากภาพที่เด็กเห็น มักใช้กับเด็กวัยประถมศึกษา เพราะเด็กสามารถอธิบายได้ดี

เคิร์กแพตทริก (Kirkpatrick 1900) ได้ใช้รอยหยดหมึก โดยให้เด็กดูภาพแล้วตอบโดยไม่จำกัด ให้อิสระในการคิดค้นตอบได้เต็มที่ ส่วนคำสัก็สั้นๆ ไม่เฉพาะเจาะจง และสิ่งเร้า รอยหยดหมึกก็เป็นแบบคลุมเครือไม่ชัดเจน คำตอบของเด็กจะได้รับการพิจารณาจากความสามารถในการคิดประดิษฐ์ อารมณ์ขัน ลักษณะจินตนาการ ความรู้สึก และความสามารถในการรับรู้ที่ดีต่อรอยหยดหมึก

4 การเขียนเรียงความและงานศิลปะ หมายถึง การให้เด็กเขียนเรียงความจากหัวข้อที่กำหนด และการประเมินงานศิลปะของนักเรียน นักจิตวิทยามีความเห็นสอดคล้องกันว่า เด็กในวัยประถมศึกษามีความสำคัญยิ่ง จัดเป็นช่วงวิกฤติของการพัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ เด็กมีความสนใจในการเขียนสร้างสรรค์และแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ในงานศิลปะ จากการศึกษาประวัติศาสตร์สำคัญของนักประดิษฐ์ นักวิทยาศาสตร์เอกของโลก เช่น นิวตัน เจมส์ ฮิลเลอร์ และปาสคาล พบว่าบุคคลเหล่านี้แสดงแนวสร้างสรรค์ด้วยการประดิษฐ์และสร้างผลงานชิ้นแรกเมื่ออยู่ในวัยประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ เด็กช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการทางภาษาดี การเขียนบรรยาย หรือแสดงความรู้สึกจินตนาการเป็นที่สนใจของเด็ก

โคลวิน (Colvin 1962) ได้ใช้วิธีการให้เด็กเขียนเรียงความและวัดความคิดแปลกใหม่ ความคิดจินตนาการ ความมีอารมณ์ขันของเด็กจากสิ่งที่เด็กได้เขียนออกมา เป็นต้น สตีเฟนสัน (Stephenson 1849) ก็ได้ทดลองให้เด็กเขียนคำกลอน ส่วนทอแรนซ์ (Torrance 1963)

ก็ได้คิดวิธีให้เด็กเขียนเรียงความจากเรื่องที่คาดไม่ถึง โดยกำหนดหัวข้อให้เขียน เช่น “ผู้ชายที่ร้องไห้” “ครูที่ไม่พูด” “สุนัขที่ไม่เห่า” เป็นต้น ซึ่งปรากฏว่าเขาพบความคิดแปลกๆ ใหม่ๆ และน่าสนใจจากความคิดจินตนาการของเด็ก

5 แบบทดสอบ หมายถึง การให้เด็กทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มาตรฐาน ซึ่งเป็นผลมาจากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ มีทั้งใช้ภาษาเป็นสื่อ และที่ใช้ภาพเป็นสื่อ เพื่อเร้าให้เด็กแสดงออกเชิงความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบมีการกำหนดเวลาด้วย ปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เช่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ เป็นต้น

2. กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถจัดได้ในทุกวิชาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งจะแบ่งออกเป็นกิจกรรมทางภาษา กิจกรรมทางศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางสังคม กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ กิจกรรมทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น

กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ

กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี กิจกรรมสร้างสรรค์จึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ-ตา และการผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ที่อาจมีเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความคิดอิสระ ความคิดจินตนาการ ฝึกการรู้จักทำงานด้วยตนเอง และฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งทางความคิดและการกระทำ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะ และนำไปสู่การเรียนรู้ เขียน อ่าน อย่างสร้างสรรค์ต่อไป

กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมทางศิลปะจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กได้เป็นอย่างดี เด็กจะเกิดจินตนาการ ยั่วๆ และท้าทายให้อยากลองทำให้เสร็จเป็นรูปเป็นร่างด้วยความคิดที่เป็นอิสระ และด้วยความพอใจของตน นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมความคิดแปลกๆ ใหม่ๆ ไม่ซ้ำกัน เด็กแต่ละคนจะสร้างชิ้นงานตามความคิดของตน เด็กบางคนอาจจะสร้างชิ้นงานโดยอาศัยธรรมชาติเป็นแม่แบบ เด็กบางคนอาจจะสร้างชิ้นงานเป็นลักษณะของการคลี่คลาย หรือเป็นชิ้นงานศิลปะแบบนามธรรม และศิลปะแบบกึ่งนามธรรม ซึ่งเป็นการเริ่มต้นในการกล้าคิดและยอมรับความแตกต่างของตนจากเพื่อนคนอื่น สร้างเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิดในสิ่งที่แปลกๆ อันนำไปสู่การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไป โดยมีจุดมุ่งหมาย

- 1 ส่งเสริมความคิดอิสระ
- 2 ส่งเสริมความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดงออก
- 3 ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องตัว หรือความคิดนอกเนกนัย

- 4 ส่งเสริมความคิดจินตนาการ
- 5 ส่งเสริมการรู้จักทำงานด้วยตนเอง
- 6 ส่งเสริมให้เด็กสร้างผลงานขึ้น

กิจกรรมที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นให้นักเรียนสำหรับปฏิบัติการฝึก เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ประกอบด้วย 7 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 การต่อเติมภาพ คือการต่อเติมภาพในลักษณะต่างๆ จากสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ เช่น วงกลม สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม ครึ่งวงกลม เป็นต้น

กิจกรรมที่ 2 การสร้างสรรค์อย่างพอใจ คือ การวาดภาพจากสิ่งเร้าตามธรรมชาติที่มองเห็นหรือจากความคิดจินตนาการ แล้วถ่ายทอดความรู้สึกนั้นออกมาเป็นภาพวาดตามความพึงพอใจ

กิจกรรมที่ 3 สีสันจากธรรมชาติ คือการวาดภาพโดยใช้สีจากธรรมชาติเป็นสื่อผสมระบายลงในงาน เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ เช่น สีจากขมิ้น ใบเตย ดอกอัญชัน เป็นต้น

กิจกรรมที่ 4 ฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน คือการฟังเรื่องราว เรื่องสั้น หรือนิทานจากสื่อต่างๆ แล้วนำบางตอนของเนื้อเรื่องที่ประทับใจมาสร้างสรรค์ผลงานลงบนภาพวาด

กิจกรรมที่ 5 เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม คือ การนำเศษวัสดุเหลือใช้หรือที่ใช้แล้ว มาสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานศิลปะ แทนที่จะทำไปทิ้งให้เป็นเศษขยะที่ไม่เกิดประโยชน์

กิจกรรมที่ 6 ความเหมือนที่แตกต่าง คือ การสร้างสรรค์งานวาดภาพจากลวดลายเดียวกัน ขนาดเท่ากัน แต่สร้างความแตกต่างด้วยการใช้สี โดยการย้ายตำแหน่งของสี ให้เปลี่ยนไปจากตำแหน่งเดิม

กิจกรรมที่ 7 กิ่งไม้มีชีวิต คือ การสร้างงานศิลปะจากกิ่งไม้แห้งๆ ขนาดกลางขนาดเล็ก ให้เกิดเป็นชิ้นงานที่รับรู้ได้ตามจินตนาการของตนเอง เช่น สัตว์ต่างๆ คนในอิริยาบถต่างๆ เป็นต้น

4 คู่มือ

ความหมายของคู่มือ

ในการที่จะจัดให้มีการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนการสอน สำหรับครู-อาจารย์ ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตาม

ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เกิดผลในทางปฏิบัตินั้น จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับการเรียนการสอน เพราะคู่มือจะเป็นแนวทางช่วยให้ครู-อาจารย์ สามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างถูกต้อง และช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2538 126) ได้ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า หมายถึง สมุดหรือหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบหรืออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษา เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2540 242) กล่าวถึงคู่มือว่า หมายถึง เอกสารที่รวบรวมเนื้อหาทั้งทฤษฎีและแบบฝึกปฏิบัติ

อำนาจ เกาตระกุล (2541 8) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือว่าเป็นเอกสารที่มีรายละเอียดเสนอแนะแก่ผู้ใช้สามารถเข้าใจแนวทางการใช้และข้อพึงปฏิบัติที่จะช่วยให้การนำเรื่องนั้นไปใช้ตรงตามเจตนารมณ์ได้

ฉลอง นุ้ยฉิม (2542 27) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า คือหนังสือเล่มเล็กที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีรายละเอียดที่ง่ายต่อการรับรู้ เข้าใจ และมีภาพประกอบด้วยเสมอ

พจนานุกรม เวบสเตอร์ (Webster 1983 1097-1098) ได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคู่มือการสอนว่า คือหนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักวิชาการและใช้เป็นหลักในการสอนระหว่างครูกับนักเรียน

เดล (Dale 1969 665) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคู่มือการสอนว่าเป็นอุปกรณ์สำคัญเป็นแหล่งปฐมภูมิในด้านความคิดในการสอนวิชาต่าง ๆ

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความหมายของคู่มือ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายมาแล้วผู้ศึกษาคิดว่าเป็นหนังสือหรือเอกสารที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ อำนวยความสะดวกและเป็นแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ผู้สอนและผู้เรียน เพื่อการปฏิบัติในลักษณะต่าง ๆ เพื่อดึงความสนใจและเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

4.2 ประเภทของคู่มือ

คู่มือ ถือเป็นเอกสารที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ต่อการปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทของคู่มือ ไม่ว่าจะเป็นคู่มือเพื่อประกอบการปฏิบัติงานหรือคู่มือประกอบกับความรู้ความเข้าใจ ไว้ดังนี้

อำนาจ เกาตระกุล (2541 8-10) ได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทของคู่มือว่า เป็นแนวทางการปฏิบัติหรือแนวทางเพื่อความเข้าใจในการกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1 คู่มือหลักสูตร เป็นเอกสารที่มีรายละเอียดและข้อเสนอแนะแก่ผู้ใช้หลักสูตร

ให้สามารถเข้าใจแนวทาง การใช้และข้อพึงปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้ในการนำหลักสูตรไปใช้ได้ตรงตามเจตนารมณ์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

2 คู่มือฝึกงาน เป็นเอกสารที่เสนอแนะแนวทาง การปฏิบัติการฝึกงานของผู้เรียน ทั้งในสถานศึกษาหรือสถานประกอบการ รวมทั้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝึกงาน ได้มีแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3 คู่มือนักเรียน เป็นเอกสารแนะนำการปฏิบัติตนของนักเรียนที่อยู่ในสถานศึกษาแห่งนั้น โดยเสนอแนะเกี่ยวกับข้อมูลของสถานศึกษา เช่น อาคารที่ตั้ง กฎระเบียบวิธีปฏิบัติ สิทธิประโยชน์ สิ่งที่เป็นบริการและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับ

จากแนวคิดหลักการดังกล่าว เกี่ยวกับประเภทของคู่มือ สรุปได้ว่าคู่มือแต่ละประเภทมีความสำคัญเหมือนกัน แต่คู่มือที่ใช้กับการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนนั้น เป็นคู่มือที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ถือว่าเป็นคู่มือที่จะให้ความรู้ แนวทาง เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยมุ่งเน้นให้ผู้ใช้อคู่มือนำหลักการ วิธีการแนวทางและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นคู่มือที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับครูผู้สอน จะมี 2 ประเภท คือ คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรกำหนดในแต่ละรายวิชานั้น ๆ และคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

4.3 องค์ประกอบของคู่มือ

การจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอน จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งก็ย่อมขึ้นอยู่กับงบประมาณที่มี คุณภาพที่ต้องการ ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา และทรัพยากรอื่น ๆ ที่ใช้ในการจัดทำคู่มือ เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของคู่มือในการผลิตคู่มือ รวมไปถึง วิธีการในการผลิตเนื้อหา และหัวข้อเรื่องในการทำภาพประกอบ การจัดวางรูปแบบเนื้อหาและงานกราฟฟิก การทำแมพพิมพ์ต้นแบบ และการพิมพ์ออกมาเป็นรูปเล่มในที่สุด (ฉลอง นุ้ยฉิม 2542 : 31 , อ้างอิงจาก Zehr , et al 1994 : 59)

นอกจากนี้ ในการจัดทำคู่มือการเรียนการสอนรายวิชา องค์ประกอบที่ควรมีในคู่มือ โดยนักวิชาการได้เสนอแนะแนวทางดังนี้

ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2539 : 154-156) ได้อธิบายองค์ประกอบของการจัดทำคู่มือว่า ต้องประกอบด้วยคำชี้แจงในการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระ การเตรียมการสอน กระบวนการ วิธีการและกิจกรรม การจัดการเรียนการสอน การเขียนคู่มือต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ การคาดคะเนล่วงหน้าว่าผู้ใช้มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอะไร แล้วจัดทำข้อมูลที่จะช่วยเสริมความรู้ที่จะทำให้ผู้ใช้สามารถแก้ปัญหาได้ คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ปัญหา โดยปกติผู้เขียนคู่มือควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอสมควร ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจุดอ่อนมีอะไรบ้าง ผู้เขียนคู่มือสามารถที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกัน วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

กับผู้อ่านหรือผู้ใช้คู่มือได้ คู่มือที่ดีควรให้แหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 54) อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือว่าจะประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้คู่มือเนื้อหาที่จะสอน การเตรียมการสอน กระบวนการ วิธีการ และกิจกรรม การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ความรู้เสริม ปัญหา คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ปัญหา แหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการไปศึกษาค้นคว้าต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งคู่มือครูที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

อำนวย เกาตระกูล (2541 : 8 - 10) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนต้องประกอบด้วย คำชี้แจงในการจัดทำคู่มือ ความเป็นมา ความสำคัญ และประโยชน์ของคู่มือของการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ความรู้ที่จะต้องนำไปใช้ในคู่มือการจัดการเรียนการสอน การเขียนแผนการสอน รูปแบบของคู่มือ การจัดการเรียนการสอน และรูปแบบใบช่วยสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2545 : 18) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดทำคู่มือในการจัดการเรียนการสอนว่าประกอบด้วย คำชี้แจงการทำคู่มือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน แผนการสอน แนวทางการสร้างเครื่องมือในการวัดผลประเมินผล ตัวอย่างเครื่องมือการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง และแนวทางในการพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพครู

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคู่มือ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายมาแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่า คู่มือโดยทั่วไปจะต้องเน้นองค์ประกอบในการนำไปใช้ ส่วนคู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 จะบอกความรู้และวิธีการในการจัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ 2301-1003 ซึ่งจะประกอบไปด้วย

1 คำชี้แจง ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของคู่มือ คำชี้แจงการใช้คู่มือ ข้อควรคำนึงการใช้คู่มือ ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น แนวทางการแก้ปัญหา และการวัดผลประเมินผล

2 เนื้อหาสาระของคู่มือ ประกอบด้วย หน่วยการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 จำนวน 9 หน่วยการเรียนการสอน

3 แหล่งข้อมูลอ้างอิง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

4.4 ลักษณะของคู่มือที่ดี

คู่มือเป็นเอกสารที่ผู้ใช้คู่มือสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง และเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการ ถือว่าเป็นคู่มือที่ดีซึ่งมีนักวิชาการ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของคู่มือที่ดี ไว้ดังนี้

จากผลงานวิจัยของ คีรีบุญ จงวุฒิเวศย์และมาเรียม นิลพันธ์ (2542 : 17-18) ได้แยกลักษณะของคู่มือที่ดีออกเป็น 3 ด้าน คือ

1 ด้านเนื้อหา

1 1 เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือควรตรงกับเรื่องที่ศึกษา และไม่ยากจนเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจจะหยิบอ่าน

1 2 การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ของผู้ที่จะศึกษา

1 3 ข้อมูลที่มีในคู่มือ ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้

1 4 เนื้อหาความเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้

1 5 ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย

1 6 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัยเสมอ

2 ด้านรูปแบบ

2 1 อักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจนอ่านง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ

2 2 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา

2 3 ลักษณะการจัดรูปแบบควรทำให้น่าสนใจ

2 4 การใช้ภาษาควรให้เข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ

2 5 ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปยากหรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน

3 ด้านการนำไปใช้

3 1 ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน

3 2 มีแผนภูมิ ตาราง ตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

3 3 มีข้อมูลเพื่อสามารถใช้เพื่อประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว

3 4 บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

กันทิมา เอมประเสริฐ (2542 34-35) กล่าวถึงลักษณะของคู่มือที่ดี ได้มีการพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานออกเป็น 4 ด้าน คือ

1 ด้านความสามารถในการใช้คู่มือ

1 1 ในคู่มือควรมีเนื้อหาที่บรรจุสาระหรือรายละเอียดที่ตรงกับเรื่องที่ศึกษาและเนื้อหาไม่ยากจนเกินไป จนทำให้ไม่มีผู้สนใจที่จะหยิบอ่าน

1 2 การนำเสนอเนื้อหา ควรให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ ของผู้ที่ศึกษา

1 3 ข้อมูลที่มีในคู่มือ ผู้อ่านสามารถประยุกต์ใช้ได้

1 4 เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้

1 5 ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่อง เพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย

1 6 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัย

1 7 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจนอ่านง่ายเหมาะกับผู้ใช้คู่มือ

1 8 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา

1 9 ลักษณะการจัดรูปแบบควรทำให้น่าสนใจ

1 10 การใช้ภาษา ควรให้เข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ใช้คู่มือ

1 11 ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน

- 1 12 มีแผนภูมิ ตาราง ตัวอย่างประกอบ ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
 - 1 13 มีข้อมูลเพื่อสามารถใช้เพื่อประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวกรวดเร็ว
 - 1 14 บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย
 - 2 ด้านความเที่ยงตรงในการใช้งาน
 - 2 1 ครูที่ศึกษาคู่่มือสามารถจัดการเรียนรู้ได้โดยโครงการจริง
 - 2 2 ผู้เชี่ยวชาญอ่านแล้วเห็นวาทะเนื้อหาถูกต้อง มีความเหมาะสม
 - 3 ด้านความเชื่อมั่นในการใช้งาน
 - 3 1 ครูทุกคนศึกษาคู่่มือแล้วปฏิบัติได้จริง
 - 3 2 ครูสามารถใช้คู่มือจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ ได้ทุกวิชาที่สอนหรือทุกกลุ่มประสบการณ์
 - 3 3 ครูทุกคนอ่านคู่มือแล้วเข้าใจตรงกัน
 - 4 ด้านประสิทธิภาพต่อนักเรียน
 - 4 1 นักเรียนที่เรียนจากคู่มือจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการมีความรู้
 - 4 2 นักเรียนมีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของโครงการ
 - 4 3 ผลงานที่ได้เป็นโครงการที่ดีคือสนองแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้

จากแนวคิดและผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของคู่มือ ที่นักวิชาการได้อธิบายมาแล้ว ผู้ศึกษาคิดว่า ลักษณะที่ดีของคู่มือ ควรมีส่วนที่สำคัญ ดังนี้

 - 1 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย
 - 2 ลักษณะการจัดรูปเล่มน่าสนใจ และขนาดรูปเล่มไม่เล็กไม่ใหญ่เกินไป
 - 3 มีแผนภูมิตารางภาพประกอบและตัวอย่างประกอบ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง
 - 4 ควรระบุขั้นตอน และวิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน
 - 5 ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปยากหรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน
 - 6 การนำเสนอเนื้อหาถูกต้องชัดเจน สามารถบรรจุสาระหรือรายละเอียดที่ตรงกับเรื่องที่จะศึกษา
 - 7 เนื้อหาควรเหมาะสมที่จะนำไปใช้อ้างอิงได้ในโอกาสต่อไป
 - 8 ข้อมูลที่มีในคู่มือ ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
 - 9 ผู้ศึกษาคู่่มืออ่านคู่มือแล้ว มีความเข้าใจตรงกัน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
 - 4 5 ขั้นตอนการจัดทำคู่มือ
- ในการจัดทำคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน หรือใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าคู่มือที่จัดทำจะต้องเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ที่ศึกษา และจะต้องช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจมากขึ้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง การเขียนคู่มือ

หรือจัดทำคู่มือ จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องนั้นๆ เท่านั้น และผู้ใช้คู่มือเมื่อศึกษาแล้ว สามารถปฏิบัติงานได้จริง คีรีบุณ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542 : 14)

ยุพเรศ วังยายฉิม (2540 : 30) ได้เสนอแนวทาง ในการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือไว้ว่า ต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบของคู่มือ รวมถึงการวิเคราะห์ลักษณะผู้ใช้คู่มือ จากนั้นก็กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหา ความคิดรวบยอดในการให้ความรู้ สรรวจรายละเอียด กำหนดจุดประสงค์ในการให้ความรู้ เขียนเนื้อหาของคู่มือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม และออกแบบลักษณะรูปเล่ม ภาพประกอบ จัดพิมพ์ตามกระบวนการผลิต สุดท้ายก็นำไปใช้ทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพของคู่มือ จึงกำหนดเป็นขั้นตอนในการพัฒนาคู่มือเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1 การวางแผนร่างคู่มือ ซึ่งกำหนดเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

1 1 จุดหมายของคู่มือคืออะไร เช่นต้องการให้ผู้ใช้เป็นอย่างไร ใช้คู่มือกับการปฏิบัติหรือก่อนการปฏิบัติ

1 2 ใครเป็นผู้ใช้คู่มือเหล่านี้ ในการกำหนดผู้ใช้คู่มือเราจะทราบถึงความต้องการเฉพาะบางประการของผู้ใช้ทันที ในการสร้างคู่มือถือว่าผู้ใช้เป็นประเภทเดียวกัน จะทำให้คู่มือนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

1 3 สอบถามผู้ใช้ในความต้องการของคู่มือ เช่น ต้องการรูปภาพประกอบ ไม่ต้องการเนื้อหา ต้องการให้ภาพมีความแตกต่าง เป็นต้น

1 4 คู่มือที่จัดทำใช้ที่ไหน

1 5 คู่มือที่จัดทำใช้อย่างไร

1 6 การนำข้อมูลมาใช้ในคู่มือ ก่อนอื่นผู้สร้างคู่มือจะต้องทราบสิ่งที่ต้องการใช้ของผู้ใช้ปฏิบัติ จากนั้นก็มาพิจารณาความถนัดและความรู้ที่ใช้ต่อการปฏิบัติในการใช้คู่มือ

1 7 กำหนดขอบเขตการปฏิบัติงาน

1 8 กำหนดข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

1 9 การลำดับเนื้อหาในการเขียนคู่มือ

2 การเตรียมข้อมูลในการพัฒนาคู่มือ

2 1 การเขียนหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อย

2 2 การจัดลำดับหัวข้อแต่ละเรื่อง

2 3 การวางแผนนำข้อมูลใส่ในแต่ละหัวข้อ

2 4 การเริ่มต้นเขียนเนื้อหา โดยการใช้คำง่าย ๆ สั้น ๆ

2 5 การวางแผนในการสาธิตตัวอย่างประกอบคู่มือ

3 การทดสอบคู่มือ เราจะทดสอบคู่มือในเรื่องดังนี้

3 1 เนื้อหาคู่มือ

3.2 รูปแบบ

3.3 ผลกระทบ

ในการทดสอบคู่มือ ควรกำหนดผู้ทำการทดสอบ และวิธีการทดสอบ หลังจากนั้นนำคู่มือไปตรวจสอบ และนำผลที่ได้ไปแก้ไขต่อไป

สฤณา ยวทอง (2542 : 29) กำหนดขั้นตอนในการจัดทำและพัฒนาคู่มือไว้ดังนี้

1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จากเอกสาร ตำราหลักสูตร งานวิจัย ต่างๆ

2 วิเคราะห์ผู้ใช้คู่มือ

3 กำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดขอบข่ายเนื้อหากว้าง ๆ ของคู่มือ

4 สรุปรายละเอียดข้อกำหนดจุดศึกษาในคู่มือ

5 เขียนเนื้อหาของคู่มือตามวัตถุประสงค์ และขอบข่ายเนื้อหากว้าง ๆ ของคู่มือ

6 ออกแบบรูปเล่มภาพประกอบ จัดพิมพ์ ทดลองใช้ตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพคู่มือ แก้ไข ปรับปรุง

7 นำไปใช้กับกลุ่มทดลอง เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากแนวคิดขั้นตอนการจัดทำคู่มือ ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายมาแล้ว ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดแนวคิด หลักการ ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ การจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นคู่มือกำหนดแนวทางในการจัดทำคู่มือการเรียนการสอนรายวิชา สำหรับครูผู้สอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ตามแนวคิดหลักการดังต่อไปนี้

1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษจากหลักการของหลักสูตร จุดหมายของหลักสูตร เกณฑ์การใช้หลักสูตร จุดประสงค์ประเภทวิชา และมาตรฐานวิชาชีพ

2 การจัดทำคู่มือ เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานมาดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอน รายวิชา ความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003

2.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือ

2.2 หลักสูตรรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และมาตรฐานรายวิชา

3.3 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 9 หน่วยการเรียนรู้

3.4 วัตถุประสงค์การเรียนการสอน

3.5 สารการเรียนรู้

3.6 การดำเนินกิจกรรม

3.7 สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

3.8 การประเมินผล

3.9 แหล่งข้อมูลอ้างอิง

3 การทดสอบคู่มือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและนำข้อมูลที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุง

4 ประเมินคุณภาพของคู่มือโดยการนำ คู่มือที่ได้จากการแก้ไขปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น รวมทั้งนำคู่มือไปให้ครูผู้สอนได้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวคิดและเหตุผลในการจัดกิจกรรม 7 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

เนื่องจากนักเรียนในระดับอาชีวศึกษาเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะย่างเข้าสู่วัยรุ่น ที่มีการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย ความคิด จิตใจ และอารมณ์ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะทางด้านอารมณ์ ที่แปรปรวนได้ตามช่วงวัย เด็กบางคนขาดความยังคิดในหลายเรื่อง ถ้าหากไม่ได้รับการดูแลใส่ใจจากผู้ใหญ่อย่างถูกต้อง ถึงแม้ว่าเด็กจะเลือกเรียนในวิชาการทางศิลปะ ที่เป็นการเรียนรู้อันส่งผลโดยตรงทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก ด้วยการใช้สมองซีกขวาก็ตาม วิธีการจัดการเรียนรู้อาจมีส่วนช่วยให้นักเรียนในระดับนี้ สามารถดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้องและดีงามได้ ทั้งในสาขางานอาชีพและชีวิตประจำวัน

แนวคิดในการจัดกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์จึงเกิดขึ้นเพื่อ

1 ช่วยให้นักเรียนเกิดแนวคิดสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับช่วงวัย ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะที่พัฒนาขึ้นจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2 ช่วยให้นักเรียนเกิดอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจที่เยือกเย็น จากการสนุกสนานเพลิดเพลินในการปฏิบัติกิจกรรม

3 ช่วยให้นักเรียนไม่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งยั่วเย้าจากสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในทางที่ไม่ดีงาม เนื่องจากมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองที่สร้างสรรค์ขึ้น

4 ช่วยให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายจากการเรียนการสอนที่จำเจ ที่ปิดกั้นความคิดอย่างอิสระทางการสร้างสรรค์งานศิลปะของนักเรียน

5 ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกความกล้าคิดกล้าแสดงออกในการนำเสนอผลงาน และแลกเปลี่ยนความคิด เปิดใจกว้างในการยอมรับข้อดีดี และยอมรับผลงานของผู้อื่น

6 ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้ทั้งทางการคิดสร้างสรรค์เป็น ปฏิบัติเป็น และจำหน่ายผลงานของตนเองเป็น อันเป็นจุดประสงค์หนึ่งของการอาชีวศึกษา

7 ช่วยให้นักเรียนได้ต่อยอดทางความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมต่อไปได้อีก เมื่อได้ฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมที่กำหนดขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

- 1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือและหลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์
รหัส 2301-1003
- 2 วางแผนในการดำเนินการจัดทำคู่มือ
- 3 ดำเนินการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือ
- 4 ประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือ
- 5 คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ขั้นตอนและวิธีการจัดทำคู่มือ

มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1 ศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ ศ 2546) รายวิชาความคิดสร้างสรรค์
รหัส 2301-1003
- 1 1 ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ ศ
2546) รายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003
- 1 2 ศึกษาจุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชา คำอธิบายรายวิชาความคิด
สร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 กำหนดรายละเอียดดังนี้

จุดประสงค์รายวิชา

- 1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ความหมาย รูปแบบการคิดสร้างสรรค์
ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ประเภทของการสร้างสรรค์
ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ วิธีการคิดแบบต่าง ๆ
- 2 มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรูปแบบงานสร้างสรรค์จากสื่อ
และเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้
- 3 มีทักษะในการประเมินคุณภาพผลงาน
- 4 มีกิจนิสัยที่ดีในการฝึกปฏิบัติและการคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานรายวิชา

มีความรู้ ความหมาย รูปแบบ และประเภทของความคิดสร้างสรรค์ ปฏิบัติการฝึกการคิดสร้างสรรค์ตามหลักการ กระบวนการขั้นตอน เหตุและผลของความคิด เทคนิคการทำงาน คุณค่าทางความงาม และความคิดสร้างสรรค์

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมาย รูปแบบการสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยา และนักการศึกษา ประเภทของการสร้างสรรค์ วิธีการคิดแบบต่าง ๆ

ปฏิบัติการฝึกทักษะคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรูปแบบงานสร้างสรรค์จากรูปทรงที่ได้จากธรรมชาติ รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอิสระ ให้สอดคล้องกับงานศิลปกรรม ด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น วาดลายเส้น ดินสอดำ สีน้ำ สีโปสเตอร์ เป็นต้น

13 ศึกษาหลักการเขียนคู่มือ และหลักการจัดการเรียนการสอนรายวิชา โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ จากหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายๆ ฉบับ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์นั้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

131 ขั้นตอนในการจัดทำคู่มือ การจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงคุณภาพของคู่มือ คือ จะต้องเป็นแหล่งความรู้ของผู้ที่ศึกษา และจะต้องช่วยให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

132 การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ ดำเนินการเป็นไปตามหลักการ แนวทางการจัดการศึกษา ที่ว่าด้วยการจัดการศึกษา ต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญาการศึกษา แนวคิด และทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

2 วางแผนดำเนินการจัดทำคู่มือ

จากการศึกษาแนวทางในการจัดทำคู่มือ และหลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา มาตรฐานรายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ของวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 นั้น ผู้ศึกษาได้วางแผนในการดำเนินการจัดทำคู่มือ ดังนี้

2.1 เขียนโครงร่างคู่มือซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ

2.1.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือ

2.1.2 กำหนดรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ แบ่งเป็น หน่วยการเรียนรู้ 9 หน่วยการเรียนรู้

แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย

2.2 ติดต่อเชิญผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาโครงร่างคู่มือ

3 ดำเนินการจัดทำและพัฒนาคู่มือ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ และกำหนดรายละเอียดของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 9 หน่วยการเรียนรู้

3.1 เรียบเรียงรายละเอียดของเนื้อหา และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน รายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

3.1.1 วัตถุประสงค์การเรียนการสอน

3.1.2 เนื้อหาสาระการเรียนรู้

3.1.3 การดำเนินการ การปฏิบัติการฝึกทักษะตามลำดับ

3.1.4 สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์ ในการปฏิบัติการฝึกทักษะ

3.1.5 การประเมินผลการฝึกทักษะ

3.1.6 เอกสารอ้างอิงประกอบ

3.2 นำโครงร่างของคู่มือ การจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ ไปสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาโครงร่างของคู่มือ ซึ่งผู้ศึกษาได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ดังนี้

3.2.1 ดร.วัลลภา จันทรเพ็ญ ตำแหน่งครู อันดับ คศ. 3 หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏ จังหวัดนครปฐม

- 3.2.2 ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี
- 3.2.3 นายสมภพ จงจิตต์โพธา ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้าคณะ
วิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3.2.4 นางอิสริย์ วิจิตรไกรลาส ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้าแผนก
วิชาการออกแบบ วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3.2.5 นางสาวอรรณฎา สายหมี นักพัฒนาทรัพยากรบุคคล 6 ว
สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
ช่วยราชการวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3.3 นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงพัฒนาคู่มือ
และเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์พิจารณา
- 3.4 นำคู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์
รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์
เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาวิชาในการจัด
ทำคู่มือ ซึ่งผู้ศึกษาได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ดังนี้
- 3.4.1 นายศุภนันท์ รอดมีบุญ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3.4.2 นายศรัณย์ ไวยานิกรณ์ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 3 วิทยาลัย
เทคนิคราชบุรี รักษาการในตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3.4.3 นายนิคม จันทรเปี่ยม ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้างานวัดผล
และประเมินผล วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3.4.4 นายกฤษดา ยศขันธ์ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 3.4.5 นายพงษ์ศักดิ์ ภิบาลสุข ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้างานหลักสูตร วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี

4 ประเมินความเป็นไปได้ ของคู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคู่มือในด้าน ลักษณะของคู่มือ เนื้อหาสาระ และการนำไปปฏิบัติ โดยใช้แบบประเมินที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และสรุปผล โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 4.1 ให้ผู้เชี่ยวชาญอานคู่มือ
- 4.2 ผู้ศึกษาได้สอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าคณะหัวหน้าแผนก และครูผู้สอนวิชาการทางศิลปะ ดังรายนามผู้เชี่ยวชาญดังนี้
- 4.2.1 นายนิวัติ ภิรมย์สุข ผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4.2.2 นายศุภนันท์ รอดมีบุญ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4.2.3 นายสมภพ จงจิตต์โพธา ตำแหน่งครู อันดับ คศ. 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4.2.4 นางอิสริย์ วิจิตรไกรลาส ตำแหน่งครู อันดับ คศ. 2
หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม
จังหวัดราชบุรี
- 4.2.5 นายสุทธิรักษ์ ขวัญสด ครูผู้สอนประจำคณะวิชาศิลปกรรม
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4.2.6 นางจุฑามาส เพ็งนิ่ม ตำแหน่งครู อันดับ คศ. 2
หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี
จังหวัดราชบุรี
- 4.2.7 นายไพรัตน์ แทนบุตร ครูผู้สอนวิชาความคิดสร้างสรรค์
วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 4.2.8 นางสาวจรรยารัตน์ ชะอุ่มวงศ์ ครูผู้สอนวิชาความคิดสร้างสรรค์
วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 4.2.9 นายกิติ จิระวัฒนผลิน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 4.2.10 นายรุ่ง งามขำ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 4.2.11 นายวรพงษ์ พุทธิไพบูลย์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4.2.12 นายไมตรี กุระพูล รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

- 4.2 13 นายถาวร รุ่งสวัสดิ์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 14 นายกิตติศักดิ์ ราโชกาญจน์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 15 นายทรงธรรม ขำทวี ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
แผนกวิชาวิจิตรศิลป์ คณะวิชาศิลปกรรม
วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 16 นายมานะ โพธิ์น้อย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 17 นางสาวพินา เกิดทรัพย์ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 18 นางฉวี แยมประยูร ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้าคณะกรรมการ
สอนวิชาการออกแบบตัดเสื้อสตรีและชุดไทย
วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 19 นางสาวรุจิรา แก้วประเทือง ครูผู้สอนวิชาการทางศิลปะ
คณะกรรมการ วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4 2 20 นางสาวพรเพ็ญ รัตนไพฑูรย์ ครูผู้สอนวิชาการทางศิลปะ
คณะกรรมการ วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 4.2 21 นางสาวสนา ศรีสุขโข ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้าคณะวิชา
ศิลปกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

4 3 เกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือ

ผู้ศึกษาได้กำหนดระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน
ดังนี้

มีความเป็นไปได้มากที่สุด	เท่ากับ	5	คะแนน
มีความเป็นไปได้มาก	เท่ากับ	4	คะแนน
มีความเป็นไปได้ปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
มีความเป็นไปได้น้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด	เท่ากับ	1	คะแนน

ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยมีเกณฑ์ในการ
แปลความหมายจากค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4 50-5 00	แปลความหมายว่า	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3 50-4 49	แปลความหมายว่า	มีความเป็นไปได้มาก
ค่าเฉลี่ย	2 50-3 49	แปลความหมายว่า	มีความเป็นไปได้ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1 50-2 49	แปลความหมายว่า	มีความเป็นไปได้น้อย
ค่าเฉลี่ย	1 00-1 49	แปลความหมายว่า	มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาหาความเป็นไปได้ของคู่มือ จากการตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ได้ผลสรุปการประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 21 ท่าน ดังนี้

ตาราง 1 สรุปผลการประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี จำนวน 21 ท่าน

ลำดับ ไปได้	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S D	ระดับความเป็น ไปได้
1	เนื้อหาสาระของคู่มือมีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.619	0.589	มากที่สุด
2	เนื้อหาสาระของคู่มือสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หลังจากได้ทำการศึกษาคู่มือแล้ว	4.666	0.483	มากที่สุด
3	เนื้อหาสาระของคู่มือมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้	4.619	0.669	มากที่สุด
4	การเรียบเรียงเนื้อหาสาระเป็นไปตามลำดับความเหมาะสมก่อนหลัง	4.190	0.679	มาก
5	กิจกรรมตัวอย่างภายในคู่มือมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.476	0.601	มาก
6	เนื้อหาสาระภายในคู่มือสามารถช่วยผู้บริหารในการบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพ	4.428	0.676	มาก
7	คู่มือมีความสำคัญเหมาะสมต่อการนำไปใช้	4.190	0.679	มาก
8	คู่มือสามารถทำให้การส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์	4.380	0.497	มาก
9	คู่มือมีประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนและครูที่สอนวิชาการทางศิลปะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	4.428	0.597	มาก
10	กิจกรรมมีความเหมาะสมกับระดับการศึกษา	4.333	0.730	มาก
	รวม	4.433	0.168	มาก

จากตารางจึงสรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินให้คู่มืออยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก ($\bar{X} = 4.333, S D = 0.168$) โดยมีรายละเอียดของรายการประเมินดังนี้

- รายการประเมินข้อ 1 เนื้อหาสาระของกลุ่มมีความชัดเจนเข้าใจง่าย
อยู่ในระดับความเป็นไปได้มากที่สุด
- รายการประเมินข้อ 2 เนื้อหาสาระของกลุ่มสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง หลังจากได้ทำ
การศึกษาคู่มือแล้ว อยู่ในระดับความเป็นไปได้มากที่สุด
- รายการประเมินข้อ 3 เนื้อหาสาระของกลุ่มมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้
อยู่ในระดับความเป็นไปได้มากที่สุด
- รายการประเมินข้อ 4 การเรียบเรียงเนื้อหาสาระเป็นไปตามลำดับความเหมาะสมก่อน
หลัง อยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก
- รายการประเมินข้อ 5 กิจกรรมตัวอย่างภายในกลุ่มมีความชัดเจน สามารถนำไป
ปฏิบัติได้ อยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก
- รายการประเมินข้อ 6 เนื้อหาสาระภายในกลุ่มสามารถช่วยผู้บริหารในการบริหารจัดการ
การได้อย่างมีคุณภาพ อยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก
- รายการประเมินข้อ 7 คู่มือมีความสำคัญเหมาะสมต่อการนำไปใช้
อยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก
- รายการประเมินข้อ 8 กลุ่มสามารถทำให้การส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของ
นักเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับความเป็นไปได้
มาก
- รายการประเมินข้อ 9 คู่มือมีประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนและครูที่สอนวิชาการทาง
ศิลปะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
อยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก
- รายการประเมินข้อ 10 กิจกรรมมีความเหมาะสมกับระดับการศึกษา
อยู่ในระดับความเป็นไปได้มาก

สรุปข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ

- 1 เป็นสิ่งที่ดี สามารถนำไปใช้ในการสอนภาคปฏิบัติได้
- 2 ขอให้มีการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้เพิ่มมากขึ้น เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา
ศิลปะ แม้แต่ผู้ที่มีความถนัดทางศิลปะที่ขาดโอกาสจากการศึกษานอกระบบ
ได้มีโอกาสในการศึกษา
- 3 พิจารณาแล้วมีความเหมาะสม มีเนื้อหาสาระเหมาะที่จะนำไปใช้สอนในสถาน
ศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้

- 4 เป็นเอกสารประกอบการจัดทำสารนิพนธ์ที่เหมาะสมนำไปใช้ในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้พอสมควร
- 5 พิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหมาะสมกับการนำไปสอนได้

5 จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

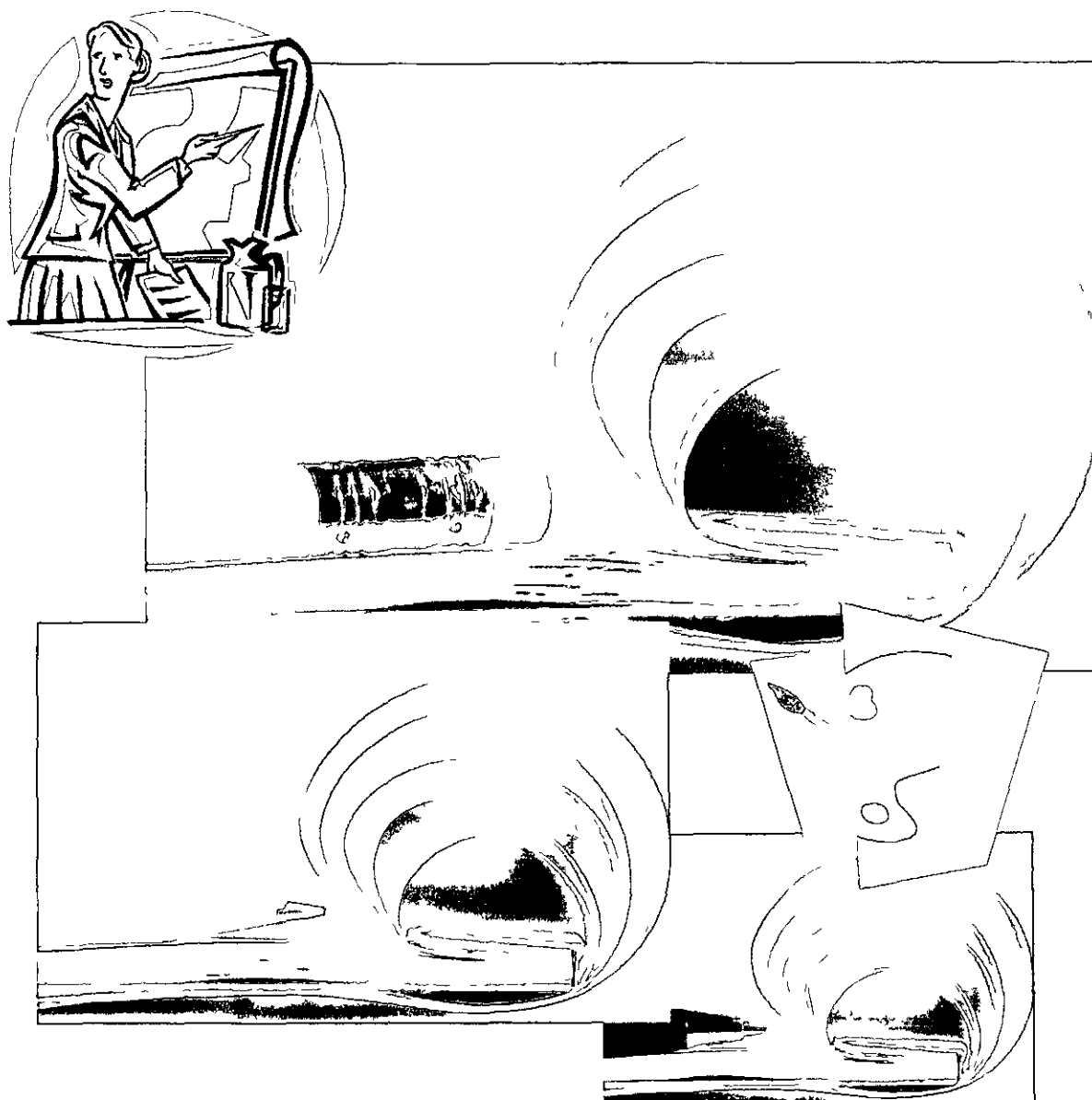
บทที่ 4

คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี นั้น มีรายละเอียดของแต่ละกิจกรรม และมี
ส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

- 1 ปก
- 2 คำนำ
- 3 สารบัญ
- 4 คำชี้แจงการใช้คู่มือ
- 5 หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003
- 6 ชื่อกิจกรรม
- 7 วัตถุประสงค์
- 8 สารสำคัญ
- 9 การดำเนินกิจกรรม
- 10 สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์
- 11 การประเมินผล
- 12 บรรณานุกรม
- 13 ภาคผนวก

คู่มือกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
 ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี

จัดทำโดย
 อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์

(1)

คำนำ

คู่มือเล่มนี้ได้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูผู้สอน รายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะให้กับนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช) ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ สาระสำคัญ การดำเนินกิจกรรม สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์ ภาพประกอบ บันทึกหลังการปฏิบัติกิจกรรม และการประเมินผล ผู้จัดทำได้คิดกิจกรรมเสริมทักษะขึ้นจำนวน 7 กิจกรรม โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ว่า การศึกษาที่ส่งผลดีแก่นักเรียน จำเป็นต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และมีความเคลื่อนไหวร่างกายอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและจำเจ กับการเรียนที่ต้องนั่งนิ่งๆ อยู่กับที่ภายในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของผู้จัดทำที่ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เช่นเดียวกับศิลปะที่ไม่เคยหยุดนิ่ง แต่ถ้านักเรียนไม่มีแรงจูงใจ หรือพลังขับเคลื่อนจากครูผู้สอน ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานก็อาจจะไม่เกิดขึ้น หรือเกิดได้น้อยมาก อันจะเป็นเหตุทำให้ผลงานใหม่ๆ ทางศิลปะก็ไม่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

ด้วยวุฒิภาวะของนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ย่างเข้าสู่วัยรุ่น ความคิดจิตใจ และอารมณ์ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะอารมณ์ที่แปรปรวนได้ตามช่วงวัย เด็กบางคนอาจขาดความยั้งคิดในหลายเรื่อง ถ้าไม่ได้รับการดูแลใส่ใจจากผู้ใหญ่อย่างถูกต้อง เมื่อนักเรียนเลือกเรียนสาขาวิชาการทางศิลปะ ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับนักเรียน ได้พัฒนาสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวา เพื่อความสอดคล้องและสมดุล และเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีอยู่ตลอดเวลา คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี เล่มนี้จึงเกิดขึ้น

คู่มือเล่มนี้คงเกิดประโยชน์แก่ครูผู้สอนในรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ได้บ้างพอสมควร และจะยังสามารถช่วยให้ครูผู้สอนเกิดความคิดต่อยอดในการสร้างกิจกรรมเพิ่มจาก 7 กิจกรรมดังกล่าวได้อีกอย่างแน่นอน กับทั้งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนได้เป็นอย่างดี

อรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์

ผู้จัดทำ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำชี้แจงการใช้คู่มือ	4
หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003	4
กิจกรรมที่จัดไว้ในคู่มือ	5
กิจกรรมที่ 1 การต่อเติมภาพ	7
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 1	11
ใบงานการต่อเติมภาพ	13
กิจกรรมที่ 2 การสร้างสรรค์อย่างพอใจ	14
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 2	17
ใบงานการสร้างสรรค์อย่างพอใจ	19
กิจกรรมที่ 3 สีสันจากธรรมชาติ	20
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 3	23
ใบงานสีสันจากธรรมชาติ	24
กิจกรรมที่ 4 พังไป คิดไป นำไปสร้างงาน	25
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 4	31
ใบงานพังไป คิดไป นำไปสร้างงาน	32
กิจกรรมที่ 5 เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม	33
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 5	37
ใบงานเศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม	38
กิจกรรมที่ 6 ความเหมือนที่แตกต่าง	39
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 6	42
ใบงานความเหมือนที่แตกต่าง	43
กิจกรรมที่ 7 กิ่งไม้มีชีวิต	44
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 7	48
ใบงานกิ่งไม้มีชีวิต	49
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	51

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

- 1 ใช้เป็นกิจกรรมก่อนนำเข้าสู่บทเรียนหลัก
- 2 ใช้เป็นกิจกรรมที่คัดกรองความรู้พื้นฐานและความถนัดของนักเรียนแต่ละคน
- 3 ใช้เป็นแนวทางให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างงานศิลปะจากสื่อและตัวอย่างในกิจกรรม

ส่วนประกอบของคู่มือ

- 1 ปก
- 2 คำนำ
- 3 สารบัญ
- 4 คำชี้แจงการใช้คู่มือ
- 5 หลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003
- 6 ชื่อกิจกรรม
- 7 วัตถุประสงค์
- 8 สำคัญ
- 9 การดำเนินกิจกรรม
- 10 สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์
- 11 การประเมินผล
- 12 บรรณานุกรม
- 13 ภาคผนวก

คำแนะนำคู่มือ

คู่มือเล่มนี้จัดทำขึ้นโดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) ประเภทวิชาศิลปกรรม ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รายวิชาของวิชาความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301-1003 จำนวน 2 หน่วยกิต คาบปฏิบัติการเรียน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จุดประสงค์รายวิชา

- 1 เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ความหมาย รูปแบบการคิดสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ประเภทของการสร้างสรรค์ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ วิธีการคิดแบบต่างๆ

2 มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรูปแบบงานสร้างสรรค์จากสื่อและเทคนิคต่างๆ ได้

3 มีทักษะในการประเมินคุณค่าผลงาน

4 มีกิจนิสัยที่ดีในการฝึกปฏิบัติและการคิดสร้างสรรค์

มาตรฐานรายวิชา

มีความรู้ ความหมาย รูปแบบและประเภทของความคิดสร้างสรรค์ ปฏิบัติการฝึกการคิดสร้างสรรค์ตามหลักการ กระบวนการขั้นตอน เหตุและผลของความคิด เทคนิคการทำงาน คุณค่าทางความคิด และความคิดสร้างสรรค์

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความหมาย รูปแบบการสร้างสรรค์ ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา ประเภทของการสร้างสรรค์ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกรสร้างสรรค์ วิธีการคิดแบบต่างๆ ปฏิบัติการฝึกทักษะคิดสร้างสรรค์ และถ่ายทอดรูปแบบสร้างสรรค์จากรูปทรงที่ได้จากธรรมชาติ รูปทรงเรขาคณิต รูปทรงอิสระ ให้สอดคล้องกับงานศิลปกรรม ด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น วาดลายเส้น ดินสอดำ สีน้ำ สีโปสเตอร์ เป็นต้น

คู่มือประกอบไปด้วยกิจกรรมจำนวน 7 กิจกรรม ซึ่งจัดขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ อันเป็นพื้นฐานของการศึกษาประเภทวิชาศิลปกรรม มีรายละเอียดของกิจกรรมที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้สอน และช่วยให้ครูสามารถที่จะต่อยอดทางความคิดในการสร้างกิจกรรมสำหรับเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะให้นักเรียนได้อีก ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การต่อเติมภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้แตกฉานจากพื้นฐานความรู้เดิมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่องรูปทรงเรขาคณิต ว่าสามารถนำมาสร้างงานศิลปะได้ และเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และสร้างงานศิลปะจากรูปทรงเรขาคณิตให้เป็นรูปธรรมได้

กิจกรรมที่ 2 การสร้างสรรค์อย่างพอใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิด จินตนาการ และสร้างสรรค์ผลงานของตนเองอย่างอิสระ ตามความพึงพอใจ โดยไม่มีการปิดกั้นความคิด หรือกฎเกณฑ์ที่ตายตัว ทั้งในเรื่องเนื้อหาของผลงาน และการเลือกใช้เทคนิค วัสดุ-อุปกรณ์ อีกทั้งยังเป็นการสื่อให้เห็นถึงอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของนักเรียนในขณะนั้นได้ จากการแสดงออกมาในผลงาน

กิจกรรมที่ 3 สืบสานจากธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนรู้จักการนำสีจากธรรมชาติที่มีอยู่โดยทั่วไป เช่น ดอกไม้ ใบไม้ พืชผัก ผลไม้ต่างๆ เป็นต้น มาสร้าง

งานศิลปะ ให้นักเรียนเห็นถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้จากธรรมชาติและสีจากสารเคมีที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น

กิจกรรมที่ 4 ฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ จากการฟัง การดู หรือการอ่านเรื่องราวต่างๆ ในลักษณะของนิทาน บทความ เรื่องสั้น และอื่นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ วีซีดี วีดีโอ เทปบันทึกเสียง หรือจากการเล่าเรื่องราวต่างๆ โดยครู แล้วให้จินตนาการเรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเอง และเพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศจากการเรียนรู้ที่จำเจ

กิจกรรมที่ 5 เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เหลือใช้ ที่ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เป็นการลดจำนวนขยะและมลพิษอีกวิธีหนึ่ง กับทั้งปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการประหยัด และใช้ความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวนักเรียนแต่ละคน สร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากเศษวัสดุที่เหลือใช้นั้น ซึ่งในชิ้นงานศิลปะบางอย่างอาจสามารถจำหน่ายได้ เป็นการสร้างรายได้ให้นักเรียนระหว่างเรียน และสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 6 ความเหมือนที่แตกต่าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนรู้จักการสร้างผลงานจากรูปทรงที่มีน้ำหนักรูปทรงเหมือนกัน และออกแบบรูปร่างรูปทรงนั้นเป็นลวดลายตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเพียงลวดลายเดียว แต่ใช้เทคนิคการระบายสีสลับตำแหน่ง เปลี่ยนไปเรื่อยๆ จะได้ลวดลายที่มองดูเหมือนมีมากมายหลายลาย เป็นความมหัศจรรย์ของสีจากความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเอง นักเรียนจะเพลิดเพลินเมื่อผลงานปรากฏขึ้นเรื่อยๆ

กิจกรรมที่ 7 กิ่งไม้มีชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนรู้จักการนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวและในท้องถิ่น มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ให้นักเรียนเข้าใจว่าศิลปะนั้นไม่ใช่เพียงการวาดรูป ผลงานที่สร้างสรรค์โดยความคิดและฝีมือของมนุษย์ล้วนเป็นศิลปะทั้งสิ้น และเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ต่อไปอีกว่า นอกจากกิ่งไม้ที่ครูให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานจากพลังความคิดของนักเรียนแล้ว นักเรียนยังสามารถนำวัตถุดิบอื่นๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติใกล้ตัว มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อีกเช่นเดียวกัน

**** หมายเหตุ** การดำเนินกิจกรรมตลอดจนสื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์ต่างๆ ครูสามารถประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม และความเจริญก้าวหน้าทางสังคม เทคโนโลยี เพื่อให้ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยยึดกิจกรรมที่จัดไว้ในคู่มือเป็นแนวทาง

กิจกรรมที่ 1 การต่อเติมภาพ

วัตถุประสงค์

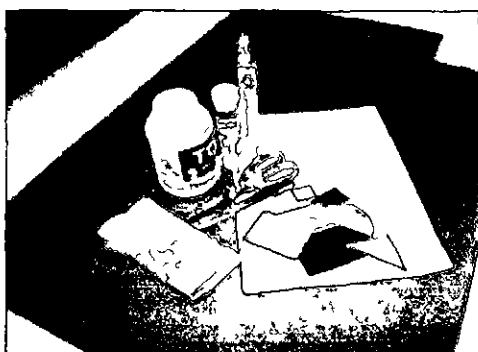
- 1 เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้แตกฉาน จากพื้นฐานความรู้เดิมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่องรูปทรงเรขาคณิต ว่านอกจากจะได้เรียนรู้หลักการต่างๆ ในวิชาเรขาคณิตแล้ว ยังสามารถนำรูปทรงต่างๆ นั้นมาสร้างงานศิลปะได้
- 2 เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างงานศิลปะจากรูปทรงเรขาคณิตให้เป็นรูปธรรมได้

สาระสำคัญ

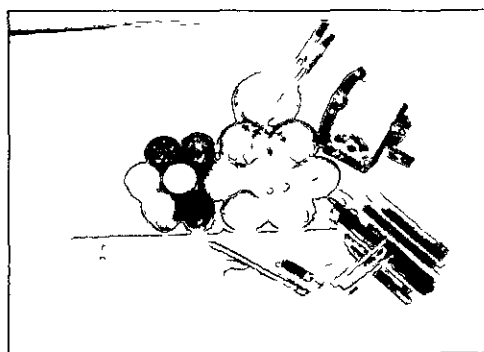
การต่อเติมภาพ คือการต่อเติมภาพในลักษณะต่างๆ จากสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ของรูปทรงเรขาคณิต เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม ครึ่งวงกลม เป็นต้น ให้เกิดเป็นภาพต่างๆ ในลักษณะรูปธรรม ตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน

การดำเนินกิจกรรม

- 1 ครูอธิบายเรื่องรูปทรงเรขาคณิตกับการนำมาสร้างสรรค์งานศิลปะ
- 2 ครูให้นักเรียนดูสื่อรูปภาพต่างๆ ที่สร้างสรรค์จากรูปทรงเรขาคณิต
- 3 ครูแจกวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษโปสเตอร์สีต่างๆ กระดาษวาดเขียน สี กาว กรรไกร และอื่นๆ ให้กับนักเรียน

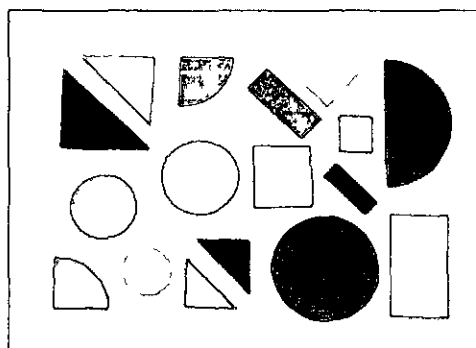
กระดาษโปสเตอร์รูปทรงเรขาคณิต
กระดาษวาดเขียน กรรไกร กาว เศษผ้า

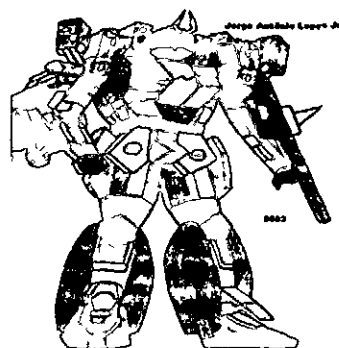
สีโปสเตอร์ สีไม้ พู่กัน แก้วน้ำ จานสี ดินสอ
ยางลบ ไม้บรรทัด มีดคัตเตอร์ กบเหลาดินสอ

** ครูอาจประยุกต์ใช้วัสดุ-อุปกรณ์อื่นๆ เพิ่มเติมได้อีก ตามความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หรือจากวัสดุ-อุปกรณ์ที่มีอยู่ใกล้ตัว และตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนก็ได้ โดยยึดหลักที่ว่าให้นักเรียนสร้างสรรค์งานศิลปะจากรูปทรงเรขาคณิต **

- 4 ครูให้นักเรียนแต่ละคนต่อเติมภาพจากรูปทรงเรขาคณิตต่างๆ ได้แก่ วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เครื่องวงกลม ฯลฯ ให้เกิดเป็นภาพในลักษณะต่างๆ ตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน จากสื่อต่างๆ และจากคำแนะนำที่ครูได้อธิบายไว้ในรายละเอียดของกิจกรรม ซึ่งนักเรียนบางคนอาจจะต่อเติมเป็นภาพหุ่นยนต์ นักเรียนบางคนอาจจะต่อเติมเป็นภาพทิวทัศน์ ภาพสัตว์ และอื่นๆ ด้วยวิธีการที่ตนเองชอบหรือถนัด เช่น ตัดแปะ หรือวาดภาพระบายสี เป็นต้น

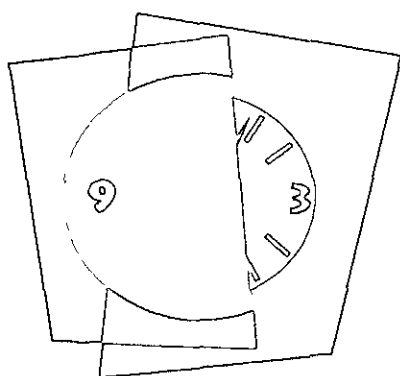

กระดาษโปสเตอร์รูปทรงเรขาคณิตสีต่างๆ
(ถ้านักเรียนคนใดต้องการสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยการใช้สี
จะสามารถใช้รูปร่างรูปทรงนี้จากการวาดด้วยดินสอ)

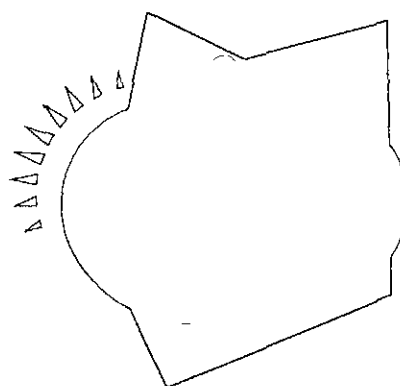

ตัวอย่างรูปภาพ

- 5 เมื่อนักเรียนต่อเติมภาพนั้นเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ครูให้นักเรียนตั้งชื่อภาพให้แปลกและน่าสนใจ เช่น

“อย่ารอช้า เวลาไม่รอใคร”

“อาโลวิทที่รัก”

- 6 ครูชักชวนให้นักเรียนสนทนาหรืออธิบายผลงานที่นักเรียนได้สร้างขึ้นให้ครูและเพื่อนๆ ฟังถึงแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ชิ้นงานนี้
- 7 ครูนำผลงานนักเรียนไปแสดงบนป้ายนิเทศที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 ตัวอย่างชิ้นงาน รูปภาพการต่อเติมภาพจากรูปทรงเรขาคณิต
- 2 กระดาษวาดเขียน
- 3 กระดาษโปสเตอร์สีต่าง
- 4 สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีไม้
- 5 พู่กัน จานสี
- 6 ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
- 7 กาว
- 8 กรรไกร มีดคัตเตอร์
- 9 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด
- 10 หนังสือลดทลายทางศิลปะ

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรมด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน
- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรมแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียนมีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น เข็มหมุด ไม้จิ้มฟัน เป็นต้น
- 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรมแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้

31 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว

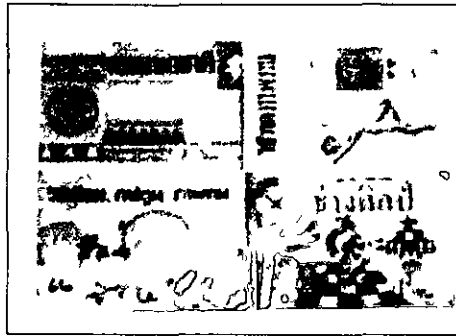
32 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

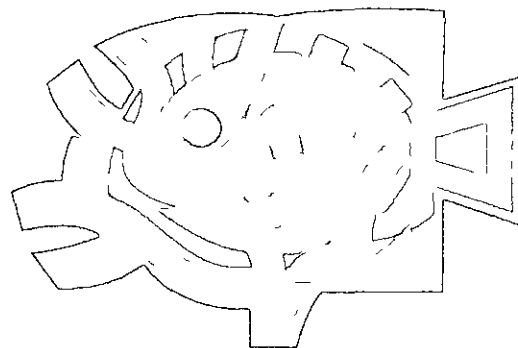
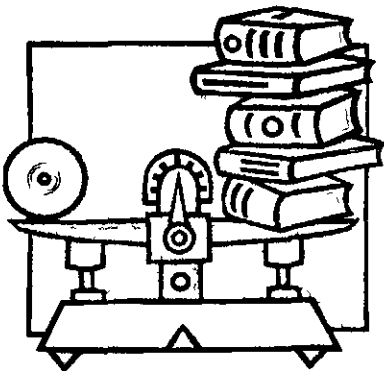
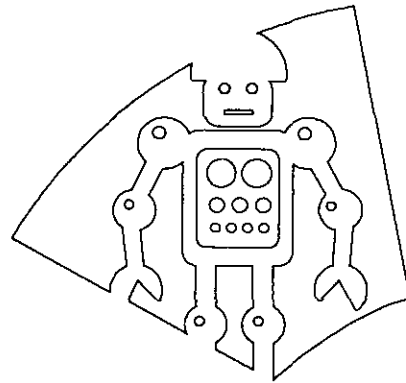
- 1 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
- 2 จากทักษะความชำนาญ
- 3 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
- 4 จากความถูกต้องของรูปทรงและสัดส่วน
- 5 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 6 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
- 7 จากความคิดสร้างสรรค์ในการตั้งชื่อผลงานที่สอดคล้องและอธิบายได้
- 8 จากการสนทนา และกล้าแสดงออกเมื่ออธิบายถึงผลงานตนเอง

ภาพประกอบกิจกรรมที่ 1 การต่อเติมภาพ

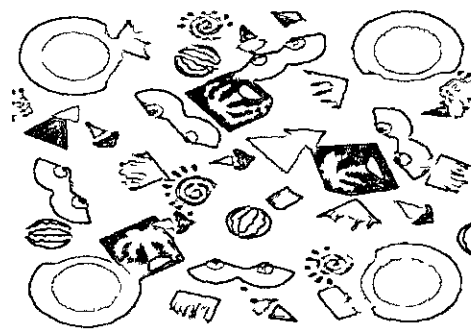
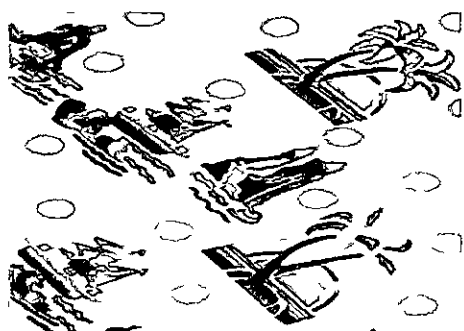
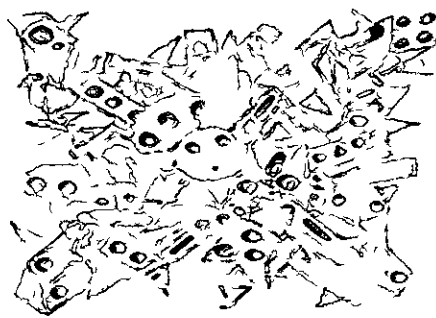
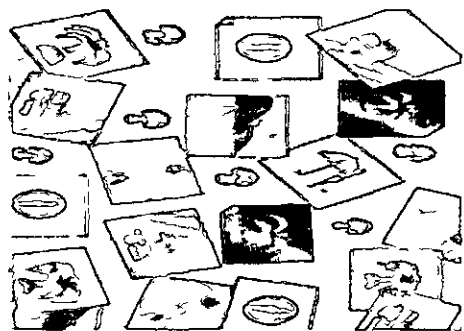
สื่อการสอน

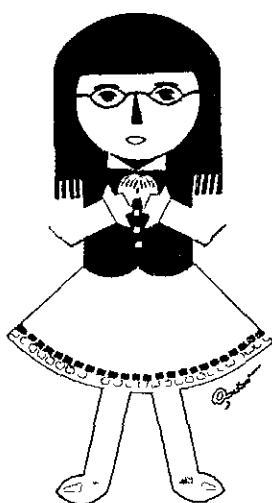
หนังสือลดลายทางศิลปะ

ตัวอย่างรูปภาพที่สร้างสรรค์จากรูปทรงเรขาคณิต

ตัวอย่างสื่อผลงานที่สร้างสรรค์เสร็จสมบูรณ์จากรูปทรงเรขาคณิต
ด้วยวิธีการระบายสี

ตัวอย่างสื่อผลงานที่สร้างสรรค์เสร็จสมบูรณ์จากรูปทรงเรขาคณิต
ด้วยวิธีการตัดแปะ

ใบงาน กิจกรรมการต่อเติมภาพ

คำสั่ง ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยรูปทรงเรขาคณิต จากบทเรียนที่ครูได้อธิบาย และจากสื่อที่ครูให้นักเรียนดู กับวัสดุ-อุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติดังนี้

- 1 ให้นักเรียนคิดและทดลองร่างรูปแบบที่จะสร้างสรรค์จากรูปทรงเรขาคณิต ให้เสร็จก่อน ว่านักเรียนจะสร้างสรรค์ให้เป็นรูปภาพอะไร เช่น หุ่นยนต์ คน สัตว์ สิ่งของ หรืออื่นๆ เป็นต้น
- 2 จากนั้นให้นักเรียนวาดภาพจากโครงร่างที่ร่างไว้ลงในกระดาษวาดเขียน
- 3 แล้วให้นักเรียนเลือกใช้เทคนิค วิธีการตกแต่งผลงานตามที่นักเรียนชอบ เช่น ระบายสี หรือการตัดแปะ เป็นต้น
- 4 เมื่อสร้างสรรค์ผลงานเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ให้นักเรียนตั้งชื่อผลงานด้วย
- 5 ให้นักเรียนออกมาอธิบายผลงานของนักเรียนให้ครูและเพื่อนๆ ฟัง
- 6 ให้นักเรียนส่งผลงานภายในเวลาที่กำหนด
- 7 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู โดยให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานได้ในครั้งต่อไป
- 8 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

****** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ******

กิจกรรมที่ 2 การสร้างสรรค์อย่างพอใจ

วัตถุประสงค์

- 1 เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิด จินตนาการออกมาเป็นชิ้นงานได้ตามความพอใจ
- 2 เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนเองอย่างอิสระ โดยไม่มีการบดบังหรือปิดกั้นความคิด และไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว
- 3 เพื่อให้สามารถแบ่งแยกความชอบในงานศิลปะแต่ละอย่าง ของนักเรียนแต่ละคนได้
- 4 เพื่อให้รู้ถึงความถนัดในการใช้วัสดุอุปกรณ์ของนักเรียนแต่ละคนได้
- 5 เพื่อสื่อให้เห็นถึงอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกของนักเรียนในขณะนั้นได้

สาระสำคัญ

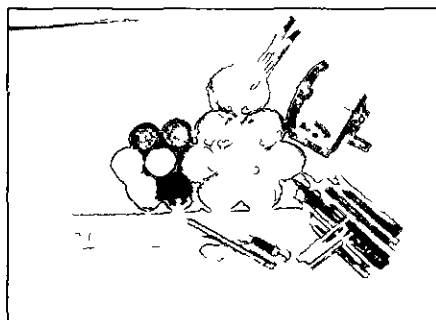
การสร้างสรรค์อย่างพอใจ คือการวาดภาพจากสิ่งเร้าตามธรรมชาติที่มองเห็นอยู่ทั่วไป หรือเกิดจากความคิดจินตนาการ แล้วถ่ายทอดความรู้สึกประทับใจออกมาเป็นภาพวาด โดยใช้เทคนิคในการตกแต่งภาพวาดนั้นตามความถนัด หรือความชอบของตนเอง

การดำเนินกิจกรรม

- 1 ครูอธิบายให้นักเรียนฟังเรื่องความคิดอิสระในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ ด้วยพื้นฐานความรู้ทางรูปร่างรูปทรงอิสระ ที่สามารถนำมาผสมผสานกับรูปร่างรูปทรงอื่นๆ เช่น รูปร่างรูปทรงจากธรรมชาติ รูปร่างรูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น ให้เกิดเป็นชิ้นงานศิลปะที่สวยงามได้
- 2 ครูให้นักเรียนดูตัวอย่างภาพวาดที่เกิดจากความคิดอิสระ

- 3 ครูให้นักเรียนลองคิดถึงสิ่งที่นักเรียนอยากจะวาดในขณะนั้น หรือสิ่งที่นักเรียนประทับใจที่สุด เพื่อเตรียมถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกนั้นออกมาเป็นภาพวาด
- 4 ครูแจกวัสดุอุปกรณ์ เช่น ดินสอสี สีน้ำ สีโปสเตอร์ พู่กัน และกระดาษ เป็นต้น

สีโปสเตอร์ สีไม้ พู่กัน แก้วน้ำ จานสี ดินสอ ยางลบ

- 5 ครูให้นักเรียนร่างภาพที่คิดสร้างสรรค์ลงในกระดาษเปล่า
- 6 ครูให้นักเรียนลงมือวาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์อย่างพึงพอใจของนักเรียนลงในกระดาษวาดเขียน
- 7 ครูให้นักเรียนตั้งชื่อภาพชิ้นงานที่สร้างสรรค์เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว
- 8 ครูชวนนักเรียนสนทนาถึงภาพที่วาด ไม่ว่าจะเป็นภาพคน สัตว์ ดอกไม้ สิ่งของ หรืออื่นๆ โดยให้นักเรียนบอกเหตุผลถึงแรงจูงใจในการสร้างชิ้นงานนั้น
- 9 ครูนำผลงานนักเรียนไปแสดงบนป้ายนิเทศที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 ตัวอย่างภาพวาดต่างๆ ทั้งจากธรรมชาติ จากรูปทรงอิสระ และจากจินตนาการ
- 2 กระดาษวาดเขียน
- 3 สีน้ำ สีไม้ สีโปสเตอร์
- 4 ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
- 5 พู่กัน จานสี แก้วน้ำ
- 6 มีดคัตเตอร์ กบเหลาดินสอ
- 7 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด
- 8 หนังสือลดทลายทางศิลปะ

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

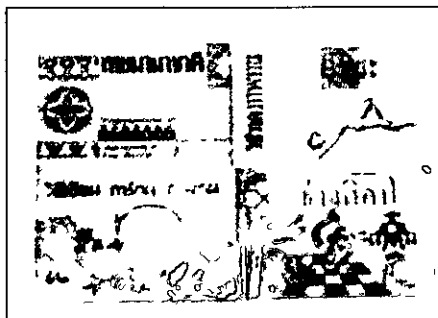
- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรม ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน
- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียนมีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น เข็มหมุด ไม่จิ้มฟัน เป็นต้น
- 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 3 1 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครูหลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว
 - 3 2 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

- 1 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
- 2 จากทักษะความชำนาญ
- 3 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
- 4 จากความถูกต้องของรูปทรงและสัดส่วน
- 5 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 6 จากความคิดสร้างสรรค์ในการตั้งชื่อผลงานที่สอดคล้องและอธิบายได้
- 7 จากการสนทนา และกล้าแสดงออกเมื่ออธิบายถึงผลงานตนเอง
- 8 จากเทคนิคการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่งชิ้นงาน
- 9 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 10 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด

ภาพประกอบกิจกรรมที่ 2 การสร้างสรรค์อย่างพอใจ

สื่อการสอน

หนังสือลดสายทางศิลปะ

สื่อรูปภาพต่างๆ

(17)

ตัวอย่างสื่อผลงานที่สร้างเสร็จสมบูรณ์
ด้วยการสร้างสรรค์อย่างพอใจ

ใบงาน

กิจกรรมการสร้างสรรค์อย่างพอใจ

- คำสั่ง** ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากความคิดอิสระของนักเรียน
 ได้ตามความพึงพอใจ จากบทเรียนที่ครูได้อธิบาย และจากสื่อที่ครูนำมา
 ให้นักเรียนดู กับวัสดุอุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติดังนี้
- 1 ให้นักเรียนคิดถึงเรื่องราวความประทับใจ หรือสิ่งที่นักเรียนชื่นชอบ
 แล้วถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนั้นเป็นภาพวาด โดยใช้เส้นรูปร่างรูปทรง
 อิสระเป็นสื่อหลักในการนำเสนอผลงาน ผสมผสานกับรูปร่างรูปทรงอื่นได้
 ตามความคิดสร้างสรรค์ที่นักเรียนพอใจ ภาพที่วาดอาจจะเป็นลักษณะ
 รูปธรรม นามธรรม หรือกึ่งรูปธรรมกึ่งนามธรรมก็ได้ โดยให้นักเรียนร่าง
 ภาพในกระดาษเปล่าก่อน
 - 2 ให้นักเรียนเลือกใช้เทคนิค วิธีการตกแต่งผลงานตามที่นักเรียนชอบ
 - 3 เมื่อสร้างสรรค์ผลงานเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ให้นักเรียนตั้งชื่อผลงานด้วย
 - 4 ให้นักเรียนออกมาอธิบาย และให้เหตุผลถึงแรงจูงใจในการสร้างผลงานนั้น
 ของนักเรียนให้ครูและเพื่อนๆ ฟัง
 - 5 ให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด
 - 6 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู
 ให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานในครั้งต่อไป
 - 7 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพ
 ที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

**** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน
 และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ****

กิจกรรมที่ 3 สีสันจากธรรมชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการนำสีที่ได้จากวัสดุตามธรรมชาติมาสร้างชิ้นงาน
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินและสนุกสนานกับการสร้างชิ้นงาน
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงานที่แปลกใหม่
4. เพื่อให้นักเรียนเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างสีจากธรรมชาติและสีจากสารเคมีได้
5. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหา เมื่อไม่มีสีจากสารเคมีในการสร้างชิ้นงาน

สาระสำคัญ

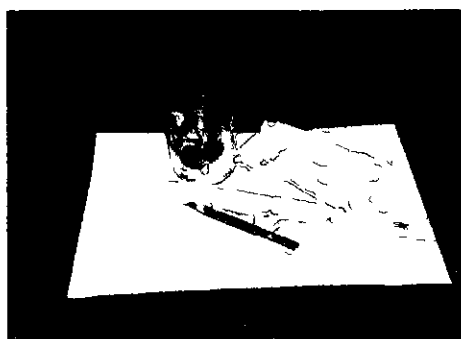
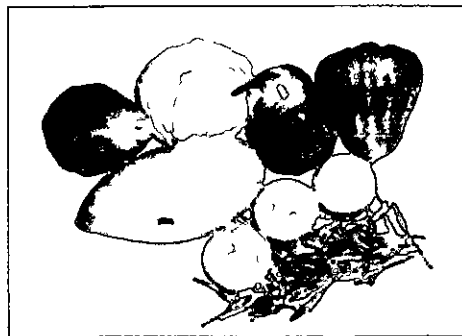
สีสันจากธรรมชาติ คือการวาดภาพโดยใช้สีจากวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นสื่อผสมระบายลงในชิ้นงาน เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ เช่น สีจากขมิ้น ใบเตย ดอกอัญชัน เป็นต้น

การดำเนินกิจกรรม

1. ครูอธิบายถึงความประวัติเป็นมาของสี ที่มาจากธรรมชาติก่อนจะมาเป็นสีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากความคิด โดยใช้ขบวนการทางเทคโนโลยี ที่เรียกกันว่าสีจากสารเคมี หรือสีสังเคราะห์
2. ครูสนทนากับนักเรียนถึงธรรมชาติต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ทั่วไป ที่สามารถนำมาสร้างงานศิลปะได้ โดยเฉพาะพืชต่างๆ ที่ได้ประโยชน์จากการใช้สีทั้งจากดอก ผล ใบ และเมล็ด
3. ครูให้นักเรียนแต่ละคนบอกเล่าถึงธรรมชาติต่างๆ ที่ตนเองรู้จัก ซึ่งสามารถนำมาใช้ระบายภาพได้ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนๆ
4. ครูให้นักเรียนดูตัวอย่างภาพวาดที่ระบายด้วยสีจากวัสดุธรรมชาติ

5 ครูแจกกระดาษ พืชผัก ผลไม้ ดอกไม้ ใบไม้ต่างๆ ให้นักเรียนเป็นกลุ่ม

6 ครูให้นักเรียนลงมือวาดภาพ และระบายด้วยสีจากวัสดุธรรมชาติ ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งต่อไปนี้

5 1 ละลายสีดอกไม้ ใบไม้ หรือพืชผักต่างๆ นั้น กับน้ำ แล้วนำไประบายลงในรูปที่วาดไว้

5 2 ขยี้หรือบด ดอกไม้ ใบไม้ พืชผัก ผลไม้ นั้น แล้วระบายลงในรูปภาพที่วาดไว้ได้เลย

7 ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ข้อแตกต่างระหว่างสีธรรมชาติกับสีจากสารเคมี

8 ครูนำผลงานของนักเรียนไปแสดงบนป้ายนิเทศที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 ตัวอย่างภาพที่สร้างสรรค์จากสีธรรมชาติ
- 2 กระดาษวาดเขียน
- 3 ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
- 4 ดอกไม้ ใบไม้ ผลไม้ต่างๆ
- 5 แก้วน้ำ
- 6 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด
- 7 หนังสือลดลายทางศิลปะ

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรม ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน
- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียน มีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น เข็มหมุด ไม้จิ้มฟัน เป็นต้น
- 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 3 1 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว
 - 3 2 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม

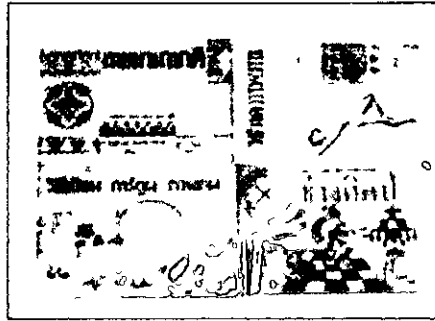
ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

- 1 จากความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการใช้วัสดุธรรมชาติอื่นๆ มาสร้างชิ้นงาน นอกเหนือไปจากที่ครูจัดเตรียมมาให้
- 2 จากการศึกษาและตอบคำถามเรื่องธรรมชาติที่รู้จัก สามารถนำมาใช้บรรยายภาพได้
- 3 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
- 4 จากทักษะความชำนาญ
- 5 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
- 6 จากความถูกต้องของรูปทรงและได้สัดส่วน
- 7 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 8 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
- 9 จากการแสดงความคิดเห็นในข้อแตกต่างระหว่างสีธรรมชาติกับสีจากสารเคมี

ภาพประกอบกิจกรรมที่ 3

สีเส้นจากธรรมชาติ

สื่อการสอน

หนังสือลอยตายทางศิลปะ

ตัวอย่างสื่อผลงานที่สร้างเสร็จสมบูรณ์
ด้วยสีเส้นจากธรรมชาติ

ใบงาน

กิจกรรมสืบสานจากธรรมชาติ

คำสั่ง ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนักเรียน จากบทเรียนที่ครูได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องของธรรมชาติ และจากสื่อที่ครูนำมาให้นักเรียนดู กับวัสดุอุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติดังนี้

- 1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเอง (ตามความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน)
- 2 ให้นักเรียนวาดภาพอะไรก็ได้ตามความพึงพอใจของนักเรียน
- 3 ให้นักเรียนระบายสีภาพวาดของนักเรียน ด้วยสีจากธรรมชาติ คือดอกไม้ ใบไม้ พืชผักต่างๆ ที่ครูแจกให้ หรือที่นักเรียนเตรียมมา โดยวิธีการที่ครูได้อธิบายไว้ในบทเรียน
- 4 เมื่อนักเรียนสร้างสรรค์งานเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้นักเรียนบอกเพื่อนนักเรียน รู้จักสิ่งใดอีกในธรรมชาติ ที่สามารถนำมาใช้ระบายสีได้ โดยให้เขียนไว้ที่ใต้ภาพวาดของนักเรียน
- 5 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ข้อแตกต่างระหว่างสีธรรมชาติกับสีจากสารเคมี โดยตอบเป็นข้อๆ ในกระดาษคำตอบที่แจกให้
- 6 ให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด
- 7 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู ให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานในครั้งต่อไป
- 8 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

****** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ******

กิจกรรมที่ 4 ฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดสร้างสรรค์งานศิลปะ จากการฟัง ดู หรืออ่าน เรื่องราวต่างๆ ในลักษณะนิทาน บทความ เรื่องสั้น และอื่นๆ จากสื่อสิ่งพิมพ์ วีซีดี วีดีโอ เทปบันทึกเสียง หรือจากการเล่าเรื่องราวเหล่านั้นโดยครู แล้วจินตนาการ เรื่องราวนั้นๆ ถายทอดออกมาเป็นชิ้นงานศิลปะได้
2. เพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงบรรยากาศจากการเรียนรู้ที่จำเจ จนสามารถกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และมีพลังความคิดสร้างสรรค์ในการที่จะสร้างผลงานทางศิลปะตามจินตนาการได้

สาระสำคัญ

ฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน คือการฟัง การดู การอ่าน เรื่องราวต่างๆ ในลักษณะนิทาน บทความ เรื่องสั้น จากสื่อต่างๆ แล้วนำบางตอนของเนื้อเรื่องที่ประทับใจมาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นภาพวาด

การดำเนินกิจกรรม

1. ครูเล่านิทานให้นักเรียนฟัง หรือให้นักเรียนฟังจากเทป ดูจากวีซีดี วีดีโอ หรืออ่านจากหนังสือ จากเอกสารที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ สับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมและโอกาส

นิทานเรื่อง ตายเพราะรัก

เศรษฐีผู้หนึ่งแห่งเมืองพาราณสี เลี้ยงวัวไฉ่ฝูงหนึ่ง ดอมาข้าวกล้าในนาแถบเมืองหายาก ก็ให้บริวารนำวัวไปเลี้ยงในป่า บริวารได้สร้างคอกขึ้นเป็นการถาวร และได้รีดนมวัวไปส่งเศรษฐีเป็นประจำทุกวัน

ราชสีห์หนุ่มตัวหนึ่ง เกิดติดเนื้อต้องใจวัวสาวตัวหนึ่ง ด้วยความรักมันจึงมาวนเวียนอยู่ใกล้ๆ คอกนั้น แม่วัวทั้งหลายก็ตกใจและกลัวราชสีห์มาก

ทานเศรษฐีได้เรียกหัวหน้าคนเลี้ยงวัวมาสอบถามว่า “ทำไมน่านมวัวจึงใสเข้าทุกที่ ใครเดิมน้ำลงไปหรือเปล่า”

หัวหน้าคนเลี้ยงวัวตอบว่า “ไม่มีใครกล้าเดิมนมหรือนาย เข้าใจว่ามันคงกลัวราชสีห์มาด้อมๆ จีบวัวสาวอยู่ เลยทำให้น่านมใสลงไป”

เศรษฐีได้ฟังดังนั้นก็นิ่งไปสักครู่ แล้วพูดขึ้นว่า “ถ้าอย่างนั้น เจ้าจงไปเอายาพิษชโลมขนวัวตัวที่มันชอบอยู่ แล้วปล่อยให้แห้ง พอแห้งแล้วก็ให้ชโลมใหม่หลายๆ จนกว่ายาพิษแรงพอก็ปล่อยวัวสาวตัวนั้นไปหาราชสีห์ เข้าใจไหมล่ะ” “เข้าใจครับนาย” หัวหน้า

คนเลี้ยงวัวตอบ

จากนั้นหัวหน้าคนเลี้ยงวัวก็ได้พาเอายาพิษชโลมวัวสาวทุกวันจนได้ที่ แล้วจึงปล่อยวัวสาวไปหาราชนีห์ ราชนีห์ไม่ได้พบหน้าวัวสาวผู้เป็นที่รักมาหลายวัน พอเห็นวัวสาวออกมา ก็ตรงเข้าไปเลียเนื้อเลียตัวของวัวสาวด้วยความรักใคร่ ช้าแล้วช้าอีก ครู่เดียวยาพิษก็แล่นเข้าสู่หัวใจ ล้มลงสิ้นใจตาย

หัวหน้าคนเลี้ยงวัวจึงได้แล่นหนี เลียบ เขี้ยว และเนื้อของราชนีห์ไปให้ท่านเศรษฐี และบอกว่า “เจ้าตัวนี้แหละที่เป็นเหตุให้น้ำนมวัวใส” ท่านเศรษฐีพูดขึ้นว่า “แม้ราชนีห์ผู้เปี่ยมด้วยกำลังและอำนาจ ยังต้องเสียชีวิตด้วยอำนาจกิเลสตัณหาจนได้”

นิทานเรื่อง มะม่วงของกระต่ายกับความโลภของเจ้าจ้อ

ที่บ้านกระต่าย มีต้นมะม่วงใหญ่ ซึ่งหน้าร้อนปีนี้คงได้กินมะม่วงอย่างเอร็ดอร่อย เพราะช่วงหน้าหนาวมะม่วงออกดอกเต็มต้น และเริ่มติดลูกมะม่วงเล็กๆ ดังนั้นทุกๆ เข้ากระต่ายจึงรดน้ำต้นมะม่วงแสนรัก

กระต่ายดูแลต้นมะม่วงอย่างดีจนผลมะม่วงโตขึ้นๆ จนเต็มต้น เป็นที่อิจฉาของสัตว์ต่างๆ ที่ผ่านหน้าบ้านกระต่าย

“แหม ดินดีนี้ มะม่วงเต็มต้นเลยนะ” ลุงหมีชื่นชม

“รออีกสักนิด ลูกเมื่อไหร่ฉันจะเด็ดไปให้ลุงชิม” กระต่ายตั้งใจจะแบ่งปันมะม่วงให้แก่เพื่อนบ้าน

นานวันมะม่วงเริ่มสุกเต็มต้นชวนให้รู้สึกเปรี้ยวปาก เจ้าจ้อเองเฝ้ามองอยู่ทุกวัน เมื่อไหร่จะได้กินมะม่วงหวานอมเปรี้ยวกันหนอ

วันต่อมาเจ้าจ้อเห็นกระต่ายหน้าบ้าน จึงแฉะทักทาย

“ไม่เก็บมะม่วงเหรอ มันสุกหมดแล้ว เดี่ยวเน่าทิ้งจะเสียดายนะ”

กระต่ายรู้สึกแปลกใจที่พบเจ้าจ้อ ทั้งที่รอวันพื้ปีไม่เคยทักทายกันเลย แต่มันก็แสดงไมตรีตอบ

“รออีกนิด มะม่วงพื้ปีนี้ต้องให้ลูกหนอยจะมีรสหวาน” กระต่ายบอก

“แต่ลูกนั้นมันเหลืองแล้วนะ ฉันช่วยเก็บให้มัย” ลิงจ้ออาสา

กระต่ายเห็นว่า ทำทางลิงจ้อคงอยากกินมะม่วง แบ่งปันให้คงไม่เป็นไร

“ได้ ถ้าเธออยากกิน ก็ปีนขึ้นไปเด็ดได้เลย”

ทันทีที่กระต่ายอนุญาต ลิงจ้อก็กระโดดขึ้นต้นมะม่วงอย่างคล่องแคล่ว มันรอโอกาสนี้มานานแล้ว

“ลูกนี้สุกแล้ว เด็ดเลยนะ” มันตะโกนบอก แล้วโยนผลมะม่วงลงบนพื้นปู้ด้วยใบไม้

“ระวังหนอย เตี้ยวมะม่วงข้าหมด” กระต่ายตะโกนบอก

เจ้าลิงกระโดดอย่างสิงโลด มันเด็ดมะม่วงลูกนั้นลูกนี้

“ลูกนี้ก็สุกแล้ว ลูกนี้กำลังอร่อยเชียว”

ใบมะม่วงร่วงลงพื้นขณะที่กระต่ายตะโกนบอก

“พอได้แล้วมั้ง เหลือไว้บ้าง”

ขณะนั้นสัตว์ต่างๆ เริ่มมุ่งเข้ามา ด้วยความสนใจวา เกิดอะไรขึ้น พวกมันไม่รู้ว่าทำไม
ลิงจึงวิ่งขึ้นไปเด็ดมะม่วงบนต้น หรือว่ากระต่ายขอร้องเจ้าลิงจ้อให้ช่วยเก็บมะม่วงกันแน่

ยิ่งสัตว์มามุงดูมากขึ้น กระต่ายยิ่งไม่กล้าเตือนลิงจ้อ เพราะกลัวว่าใครๆ จะหาว่ามัน
เห็นแก่ตัว หวงของกิน

แต่สายตาของสัตว์ต่างๆ ที่เข้ามามุงดู แสดงว่าใครๆ ก็อยากกินมะม่วง

บางตัวตะโกนบอกลิงจ้อให้เด็ดมะม่วงลูกนั้นลูกนี้

“ลูกนี้กำลังอร่อย”

“เด็ดมาเลย เตี้ยวมันร่วงก็เสียดาย” เสียงตะโกนจากสัตว์ที่อยู่รอบๆ

“พอหรือยัง” กระต่ายตะโกนบอก แต่เจ้าลิงไม่ยอมหยุด มันรีบเด็ดมะม่วงราวกับว่าถ้า
ลงจากต้นมะม่วงแล้วจะไม่ได้กินอีก

จนกระทั่งกระต่ายต้องตะโกนบอกอย่างสุดทวา

“พอได้แล้ว นี่คือนั่นมะม่วงของฉันทนะ”

เจ้าลิงจ้อจึงหยุด แล้วรีบลงจากต้นมะม่วงโดยมันก็ไม่รู้สีกวว่ากระต่ายโกรธเรื่องอะไร

ลูกกวาดตัวหนึ่งเดินเข้ามาใกล้

“น้ำเก็บมะม่วงเยอะขนาดนี้ กินไม่หมดเตี้ยวก็น่าเสียดาย”

กระต่ายไม่รู้จะทำอย่างไร ตอนแรกมันตั้งใจแบ่งให้เจ้าจ้อแค่เพียงสองสามลูก แต่ตอน
นี้มะม่วงที่วางอยู่บนพื้นมีเกือบสามสิบลูก มันจึงตัดใจพูดว่า

“ไม่เป็นไร แบ่งๆ กันไปกิน”

เสียงโห่ร้องอย่างยินดีของบรรดาสัตว์ต่างๆ ที่พลอยได้ลิ้มรสความอร่อยของมะม่วงไป
ด้วย

เจ้าลิงจ้อจึงทำหน้าที่แบ่งมะม่วง มันเลือกมะม่วงที่สุกและลูกโตๆ ก่อน โดยแยกใส่
ตะกร้าใบหนึ่ง ส่วนที่เหลือจึงแจกจ่ายให้แก่สัตว์ต่างๆ ลูกสองลูก ในไม่ช้ามะม่วงกว่าสามสิบ
ลูกก็หายวับไปจากพื้น

ส่วนเจ้าลิงจ้อมีมะม่วงในตะกร้ากว่าสิบลูก มันจึงหยิบมะม่วงสองลูกส่งให้กระต่าย
แสดงท่าทีราวกับมีน้ำใจเหลือเกิน

“สองลูกนี้รับรองว่าอร่อย ฉันทัดพิเศษมาให้เลย”

“ขอบคุณ” กระต่ายรับมะม่วงจากลิงจ้อ โดยยังคงกล่าวขอบคุณอย่างสุภาพ ทั้งที่มัน

เองก็งงๆ ว่า มะม่วงทั้งหมดเป็นผลไม้ที่กระต่ายปลูกเองนี่นา

หลังจากลิงจ๋อได้มะม่วงไปแล้ว และสัตว์ต่างๆ ก็แยกย้ายกันกลับไป กระต่ายหยิบไม้วาดมาเก็บกวาดใบไม้ที่ร่วงกองหน้าบ้าน มันยังคงมองโลกในแง่ดีว่า

“อย่างน้อยพวกนั้นก็ไม่ได้ขโมยมะม่วงของเรา เอานะ ถือว่าแบ่งๆ กันกินก็แล้วกัน อย่าคิดมากเจ้ากระต่ายเอ๋ย ถือว่า เจ้ามีน้ำใจแบ่งปันให้ผู้อื่น อย่างนั้นก็ดีแล้ว”

กระต่ายเงยหน้ามองดูมะม่วงบนต้นก็ยังเห็นอยู่อีกเล็กน้อย

“ก็ยังมีที่เหลืออยู่บ้าง”

เช้าวันรุ่งขึ้น

เจ้าลิงจ๋อหยิบตะกร้าซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าเมื่อวาน ตั้งใจว่าจะเก็บมะม่วงของบ้านกระต่ายมาเก็บไว้ให้มาก

“ลันล้า ” มันเดินร้องเพลงอย่างอารมณ์ดีมาถึงหน้าบ้านกระต่าย เมื่อมองเห็นบนต้นยังมีมะม่วงอีกมาก มันยิ่งน้ำลายสอ

“อ๊ย ลูกใหญ่หนั้น สุกกำลังดี คงหวานอร่อยน่าดู” เจ้าจ๋อสำรวจต้นมะม่วง ก่อนที่จะเดินไปหากระต่ายที่หน้าบ้าน

“สวัสดิ์กระต่าย วันนี้ฉันจะมาช่วยเก็บมะม่วง”

กระต่ายหันมามองด้วยสายตาดูๆ วันนี้ดูช่างไม่เป็นมิตรเลย

“วันนี้ไม่ต้องหรอก เมื่อวานฉันได้แบ่งมะม่วงตั้งสองลูก ยังกินไม่หมดเลย เธอก็ได้ไปตั้งตะกร้าหนึ่ง หมดแล้วเหอ”

“อ้อ ยังเหลือ” มันตอบเบาๆ

กระต่ายจึงพูดต่อว่า

“เหลือมะม่วงให้มันสุกบนต้นบ้าง เดี่ยวจะไม่รู้ว่ามันคือต้นมะม่วง”

คำพูดของกระต่ายไม่ได้ดาทอแบบโมโห แต่มันก็แฝงความหมายบางอย่างที่ลิงจ๋อต้องขบคิด

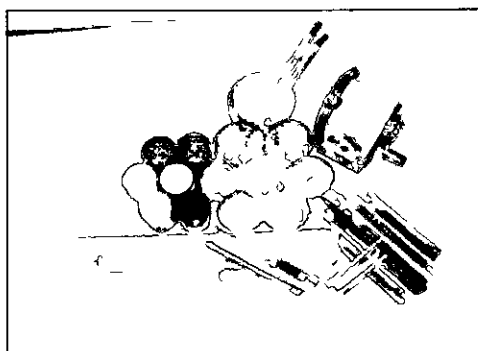
กระต่ายไม่ได้หวังของ แต่มันรู้สึกลิงจ๋อไม่มีมารยาท เห็นแกตัวและไม่น่าคบหาอย่างยิ่ง

เจ้าลิงจ๋อจึงกลายเป็นลิงจ๋อย กระต่ายไม่อนุญาตให้มันเด็ดมะม่วง และยังมีทำที่ซุนเคื่องมันอีก เจ้าลิงจ๋อจึงเดินกลับพร้อมตะกร้าเปล่าๆ อย่างจ๋องๆ

นี่ละเจ้าลิงเอ๋ย ความโลภทำให้เจ้าลิงจ๋อทำลายสัมพันธไมตรีที่ดีกับเพื่อนบ้าน แล้วยังทำให้มันไม่มีวันได้ลิ้มรสอร่อยของมะม่วงบ้านคนกระต่ายอีกต่อไป

“ความโลภ ไม่รู้จักพอของเจ้า ทำลายคุณค่าของตัวเจ้าแล้ว”

- 2 ครูสนทนากับนักเรียนว่านักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับเรื่องที่ได้ฟัง ได้อ่าน หรือได้ดู นักเรียนได้รับประโยชน์หรือข้อคิดอะไรบ้าง
- 3 ครูให้นักเรียนแต่ละคนบอกเล่าความประทับใจในเรื่อง เช่น ชอบหรือไม่ชอบ ตัวละครตัวใด และตอนใดที่ชอบหรือไม่ชอบ เป็นต้น ให้ครูและเพื่อนๆ ได้รับฟัง
- 4 ครูแจกกระดาษ ดินสอ สีต่างๆ หรือวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ตามความจำเป็น

ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สีโปสเตอร์ สีไม้
พู่กัน จานสี แก้วน้ำ กบเหลาดินสอ มีดคัตเตอร์

- 5 ครูให้นักเรียนวาดภาพตอนที่ประทับใจ จากเรื่องราวที่ได้ฟัง ได้อ่าน หรือได้ดู
- 6 ครูนำผลงานของนักเรียนไปแสดงบนป้ายนิเทศที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 วีซีดี วีดีโอ เทปบันทึกเสียง หนังสือนิทาน เอกสารเนื้อเรื่องต่างๆ
- 2 ตัวอย่างภาพวาดที่สร้างสรรค์จากการฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน
- 3 หนังสือลดลายทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางให้เด็กสร้างสรรค์ผลงาน
- 4 กระดาษวาดเขียน
- 5 ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
- 6 สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีไม้ พู่กัน จานสี แก้วน้ำ
- 7 มีดคัตเตอร์ กบเหลาดินสอ
- 8 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

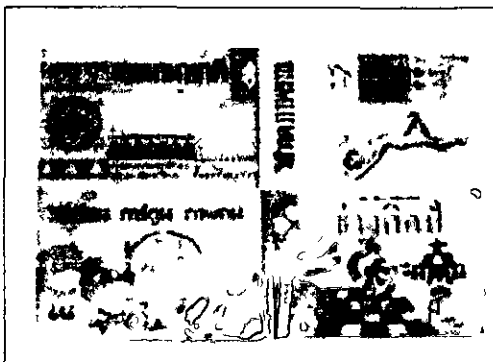
- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรม ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน
- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียน มีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น เข็มหมุด ไม่จิ้มฟัน เป็นต้น
- 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 3 1 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว
 - 3 2 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

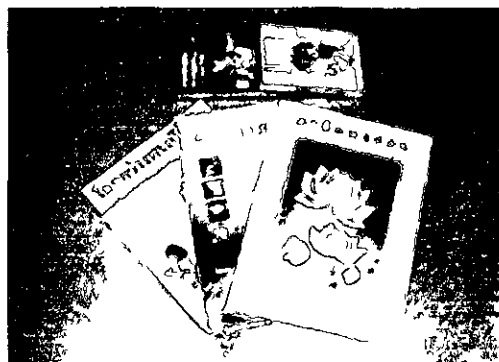
- 1 จากความคิด จินตนาการ ในการสร้างสรรค์ผลงานหลังจากครูนำเสนอ
- 2 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
- 3 จากทักษะความชำนาญ
- 4 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
- 5 จากความถูกต้องของรูปทรงและสัดส่วน
- 6 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 7 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
- 8 จากการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่ได้รับ
- 9 จากการบอกเล่าถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากเนื้อหาที่ได้รับ

ภาพประกอบกิจกรรมที่ 4 ฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน

สื่อการสอน

หนังสือลวดลายทางศิลปะ

หนังสือบทความ นิทาน ข้อคิด และเทพ

สื่อรูปภาพประกอบนิทาน
เรื่อง ตายเพราะรัก

สื่อรูปภาพประกอบนิทาน
เรื่อง มะม่วงของกระต่ายกับความโลภของเจ้าจ้อ

ใบงาน

กิจกรรมฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน

- คำสั่ง** ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนักเรียน จากบทเรียนที่ครูได้แนะนำ และครูให้ฟังจากเทป (หรือดูจากวีซีดี วีดีโด้ อ่านจากหนังสือ หรือจากการเล่าของครู) กับวัสดุอุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติดังนี้
- 1 ให้นักเรียนตั้งใจฟังเรื่องราวต่อไปนี้นักเรียนที่ครูเล่าให้ฟัง
 - 2 ให้นักเรียนจินตนาการตอนใดตอนหนึ่งที่นักเรียนประทับใจ แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาด
 - 3 ให้นักเรียนระบายสีภาพวาดของนักเรียน ด้วยสีโปสเตอร์หรือสีน้ำ ที่ครูแจกให้
 - 4 เมื่อนักเรียนสร้างสรรค์งานเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้นักเรียนนำผลงานออกมาให้เพื่อน ๆ ดู และให้เพื่อน ๆ บอกว่าภาพที่นักเรียนวาดนั้น เป็นตอนใดของเนื้อเรื่อง
 - 5 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อตัวละครในเนื้อเรื่อง ตัวที่ชอบและไม่ชอบ โดยเขียนลงในกระดาษคำตอบที่แจกให้
 - 6 ให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด
 - 7 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครูให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานในครั้งต่อไป
 - 8 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

****** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ******

กิจกรรมที่ 5 เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม

วัตถุประสงค์

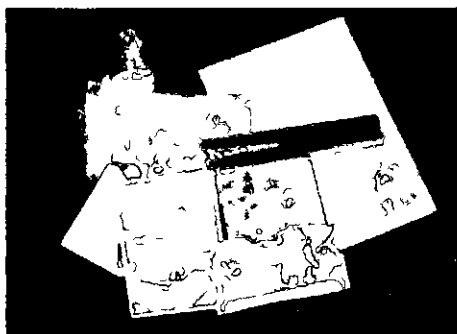
1. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่เหลือใช้ ที่ยังนำมาใช้ประโยชน์ได้
2. เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ในการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะได้
3. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการประหยัด
4. เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลงาน
5. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน ที่สร้างขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนเอง จนนำไปสู่รายได้จากการจำหน่ายผลงาน

สาระสำคัญ

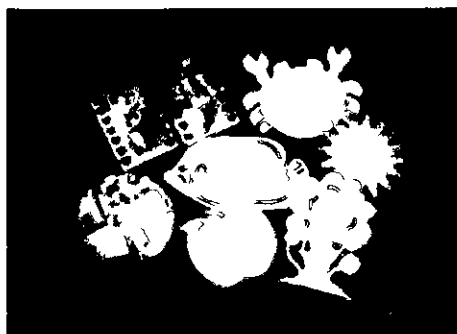
เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม คือการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้หรือที่ใช้แล้ว แต่ยังอยู่ในสภาพที่พอใช้ นำมาสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานศิลปะ แทนการนำไปทิ้งให้เป็นเศษขยะที่ไม่เกิดประโยชน์

การดำเนินกิจกรรม

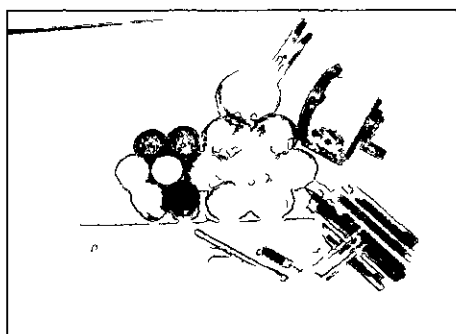
1. ครูสนทนากับนักเรียนถึงเศษวัสดุต่างๆ ที่เหลือใช้ ซึ่งจะกลายเป็นเพียงเศษขยะ อันเกิดจากการมองไม่เห็นคุณค่า พร้อมตัวอย่างเศษวัสดุต่างๆ เช่น ถุงพลาสติก เศษกระดาษต่างๆ ถุงขนมกรุบกรอบ เป็นต้น

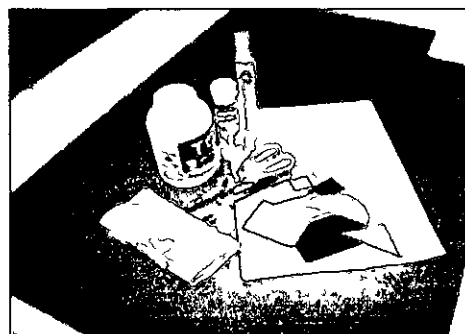
- 2 ครูให้นักเรียนดูตัวอย่างชิ้นงานที่ทำจากเศษวัสดุเหลือใช้ หรือที่ใช้แล้ว

- 3 ครูให้นักเรียนระดมพลังความคิด ว่าเศษวัสดุต่างๆ ที่นำมาให้ดูนั้น นักเรียนจะใช้ทำอะไรได้บ้าง ด้วยการแบ่งกลุ่ม แล้วเขียนลงในกระดาษคำตอบที่ครูแจกให้ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ และขยายจินตนาการออกไปอีก ในการที่จะสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะต่อไป
- 4 ครูแจกวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น เช่น กระดาษวาดเขียน ด้าย กาว กรรไกร

ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สีโปสเตอร์ สีไม้
ฟูกัน จานสี แก้วน้ำ กบเหลาดินสอ มีดคัตเตอร์

กระดาษวาดเขียน เศษกระดาษ เศษผ้า
กาว กรรไกร

- 5 ครูให้นักเรียนทดลองสร้างชิ้นงานจากเศษวัสดุที่ครูได้จัดเตรียมมาให้ ตามกลุ่มของนักเรียน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนอาจจะสร้างชิ้นงานที่แตกต่างกันออกไป เช่น ถู ขนมน นำมาทำเป็นกระดาษห่อของขวัญ ถูพลาสติกนำมาทำเป็นดอกไม้ เศษกระดาษนำมาทำเป็นการ์ด เป็นต้น
- 6 ครูให้นักเรียนคัดแยกชิ้นงานว่าชิ้นงานใดสามารถจำหน่ายได้ ชิ้นงานใดเหมาะสำหรับใช้ตกแต่งสถานที่ และชิ้นงานใดทำเพื่อมอบให้บุคคลในโอกาสต่างๆ ได้
- 7 ครูนำผลงานของนักเรียนไปแสดงบนชั้นแสดงผลงานที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 ตัวอย่างชิ้นงานจากเศษวัสดุที่เหลือใช้
- 2 เศษวัสดุเหลือใช้ต่างๆ เช่น ถุงพลาสติก ถุงขนมกรุบกรอบ เศษกระดาษต่างๆ
- 3 ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
- 4 กระดาษคำตอบ
- 5 กรรไกร คัตเตอร์ กบเหลาดินสอ
- 6 สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีไม้
- 7 พู่กัน จานสี แก้วน้ำ
- 8 ด้ายหรือเชือกฟางที่เหลือใช้
- 9 กาวลาเท็กซ์
- 10 เทปใส
- 11 ฟลอร่าเทปสำหรับพันก้าน (ในกรณีที่ทำดอกไม้)
- 12 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรม ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน
- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียน มีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น เข็มหมุด ไม้จิ้มฟัน เป็นต้น
- 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 3 1 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว
 - 3 2 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม

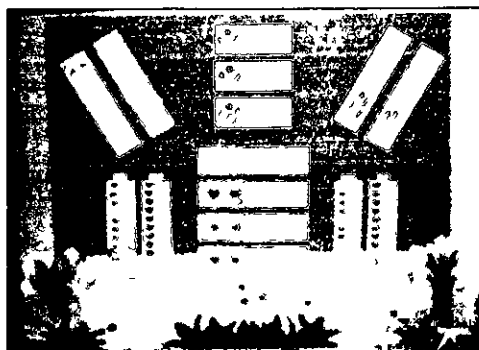
ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

- 1 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
- 2 จากทักษะความชำนาญ
- 3 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
- 4 จากความถูกต้องของรูปทรงและสัดส่วน
- 5 จากความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการคิดออกแบบและสร้างชิ้นงาน
- 6 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 7 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
- 8 จากคำตอบว่าเศษวัสดุต่างๆ นำมาใช้อะไรได้บ้าง
- 9 จากการคัดแยกชิ้นงานที่สามารถจำหน่ายได้ ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด เป็นไปได้หรือไม่

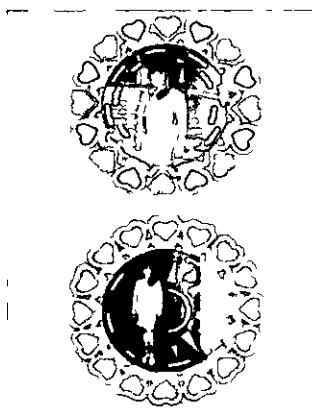
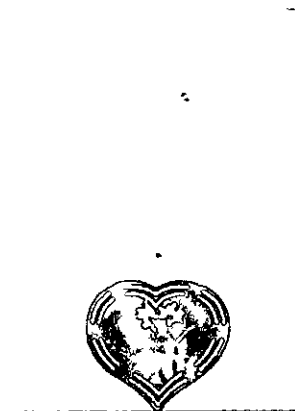
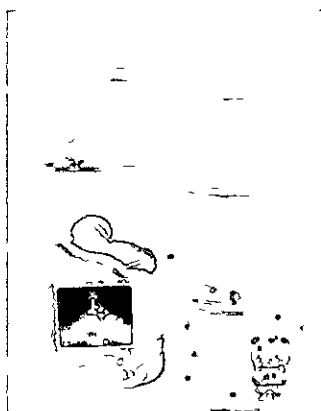
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 5

เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม

สื่อการสอน

ตัวอย่างการทำที่คั่นหนังสือจากเศษกระดาษ

ตัวอย่างงานที่สร้างสรรค์จากเศษกระดาษ การ์ดเก่าๆ และรูปภาพ

ใบงาน

กิจกรรมเศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม

คำสั่ง ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของนักเรียนด้วยเศษวัสดุเหลือใช้จากบทเรียนที่ครูได้แนะนำ กับวัสดุอุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติดังนี้

- 1 ให้นักเรียนช่วยกันระดมพลั้งความคิด ว่าเศษวัสดุต่างๆ ที่ครูนำมาให้ดูในแต่ละอย่างนั้น นักเรียนสามารถนำมาสร้างงานศิลปะอะไรได้บ้าง โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันเอง (ตามความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน) แล้วเขียนตอบลงในกระดาษคำตอบที่ครูแจกให้
- 2 ให้นักเรียนประดิษฐ์งานศิลปะจากเศษวัสดุที่เหลือใช้ หรือใช้แล้ว ให้เป็นชิ้นงานที่เกิดประโยชน์ โดยการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเอง
- 3 เมื่อสร้างชิ้นงานเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้นักเรียนคัดแยกชิ้นงาน เช่น ชิ้นงานที่จำหน่ายได้ ชิ้นงานที่เหมาะสมสำหรับการตกแต่ง หรือชิ้นงานที่ทำเพื่อมอบให้กับบุคคลในโอกาสต่างๆ เป็นต้น
- 4 ให้นักเรียนฝึกการจำหน่าย ด้วยการนำไปจำหน่ายให้กับครู เพื่อนๆ หรือกลุ่มผู้สนใจ
- 5 ให้นักเรียนมาเล่าประสบการณ์ในการจำหน่ายผลงานให้ครูและเพื่อนๆ ฟังในโอกาสต่อไป
- 6 ให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด
- 7 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครูให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานได้ในครั้งต่อไป
- 8 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

****** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ******

กิจกรรมที่ 6 ความเหมือนที่แตกต่าง

วัตถุประสงค์

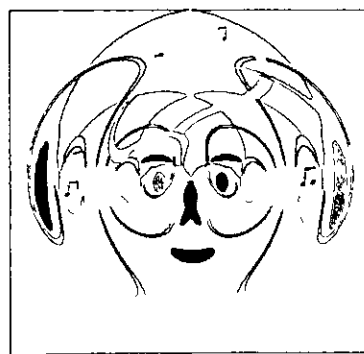
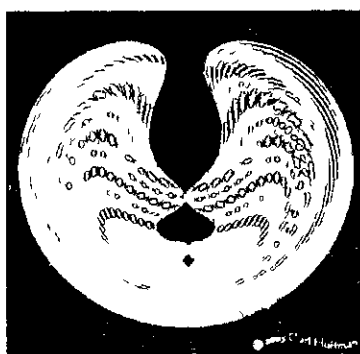
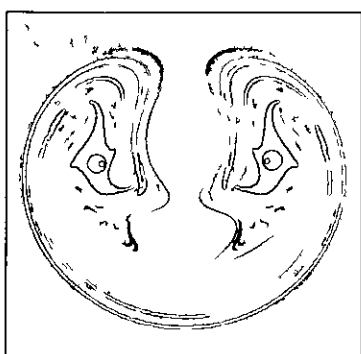
- 1 เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้จากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยลวดลายเดียวกันหรือคล้ายกัน แต่ให้ดูเหมือนเป็นคนละลวดลาย
- 2 เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และทักษะในการใช้สีกับผลงานศิลปะ
- 3 เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงานต่อไป ด้วยการคิดการออกแบบลวดลายใหม่ๆ ขึ้นมาได้

สาระสำคัญ

ความเหมือนที่แตกต่าง คือการสร้างสรรค์ผลงานการวาดภาพจากลวดลายเดียวกันหรือคล้ายกัน ขนาดเท่ากัน แต่สร้างความแตกต่างด้วยการใช้สี โดยการย้ายตำแหน่งของสีให้เปลี่ยนไปจากตำแหน่งเดิม

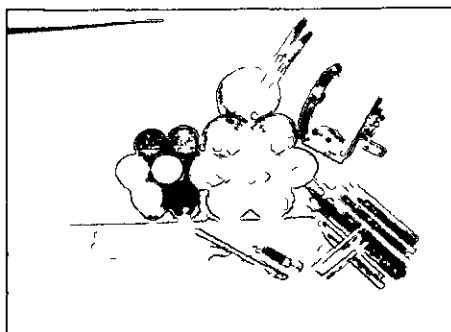
วิธีดำเนินการ

- 1 ครูอธิบายให้นักเรียนเห็นถึงสิ่งที่มีความเหมือนกันทั้งสองข้าง มีความสมดุลกันและความมหัศจรรย์แห่งการใช้สีในงานศิลปะ จากการวาดภาพที่มีลวดลายเดียวกันหรือคล้ายกัน แต่ดูเหมือนแตกต่างกัน
- 2 ครูให้นักเรียนดูตัวอย่างจากสื่อที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์กราฟิค ที่มีความสมดุลกันทั้งสองข้าง และมีความเหมือนกันทั้งสองข้าง แต่สร้างให้ดูมีความแตกต่างกันด้วยการใช้วิธีเปลี่ยนแปลงย้ายสี

- 3 ครูสรุปจุดเด่นของการสร้างงานด้วยกิจกรรมนี้ และชวนสนทนาถึงความสนุกสนานเพลิดเพลิน ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้จากการสร้างงานศิลปะประเภทนี้

- 4 ครูแจกวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษวาดเขียน สีประเภทต่างๆ เป็นต้น

ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด สีโปสเตอร์ สีไม้
พู่กัน จานสี แก้วน้ำ กบเหลาดินสอ มีดตัดเตอร์

- 5 ครูทดลองให้นักเรียนวาดภาพด้วยการออกแบบลวดลายง่ายๆ แล้วเลือกระบายสีตามความพอใจจากกิจกรรมดังกล่าว
- 6 ครูสาธิตการระบายสีลงในลวดลายที่นักเรียนได้ออกแบบเสร็จแล้ว ด้วยวิธีการสลับตำแหน่งสีในลวดลายที่นักเรียนออกแบบไว้
- 7 นำผลงานของนักเรียนไปแสดงบนป้ายนิเทศที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 ตัวอย่างภาพที่ลวดลายเหมือนกันหรือคล้ายกัน แต่ดูเหมือนเป็นหลายลาย อันเกิดจากการย้ายตำแหน่งของสีให้เปลี่ยนไปจากตำแหน่งเดิม
- 2 หนังสือลวดลายต่างๆ ทางศิลปะ
- 3 กระดาษวาดเขียน
- 4 ดินสอ ยางลบ ไม้บรรทัด
- 5 สีน้ำ สีโปสเตอร์
- 6 พู่กัน จานสี แก้วน้ำ
- 7 คัตเตอร์ กบเหลาดินสอ
- 8 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด
- 9 หนังสือลวดลายทางศิลปะ

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมินดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรม ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน
- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียน มีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น เข็มหมุด ไม้จิ้มฟัน เป็นต้น
- 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 3 1 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว
 - 3 2 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม

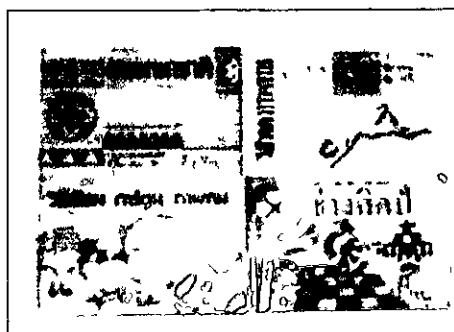
ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

- 1 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
- 2 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
- 3 จากความถูกต้องของรูปทรงและสัดส่วน
- 4 จากความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบวาดลาย
- 5 จากทักษะความชำนาญในการใช้สี
- 6 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
- 7 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
- 8 จากการซักถามถึงประโยชน์ของกิจกรรมนี้

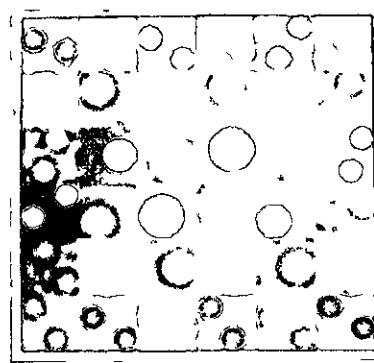
ภาพประกอบกิจกรรมที่ 6

ความเหมือนที่แตกต่าง

สื่อการสอน

หนังสือลอยลายทางศิลปะ

ตัวอย่างสื่อรูปภาพความเหมือนที่แตกต่าง

ใบงาน

กิจกรรมความเหมือนที่แตกต่าง

คำสั่ง ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากบทเรียนที่ครูได้อธิบาย
กับวัสดุอุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติตามดังนี้

- 1 ให้นักเรียนออกแบบลวดลายง่ายๆ เพียงลวดลายเดียว แต่วาดซ้ำๆ กัน
หลายๆ ภาพ
- 2 เมื่อนักเรียนออกแบบลวดลายเสร็จแล้ว ให้นักเรียนระบายสีลงในภาพ
ที่วาดไว้นั้น ด้วยวิธีสลับตำแหน่งของสีในแต่ละภาพไปเรื่อยๆ วิธีการนี้
เรียกว่าการเปลี่ยนแปลงยักย้ายสี
- 3 เมื่อสร้างชิ้นงานเสร็จสมบูรณ์แล้ว ให้นักเรียนนำผลงานของตนเองออกมา
ให้เพื่อนๆ และครูดู
- 4 ให้นักเรียนบอกเล่าถึงความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมนี้ โดยเขียนคำตอบลงใน
กระดาษคำตอบที่แจกให้
- 5 ให้นักเรียนบอกว่ากิจกรรมนี้สามารถไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์อะไรได้บ้าง
โดยเขียนลงไปในท้ายผลงานของนักเรียน
- 6 ให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด
- 7 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู
ให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานในครั้งต่อไป
- 8 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพ
ที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

****** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน
และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ******

กิจกรรมที่ 7 กิ่งไม้มีชีวิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงานทางศิลปะ ด้วยการนำเอาวัตถุดิบจากธรรมชาติที่มีอยู่ใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ผลงาน
2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจว่าศิลปะไม่ใช่เพียงการวาดรูป
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้

สาระสำคัญ

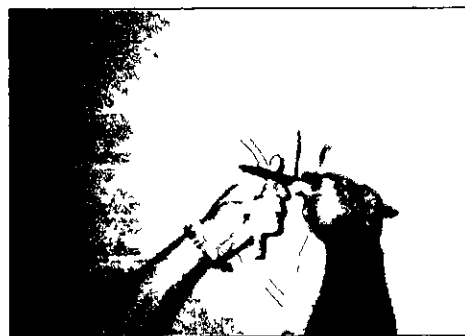
กิ่งไม้มีชีวิต คือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากกิ่งไม้แห้งๆ ที่มีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ให้เกิดเป็นชิ้นงานที่รับรู้ได้ในลักษณะรูปธรรม ตามจินตนาการของตนเอง เช่น สัตว์ต่างๆ คนในอิริยาบถต่างๆ เป็นต้น

การดำเนินกิจกรรม

1. ครูนำตัวอย่างชิ้นงานสำเร็จที่สร้างจากกิ่งไม้แห้งๆ ให้นักเรียนดู

2. ครูสาธิตการสร้างสรรคงานจากกิ่งไม้แห้งให้นักเรียนดู

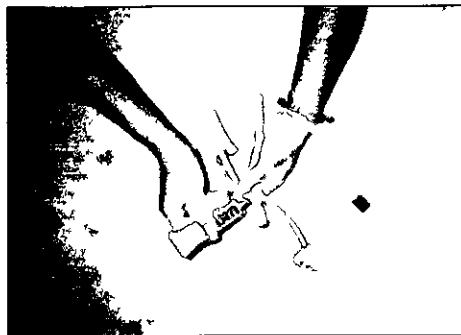

2 1 ลอกผิวไม้ออกด้วยมีดปอกผลไม้ขนาดเล็ก

2 2 ตัดแต่งกิ่งไม้เป็นรูปร่าง ตามความคิดสร้างสรรค์

2 3 ขัดผิวให้เรียบด้วยกระดาษทราย เพื่อให้ได้ผิวชิ้นในที่สวยงามและมีสีขาว

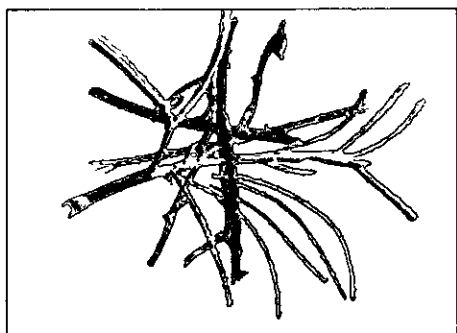

2 4 ใช้กาวเชื่อมตอในสวนที่ต้องการ

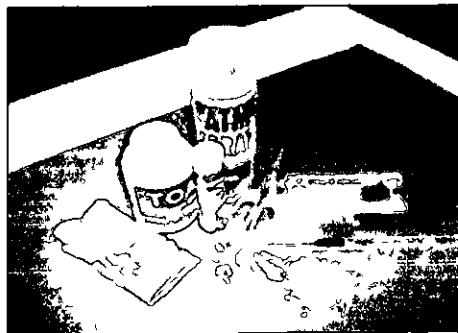

2 5 ฟนด้วยเคลียร์แล็กเกอร์เพื่อเคลือบเงา

- 3 ครูแจกกิ่งไม้แห้งที่เตรียมมาให้ให้นักเรียน หรือสั่งให้นักเรียนเตรียมมา พร้อมวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็น เช่น กระดาษทราย กาว เป็นต้น

กิ่งไม้แห้งขนาดต่างๆ

กาว แล็กเกอร์ กรรไกร มีดปอกผลไม้ ฯลฯ

- 4 ครูให้นักเรียนทดลองลดตัดทอนเพิ่มเติมกิ่งไม้ที่มี ให้เป็นรูปร่างรูปทรงต่างๆ จากสิ่งเร้าที่นักเรียนพบเห็นในธรรมชาติ หรือตามจินตนาการของนักเรียนเอง ให้เป็นชิ้นงานที่สมบูรณ์
- 5 ครูให้นักเรียนตั้งชื่อผลงานตนเอง ดังตัวอย่างการตั้งชื่อกิจกรรมนี้ของครู ที่ตั้งชื่อว่ากิ่งไม้มีชีวิต
- 6 ครูให้นักเรียนแต่ละคนนำผลงานของตนเองที่สำเร็จสมบูรณ์แล้วมานำเสนอให้ครู และเพื่อนๆ ดูที่หน้าชั้นเรียน และให้เพื่อนๆ บอกว่าชิ้นงานที่ตนเองมานำเสนอนั้น เป็นรูปร่างอะไร ตรงกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่นำเสนอหรือไม่ เช่น คนกำลังเต้นรำ เล่นกีฬา สัตว์ต่างๆ หรือลักษณะสิ่งนามธรรมถึงรูปธรรม เป็นต้น
- 7 ครูนำผลงานของนักเรียนไปแสดงบนชั้นแสดงผลงานที่จัดไว้

สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์

- 1 ตัวอย่างชิ้นงานสำเร็จที่สร้างจากกิ่งไม้แห้ง และตัวอย่างรูปภาพศิลปะจากกิ่งไม้
- 2 กิ่งไม้แห้งขนาดกลาง ขนาดเล็ก
- 3 มีดคัตเตอร์ มีดปอกผลไม้เล็กๆ
- 4 เครื่องมือแกะสลัก
- 5 กระดาษทราย
- 6 กาวลาเท็กซ์
- 7 สีน้ำ สีโปสเตอร์
- 8 พู่กัน จานสี แก้วน้ำ
- 9 เคลียร์แล็กเกอร์เคลือบเงา
- 10 วัสดุตกแต่งอื่นๆ เช่น ก้อนกรวดเล็กๆ ทราย เป็นต้น
- 11 เศษผ้าสำหรับใช้ทำความสะอาด

การประเมินผล

ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย)

- 1 จากความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน โดยแบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 1 1 จากการที่นักเรียนตั้งใจฟังครูอธิบายและถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ในกิจกรรม ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม
 - 1 2 จากการซักถามข้อสงสัยของนักเรียน และการตอบคำถามจากครู
 - 1 3 จากการเข้าเรียนตรงตามเวลาของนักเรียน

- 2 จากการเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้ เพื่อปฏิบัติกิจกรรม
แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 2 1 จากการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ให้สะดวกในการหยิบใช้
 - 2 2 จากการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์บางอย่าง เช่น น้ำ หรืออุปกรณ์อื่นที่นักเรียน
มีทักษะการคิดในการนำวัสดุอุปกรณ์นั้นมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ เช่น
เข็มหมุด ไม้จิ้มฟัน เป็นต้น
 - 3 จากการเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม
แบ่งหัวข้อการประเมิน ดังนี้
 - 3 1 จากการตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครู หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว
 - 3 2 จากความรับผิดชอบในการทำความสะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม
- ด้านกิจกรรม (ทักษะพิสัย)**
- 1 จากขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
 - 2 จากทักษะความชำนาญ
 - 3 จากความถูกต้องครบถ้วนตามใบงาน
 - 4 จากความถูกต้องของรูปทรงและสัดส่วน
 - 5 จากความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการสร้างผลงาน
 - 6 จากผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม
 - 7 จากผลงานที่เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด
 - 8 จากการตั้งชื่อผลงานที่สอดคล้องและอธิบายได้
 - 9 จากการสนทนา และกล้าแสดงออกเมื่ออธิบายถึงผลงานตนเอง

ภาพประกอบกิจกรรมที่ 7

กิ่งไม้มีชีวิต

สื่อการสอน

ตัวอย่างสื่อผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ เป็นกิ่งไม้มีชีวิต

ใบงาน กิจกรรมกิ้งไม้มีชีวิต

คำสั่ง ให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากบทเรียนที่ครูได้อธิบายและสาธิตกับวัสดุอุปกรณ์ที่ครูแจกให้นักเรียน โดยปฏิบัติตามนี้

- 1 ให้นักเรียนสร้างสรรค์งานศิลปะจากกิ้งไม้แห้ง ให้เป็นรูปร่างรูปทรงต่างๆ ตามความคิด จินตนาการ ที่มีต่อกิ้งไม้ในลักษณะต่างๆ นั้น
- 2 กอนลงมือปฏิบัติ ควรขัดผิวไม้ด้วยกระดาษทรายก่อน เพื่อความสวยงาม
- 3 เคลือบเงาด้วยแล็กเกอร์ เมื่อสร้างชิ้นงานเสร็จสมบูรณ์แล้ว
- 4 ให้นักเรียนนำผลงานของตนเองออกมาให้เพื่อนๆ และครูดู
- 5 ให้นักเรียนเขียนรายงานขั้นตอนการปฏิบัติงานลงในกระดาษคำตอบ
- 6 ให้นักเรียนส่งผลงานตามเวลาที่กำหนด
- 7 เมื่อปฏิบัติกิจกรรมเสร็จแล้ว ให้นักเรียนตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ส่งคืนครูให้อยู่ในสภาพที่สะอาดเรียบร้อย พร้อมทั้งจะใช้งานในครั้งต่อไป
- 8 ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน และจัดให้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย เป็นระเบียบ

****** ครูอาจแบ่งกลุ่มให้นักเรียนตามความเหมาะสม เพื่อความสะดวกในการใช้พื้นที่ปฏิบัติงาน และการใช้วัสดุ-อุปกรณ์ ******

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ภาษีดพอสอน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กระทรวงศึกษาธิการ (2546) โลกกว้างทางปัญญา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กลุ่มลูกกวาด (2541) วิธีเขียนการ์ตูนภาพคน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์กลองพัฒนา
- ประชุม ศิริธรรมวัฒน์ (2531) นิตานชาดก 3 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์
- วรรณะ เกิดสนอง (2541) วิธีวาดภาพคน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์เจริญกิจ
- ศาสตรพันธุ์และคณะ (2538) ลายน่านาชาติ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์กลองพัฒนา
- อารมณ์ อินฟ้าแสง (2541) ศิลปลายไทย กรุงเทพฯ โรงพิมพ์กลองพัฒนา
- อ้อมจิต ชนสุภาพ (2545) รักคือความชื่นบาน กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ดอกหญ้ากรุป

ภาคผนวก

บันทึกผลหลังการปฏิบัติกิจกรรม

ชื่อกิจกรรม	วัน-เดือน-ปี	
สถานที่ที่ดำเนินกิจกรรม	จำนวนนักเรียน	คน
ผลการดำเนินกิจกรรม		

ลงชื่อ

ผู้บันทึก

**แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์
ด้านพฤติกรรม (จิตพิสัย) แบบสังเกต**

ชื่อนักเรียน ..

ชั้น ..

ชื่อกิจกรรม

วัน-เดือน-ปี

รายการ	ระดับ				
	ดีมาก 4	ดี 3	ปานกลาง 2	พอใช้ 1	ปรับปรุง 0
1 ความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน 1 1 การตั้งใจฟังครูอธิบาย 1 2 การซักถามข้อสงสัย และการตอบ คำถาม 1 3 การเข้าเรียนตรงตามเวลา					
2 การเตรียมความพร้อมเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ 2 1 การจัดวางอุปกรณ์ให้สะดวกใน การหยิบใช้ 2 2 ทักษะการคิดในการนำวัสดุ อุปกรณ์บางอย่างมาใช้ในการปฏิบัติกิจ กรรม					
3 การเก็บวัสดุอุปกรณ์ และทำความ สะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม 3 1 จำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาส่งคืน ครูหลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว 3 2 ความรับผิดชอบในการทำความ สะอาดพื้นที่หลังการปฏิบัติกิจกรรม					
รวม					

ลงชื่อ

ผู้ประเมิน

(

)

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน ชั้น

ชื่อกิจกรรม การต่อเติมภาพ วัน-เดือน-ปี

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก 4	ดี 3	ปานกลาง 2	ปรับปรุง 1
1 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการสร้างผลงาน				
2 การทำงานประณีต สะอาด สวยงาม				
3 ผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
4 การตั้งชื่อผลงานที่สอดคล้องและอธิบายผลงาน ที่ทำได้				
5 พฤติกรรมการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่น ในตนเองขณะที่อธิบายผลงาน				
รวม				

ผู้ประเมิน
ผู้ประเมิน
ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน
เพื่อนผู้ประเมิน
นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน

ชั้น

ชื่อกิจกรรม การสร้างสรรค์อย่างพอใจ

วัน-เดือน-ปี

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง
	4	3	2	1
1 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการสร้างผลงานตามความพึงพอใจ				
2 เทคนิคการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการตกแต่งชิ้นงาน				
3 การทำงานประณีต สะอาด สวยงาม				
4 ผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
5 การสนทนา เหตุผลแรงจูงใจทำให้สร้างชิ้นงานนั้น				
รวม				

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน

เพื่อนผู้ประเมิน

นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน ชั้น

ชื่อกิจกรรม สืบค้นจากธรรมชาติ วัน - เดือน - ปี

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก 4	ดี 3	พอใช้ 2	ปรับปรุง 1
1 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการใช้วัสดุจากธรรมชาติมาสร้างชิ้นงานนอกเหนือไปจากที่ครูจัดเตรียมมาให้				
2 การคิดแล้วตอบคำถามเรื่องธรรมชาติที่รู้จักที่สามารถนำมาใช้ระบายภาพได้				
3 ผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม				
4 การทำผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
5 การแสดงความคิดเห็นในข้อแตกต่างระหว่างสีธรรมชาติกับสีจากสารเคมี				
รวม				

ผู้ประเมิน
ผู้ประเมิน
ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน
เพื่อนผู้ประเมิน
นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน

... ชั้น

ชื่อกิจกรรม ฟังไป คิดไป นำไปสร้างงาน

วัน – เดือน – ปี

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก 4	ดี 3	พอใช้ 2	ปรับปรุง 1
1 ความคิด จินตนาการ ในการสร้างสรรค์ผลงาน หลังจากครูนำเสนอ				
2 ผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม				
3 การทำผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
4 การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ เนื้อเรื่องในนิทาน				
5 การบอกเล่าถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากเนื้อหา ในนิทาน				
รวม				

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน

เพื่อนผู้ประเมิน

นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน ชั้น .

ชื่อกิจกรรม เศษวัสดุเหลือใช้มาสร้างใหม่ให้สวยงาม วัน – เดือน – ปี .

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
	4	3	2	1
1 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการสร้างชิ้นงาน				
2 ผลงานที่ประณีต สะอาด สวยงาม				
3 การทำผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
4 คำตอบว่าเศษวัสดุต่าง ๆ นำมาใช้อะไรได้บ้าง				
5 การคัดแยกชิ้นงานที่สามารถจำหน่ายได้ มีความเหมาะสมเพียงใดเป็นไปได้หรือไม่				
รวม				

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน

เพื่อนผู้ประเมิน

นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน . . .

ชั้น

ชื่อกิจกรรม ความเหมือนที่แตกต่าง

วัน - เดือน - ปี

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
	4	3	2	1
1 ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลวดลาย				
2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการใช้สี				
3 การทำงานผลงานประณีต สะอาด สวยงาม				
4 ผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
5 การซักถามถึงประโยชน์ของกิจกรรมนี้				
รวม				

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน

เพื่อนผู้ประเมิน

นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน . . .

ชั้น

ชื่อกิจกรรม ความเหมือนที่แตกต่าง

วัน - เดือน - ปี

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
	4	3	2	1
1 ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบลวดลาย				
2 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการใช้สี				
3 การทำงานผลงานประณีต สะอาด สวยงาม				
4 ผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
5 การซักถามถึงประโยชน์ของกิจกรรมนี้				
รวม				

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน

เพื่อนผู้ประเมิน

นักเรียนประเมินตนเอง

แบบประเมินการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะพิสัย)

ชื่อนักเรียน ..

ชั้น

ชื่อกิจกรรม กิ่งไม้มีชีวิต

วัน-เดือน-ปี.

รายการ	ระดับ			
	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	ปรับปรุง
	4	3	2	1
1 ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในการสร้างผลงาน				
2 ผลงานประณีต สะอาด สวยงาม				
3 การทำผลงานเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด				
4 การตั้งชื่อผลงานที่สอดคล้องและอธิบายได้				
5 พฤติกรรมการกล้าแสดงออกและความเชื่อมั่น ในตนเองขณะที่อธิบายผลงาน				
รวม				

ผู้ประเมิน

ครูผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

เพื่อนผู้ประเมิน

ผู้ประเมิน

นักเรียนประเมินตนเอง

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินการจัดทำคู่มือครู

ในการศึกษา เพื่อจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี มีวิธีการดำเนินการ ขั้นตอน ในการจัดทำและประเมินผลการจัดทำคู่มือครู สรุปผลได้ดังนี้

- 1 เขียนโครงร่างกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ
 - 1 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องหลักการเขียนคู่มือ จากตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย เพื่อให้การจัดทำคู่มือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1 2 สอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากครูที่สอนวิชาศิลปะระดับอาชีวศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี
 - 1 3 เขียนโครงร่างคู่มือในการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ของนักเรียน จำนวน 7 กิจกรรม
 - 1 4 นำโครงร่างกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้คำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข
 - 1 5 ผู้ศึกษาได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไข
 - 1 6 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข
- 2 จัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือและพัฒนาคู่มือ
 - 2 1 ดำเนินการจัดทำเนื้อหาสาระของคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยมีรายละเอียดดังนี้
 - 2 1 1 ชื่อกิจกรรม
 - 2 1 2 วัตถุประสงค์
 - 2 1 3 สาระสำคัญ
 - 2 1 4 การดำเนินกิจกรรม
 - 2 1 5 สื่อ-วัสดุ-อุปกรณ์
 - 2 1 6 การประเมินผล
 - 2 1 7 ภาพประกอบกิจกรรม
 - 2 1 8 บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม
 - 2 1 9 ใบงาน

22 นำโครงร่างเนื้อหาสาระของคู่มือ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข

3 ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

3.1 ผู้ศึกษาได้ติดต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความคิดเห็นและแนะนำจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

3.1.1 ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมจำนวน 5 ท่าน โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัย 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญในระดับ หัวหน้าคณะศิลปกรรม 1 ท่าน หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางสมรรถนะบุคลากรอาชีวศึกษาอีก 1 ท่าน

3.1.2 ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องกับหลักสูตรรายวิชาที่ดำเนินการจัดทำคู่มือจำนวน 5 ท่าน โดยมีผู้เชี่ยวชาญฝ่ายบริหารสถานศึกษา 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญหัวหน้างานหลักสูตร 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญหัวหน้างานวัดผลประเมินผล 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญหัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรมอีก 1 ท่าน

3.1.3 ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือจำนวน 21 ท่าน เป็นผู้บริหาร 9 ท่าน หัวหน้าคณะศิลปกรรม 3 ท่าน หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ 2 ท่าน ครูผู้สอนศิลปะ 7 ท่าน

สรุปผลการประเมินคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี จากการพิจารณาตรวจสอบ แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่าน ปรากฏผลว่าคู่มือ มีความเป็นไปได้มาก จากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.433 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.168

3.2 ดำเนินการจัดทำคู่มือ การจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทาง ศิลปะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ฉบับสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือ

- 1 ศึกษาให้แน่ใจว่าเรื่องที่จะดำเนินการจัดทำคู่มือนั้น ยังไม่มีใครได้จัดทำมาก่อน
- 2 ตระหนักว่าต้องเป็นคู่มือที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
- 3 ควรมีการวางแผนที่ดีในการดำเนินการจัดทำคู่มือ ในเรื่องของการประสานงาน การติดต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ
- 4 พบอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์อย่างสม่ำเสมอ
- 5 ทักษะในการใช้ภาษาควรถูกต้อง ชัดเจน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ (2544) การบริหารงานวิชาการสถานศึกษา กรุงเทพฯ บริษัทจำกัด ก พล (1996)
- กิดานันท์ มลิทอง (2543) เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม กรุงเทพฯ ห้างหุ้นส่วน จำกัด อรุณการพิมพ์
- กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ร่างนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ 2545 กรุงเทพฯ เอกสารอัดสำเนา
- กฤษณีย์ อุทุมพร (2542) บทบาทครูสู่การเรียนรู้ กรุงเทพฯ พัฒนาการศึกษา
- กันทิมา เอมประเสริฐ (2542) การพัฒนาคู่มือประกอบการสอน กรุงเทพฯ พัฒนาการ ศึกษา
- กิริยูน จงวุฒิเวศน์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2542) รายงานการวิจัยการศึกษาและจัดทำคู่มือ ปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม นครปฐม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ฉลอง นัยฉิม (2542) เรียนรู้คู่มือครู กรุงเทพฯ ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ
- ชัยยุทธ์ รัตตานุกุล (2542) ความคิดสร้างสรรค์ กรุงเทพฯ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีพ ศึกษา 3
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543) ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาวีธีทางการ สอน นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชูชัยค์ สมितिไกร (2542) การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธนู ฤทธิกุล (2542 พฤษภาคม) บทบาทของครูกับการสอน วารสารวิชาการ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2543) ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาวีธีการสอน นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นวลจันทร์ เขวกีรติพงษ์ (2542 มกราคม) หลักการออกแบบกิจกรรม วารสารวิชาการ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- บุรชัย ศิริมหาสาร (2545) รูปแบบการเรียนรู้ กรุงเทพฯ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
- ประเวศ วะสี (2543) ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) การบริหารงานวิชาการ กรุงเทพฯ ศูนย์ส่งเสริม กรุงเทพฯ

- ปิยพันธ์ แสนทวีสุข (2540) การจัดทำคู่มือครู กรุงเทพฯ ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพฯ
 ประชุม ศิริธรรมวัฒน์ (2541) นิทานชาดก 4 กรุงเทพฯ โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์
 พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542) จิตวิทยาการศึกษา กรุงเทพฯ พัฒนาการศึกษา
 ยุพเรศ วังยาณฉิม (2540) การพัฒนาคู่มือและการจัดทำคู่มือ กรุงเทพฯ พัฒนาการ
 ศึกษา
- ยศ พันธ์สรณ์ และคณะ (2543) พจนานุกรมนักเรียน กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ประสานมิตร
 รุ่ง แก้วแดง (2543) รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
 วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542) กิจกรรมการเรียนรู้ กรุงเทพฯ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
 วีระเดช เชื้อนาม (2543) แนวทางการสอนสู่การปฏิรูป กรุงเทพฯ บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่นจำกัด
 วิชัย วงษ์ใหญ่ (2540) พัฒนาหลักสูตรและการสอน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม
 ศรัณย์ ไวยานิกรณ์ (2547) คู่มือการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวงจรไฟฟ้าโดยยึดผู้เรียน
 เป็นสำคัญ สารนิพนธ์ กศม (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร
- ลำลี รักสุทธี (2544) แนวทางการสอนแบบมีส่วนร่วม กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
 สกฤดา ยวงทอง (2542) คู่มือนักบริหาร กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
 สมนึก นนธิจันทร์ (2542) การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลจากสภาพจริงของผู้เรียน
 โดยใช้ Portfolio กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- สุธรรม อารีกุล (2543) อุดมศึกษาสู่ปวงชน กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2543) เรียนรู้สู่คู่มืออาชีพ กรุงเทพฯ บริษัท ที พี พรินท์
 จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
 พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กรุงเทพฯ สำนักนายก
 รัฐมนตรี
- สิทธิพร กุลโรตตะนะ (2549 เมษายน) มะม่วงของกระต่ายกับความโลภของเจ้าจ้อ
 วารสารกุลสตรี กรุงเทพฯ บวรสารการพิมพ์
- อำนาจ เถาตระกูล (2541) แนวทางการจัดทำคู่มือการเรียนการสอน กรุงเทพฯ
 พัฒนาการศึกษา
- อรทัย มูลคำ และคณะ (2543) พัฒนาการเรียนรู้ กรุงเทพฯ พัฒนาการศึกษา
 เอกภูมิ ไกรมาก (2541) กระบวนการของคู่มือสู่การเรียนรู้ กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- อำรุง จันทวานิช (2544) แนวทางการนำมาตรฐานหลักสูตรไปสู่การออกแบบการจัดการ
 เรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- อารี พันธุ์มณี (2546) จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไยไหม
 เอ็ดดูเคท

อารี พันธุ์ณี (2547) *ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์* กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไวยไหม
เอ็ดดูเคท

Barlett, F (1958) *Thinking* New York , Basic Book

Carter V Good (1973) *Dictionary of Education* New York McGraw - Hill Book Co

Gulford, J P (1969) *Structure of Intellect Psychological Bulletin* New York
McGraw – Hill Book Co

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม

- 1 ดร.วัลลภา จันทรพิชญ์ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 3
หัวหน้างานวิจัยและพัฒนา วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
และอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม
- 2 ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี
- 3 นายสมภพ จงจิตต์โพธา ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4 นางอิสริย์ วิจิตรไกรลาส ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ คณะศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม
จังหวัดราชบุรี
- 5 นางสาวอรรณฎา สายหมี นักพัฒนาทรัพยากรบุคคล 6 ว
สำนักพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรอาชีวศึกษา
ช่วยราชการวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรม
กับหลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของกิจกรรม กับหลักสูตรรายวิชาความคิดสร้างสรรค์

- 1 นายศุภนันท์ รอดมีบุญ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 2 นายศรัณย์ ไวยานิกรณ์ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 3 วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี
รักษาการรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวางแผนและพัฒนาการศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3 นายนิคม จันทรเปี่ยม ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4 นายกฤษดา ยศชรัฐ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 5 นายพงษ์ศักดิ์ ภิบาลสุข ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้างานหลักสูตร วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ภาคผนวก ค.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปได้ของกลุ่ม

- 1 นายนิติ ภิรมย์สุข ผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 2 นายศุภนันท์ รอดมีบุญ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 3 นายสมภาพ จงจิตต์โพธา ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 4 นางอิสริย์ วิจิตรไกรลาส ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 5 นายสุทธิรักษ์ ขวัญสด ครูผู้สอนประจำคณะวิชาศิลปกรรม
วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม จังหวัดราชบุรี
- 6 นางจุฑามาส เพ็งนิ่ม ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าแผนกวิชาการออกแบบ วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 7 นายไพรัตน์ แทนบุตร ครูผู้สอนวิชาความคิดสร้างสรรค์
วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 8 นางสาวจรรยารัตน์ ชะอุ่มวงศ์ ครูผู้สอนวิชาความคิดสร้างสรรค์
วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี จังหวัดราชบุรี
- 9 นายกิติ จิระวัฒนผลิน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 10 นายรุ่ง งามขำ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 11 นายวรพงษ์ พุทธิไพบูลย์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 12 นายไมตรี คุระพล รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 13 นายถาวร รุ่งอัสดา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 14 นายกิตติศักดิ์ ราโชกาญจน์ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 15 นายทรงธรรม ขำทวี ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 แผนกวิชาจิตรศิลป์
คณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

- 16 นายมานะ โพธิ์น้อย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา
วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 17 นางสาวพิชา เกิดทรัพย์ ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2
หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 18 นางจวี แยมประยูร ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้าคณะคหกรรม
สอนวิชาการออกแบบตัดเสื้อสตรีและชุดไทย วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี
- 19 นางสาวรุจิรา แก้วประเทือง ครูผู้สอนวิชาการทางศิลปะ คณะคหกรรม
วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 20 นางสาวพรเพ็ญ รัตนไพฑูรย์ ครูผู้สอนวิชาการทางศิลปะ คณะคหกรรม
วิทยาลัยสารพัดช่างเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- 21 นางวาสนา ศรีสุขโข ตำแหน่งครู อันดับ คศ 2 หัวหน้าคณะวิชาศิลปกรรม
วิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ภาคผนวก ง.

แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนระดับ ปวช
 กิจกรรมที่ 1
 การต่อเติมภาพ

รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย (+ 1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (- 1)	
1 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงกับนักเรียนในด้านส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ				
2 สารสำคัญของกิจกรรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย				
3 การดำเนินกิจกรรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสารสำคัญของกิจกรรม				
4 สื่อ – วัสดุ – อุปกรณ์ มีความพร้อมสมบูรณ์ที่สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้				
5 การประเมินผลเป็นไปตามหลักการประเมินผลทางด้านการปฏิบัติในการฝึกทักษะงานฝีมือ				

()

ผู้ประเมิน

แบบประเมินกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน ระดับ ปวช
รายวิชา ความคิดสร้างสรรค์ รหัส 2301 – 1003

รายการที่ประเมิน	ระดับความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เห็นด้วย (+1)	ไม่แน่ใจ (0)	ไม่เห็นด้วย (-1)	
1 กิจกรรมสอดคล้องกับหลักสูตร รายวิชา				
2 กิจกรรมปฏิบัติได้ตรงตาม คำอธิบายรายวิชา				
3 การดำเนินกิจกรรมและการ เตรียมสื่อ วัสดุ-อุปกรณ์มีความ เป็นไปได้				
4 กิจกรรมช่วยให้นักเรียนเกิด ความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ได้				
5 การประเมินผลสร้างกิจนิสัยที่ดี ในการปฏิบัติได้ตรงตาม จุดประสงค์รายวิชา				

ลงชื่อ

(

)

ผู้ประเมิน

**แบบประเมินความเป็นไปได้ของ
คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน
สถาบันการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี**

คำชี้แจง แบบประเมินความเป็นไปได้ของคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียน สถาบันการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี ต้องการประเมินคุณภาพโดยรวมทั้งหมดของคู่มือ ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความอนุเคราะห์พิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในคู่มือมีคุณภาพและความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมายถูกในช่องที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม					ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1 เนื้อหาสาระของคู่มือมีความชัดเจนเข้าใจง่าย						
2 เนื้อหาสาระของคู่มือสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหลังจากได้ทำการศึกษาคู่มือแล้ว						
3 เนื้อหาสาระของคู่มือมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้						
4 การเรียบเรียงเนื้อหาสาระเป็นไปตามลำดับความเหมาะสมก่อนหลัง						
5 กิจกรรมตัวอย่างภายในคู่มือมีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้						
6 เนื้อหาสาระภายในคู่มือสามารถช่วยบริหารในการบริหารจัดการได้อย่างมีคุณภาพ						
7 คู่มือมีความสำคัญเหมาะสมต่อการนำไปใช้						
8 คู่มือสามารถทำให้การส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์						
9 คู่มือมีประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนและครูที่สอนวิชาการทางศิลปะสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา						
10 กิจกรรมมีความเหมาะสมกับระดับการศึกษา						

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผู้ประเมิน

ตำแหน่ง
สถานที่ทำงาน

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางอรุณรัตน์ อินทรศุภมาตร์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2499
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	56/3 หมู่ 3 ต.บ้านฆ้อง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี
ตำแหน่ง	ครู อดิบั คศ.2 หัวหน้าแผนกวิชาจิตรศิลป์ คณะศิลปกรรม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสตรีนครสวรรค์ อ.เมือง จ.นครสวรรค์
พ.ศ. 2521	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากวิทยาลัยอาชีวศึกษานครสวรรค์ อ.เมือง จ.นครสวรรค์
พ.ศ. 2524	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากวิทยาลัยเพาะช่าง กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2526	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ) ศิลปกรรม จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร